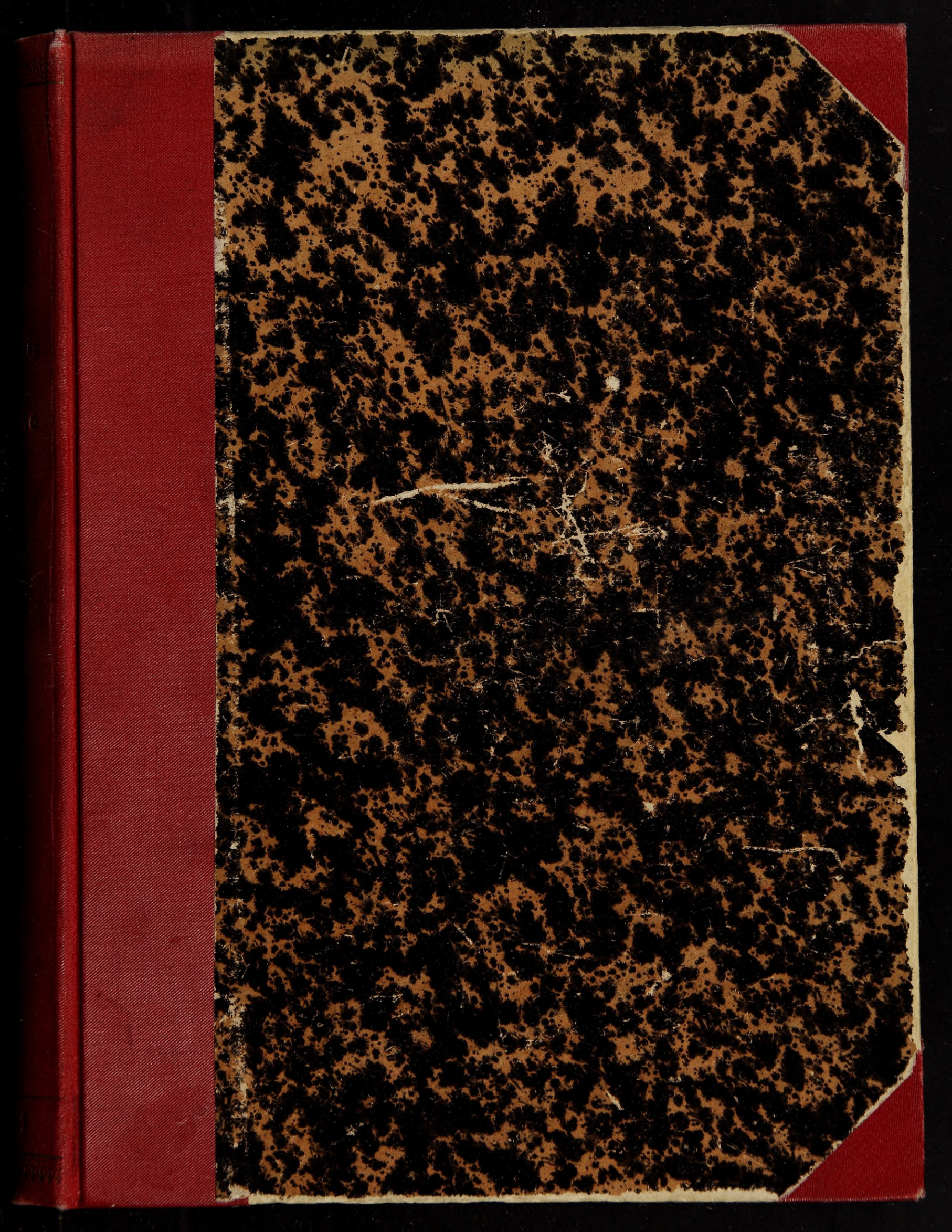

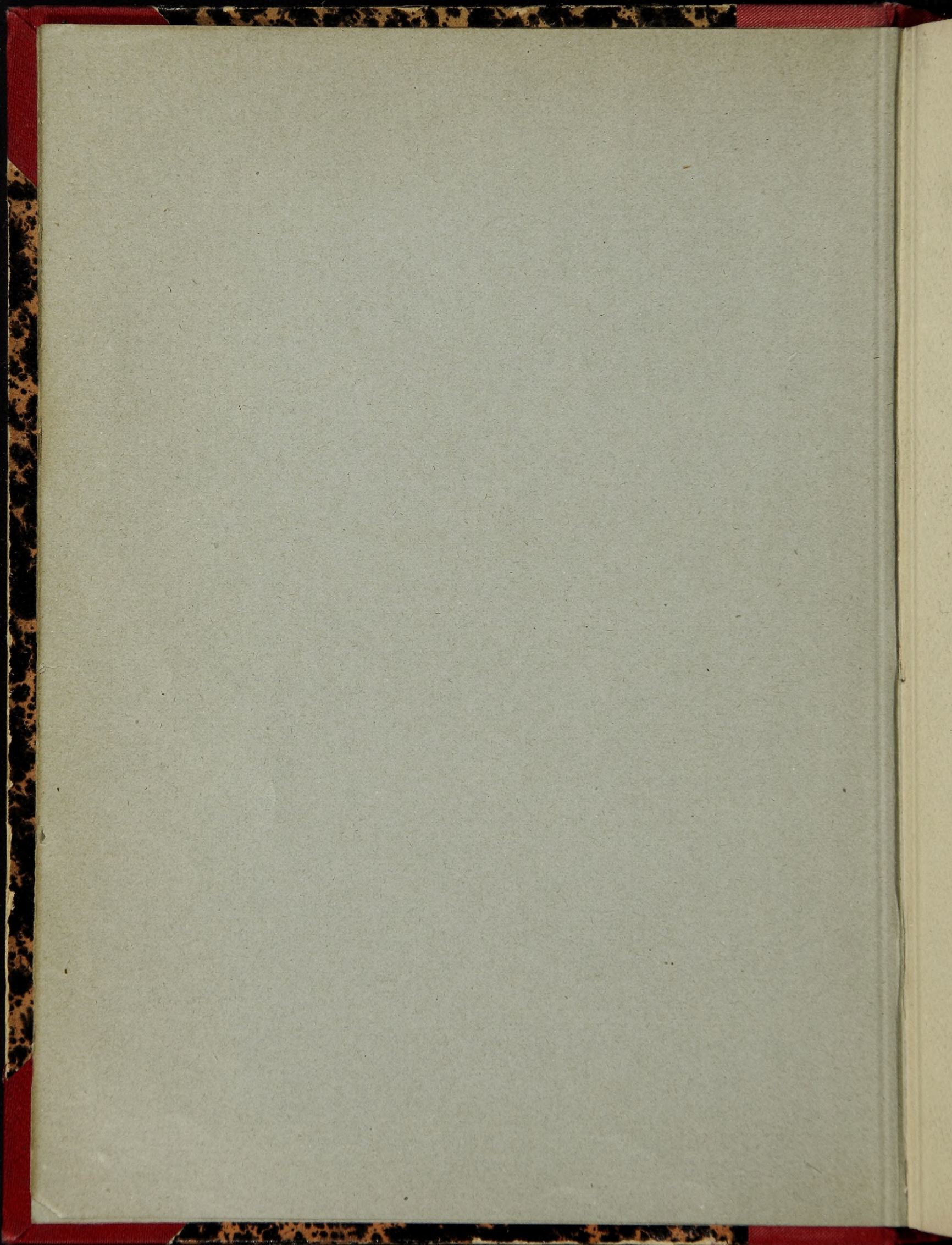
Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Vitt.
Sv.

August Strindberg ✓

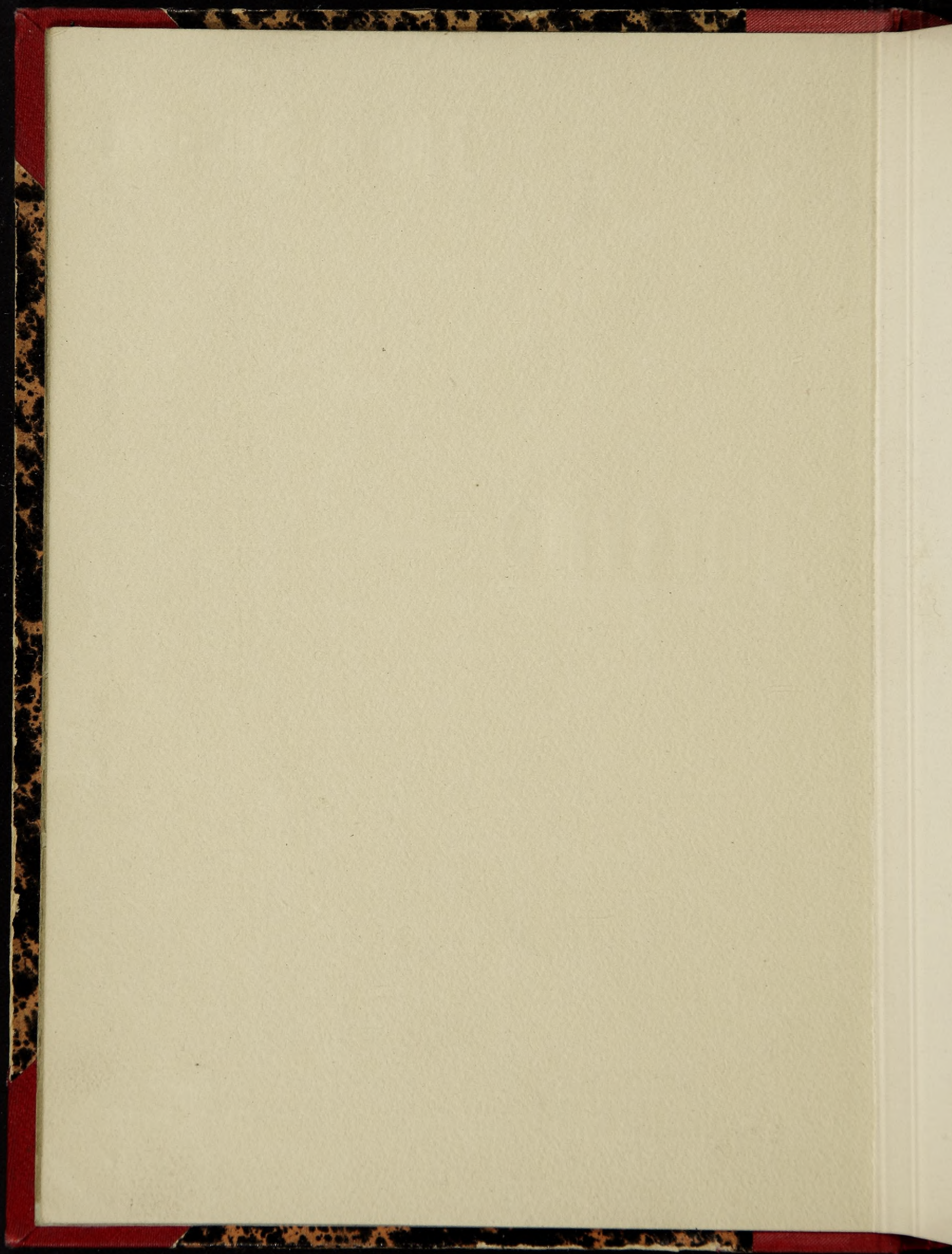
Inferno —

Stockholm

C. & E. Gernandts Förlags-Aktiebolag

Berlin

Georg Bondi

INFERNO

Alla rättigheter förbehållas författaren äfven i Frankrike.

*Vitt.
Lv.*

INFERNO

AF

AUGUST STRINDBERG ✓

STOCKHOLM

C. & E. GERNANDTS FÖRLAGS-AKTIEBOLAG

BERLIN

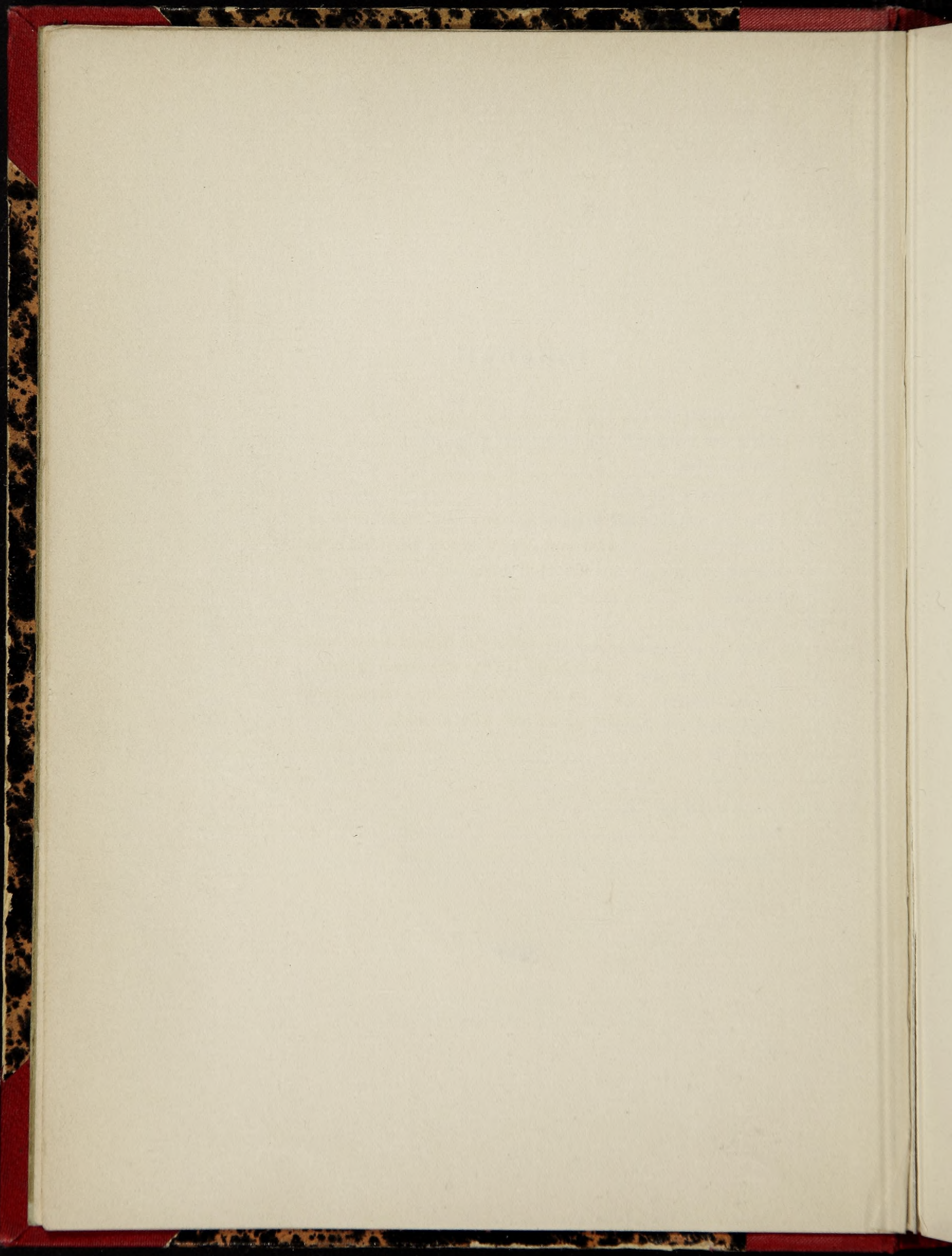
GEORG BONDI

STOCKHOLM
IDUNS TRYCKERI AKTIEBOLAG 1897

Innehåll.

I. Den Osynliges hand	1.
II. Ludvig den helige gör mig bekant med salig Orfila.....	18.
III. Demonen frestar.....	25.
IV. Det återvunna paradiset	32.
V. Fallet och det förlorade paradiset	36.
VI. Skärselden	42.
VII. Helvetet.....	100.
VIII. Beatrice.....	134.
IX. Swedenborg	145.
X. Utdrag ur en fördömds dagbok	165.
XI. Den Evige har talat.....	181.
XII. Helvetet lössläppt.....	187.
XIII. Pilgrimsfärd och försoning	198.
XIV. Återlösaren.....	206.
XV. Vedermodor	212.
XVI. Hvertåt pekar vår väg.....	220.
Epilog	227.
Bibliografi.....	231.

MOTTO: 1) Courbe la tête, fier Sicambre!

Adore ce que tu as brûlé,
Brûle ce que tu as adoré!

2) Och jag skall vända mitt anlete emot en sådan man och slå honom med förfäran, så att han skall blifva en varnagel och ett åtlöje bland folket. *Hesekiel XIV: 8.*

3) Och bland dessa äro Hymeneus och Alexander, hvilka jag har öfverlemnadt åt Satan, på det att de genom denna tuktan skulle lära sig att icke mera försmäda.

1:sta Timot. I: 20

U

hv

bo

ige

ma

vi

18

ha

de

va

he

an

I.

Den Osynliges hand.

Det var med en känsla af vild glädje jag återvände från Nordbanans station, sedan jag där aflemnat min kära lilla hustru, hvilken skulle fara till vårt barn, som insjuknat i fjärran land. Fullbordadt var alltså offret af mitt hjerta! Våra afskedsord: När ses vi igen? — Snart! återljödo ännu såsom osanningar, vilkas bedräglighet man icke vill tillstå för sig; en aning sade mig, att det var för alltid vi nu hade skilts. Detta farväl, som vi utbytte i November månad 1894, blef verkligen också det sista, ty till denna stund, i Maj 1897, har jag ännu icke återsett min hustru.

När jag hunnit till Café de la Régence, slog jag mig ned vid det bord, där jag förut brukat sitta med min hustru, min vackra fångvaktarinna, som dag och natt spionerade på min själ, gissade till mina hemliga tankar, bevakade mina idéers lopp, svartsjukt iakttog min andes sträfvan mot det okända.

Återskänkt åt friheten, erfar jag med ens en expansion af själens innestängda kraft och lyftes upp öfver småaktigheterna i storstaden, denna skådeplats för intellektuella strider, där jag nyss vunnit en seger, i sig själf futtig, men för mig af omätlig innebörd, då den utgjorde uppfyllelsen af en ungdomsdröm, som drömts af alla samtida skriftställare i mitt hemland, men förverkligats allenast af mig — nämligen att blifva spelad på en Paris-scen. Teatern ingaf mig nu afsmak liksom allt hvad man har ernått, och vetenskapen lockade mig. Ställd i valet mellan kärlek och vetande, hade jag bestämt mig för att söka nå kunskapens höjder, och i det jag brände å bålet min tillgifvenhet, glömde jag det oskyldiga offret för min ärelystnad eller min kallelse.

* *
*

Väl anländ på nytt till mitt eländiga studentrum i Quartier latin, gräfdde jag i min koffert och drog fram ur deras gömställe sex deglar af fint porslin, i förväg köpta för pengar som jag hade stulit från mig sjelf. En eldtång och ett paket rent svafvel fullbordade laboratoriets inredning. Sedan var det bara att göra upp en smältugnseld i kaminen, stänga dörren och fälla ner gardinerna, ty tre månader efter Caserios afrättning var det farligt att syssla med kemiska redskap i Paris.

Natten faller på, svaflet brinner med afgrundslågor, och mot morgonsidan har jag konstaterat närvaron af kolämne i denna för enkel ansedda kropp, som kallas svafvel, och därmed tror jag mig ha löst det stora problemet, kullkastat den herskande kemin och vunnit den odödlighet, som de dödliga medgifva.

Men huden på mina händer, som blifvit stekt framför den starka elden, lossnar och faller af i fjäll, och den smärta, som framkallas af händernas möda vid afklädningen, påminner mig om hvad min seger kostat. Ensam i sängen, der ännu en doft af kvinna dröjer kvar, finner jag mig säll till mods; en känsla af psykisk renhet, af manlig jungfrulighet gör att jag skådar på mitt förflutna äktenskapslif såsom något orent, och jag är ledsen att ej ega någon, till hvilken jag kan frambära min tacksamhet för befrielsen från dessa förnedrande bojor, dem jag brutit utan vidare omständigheter. Jag har nämligen blifvit ateist under årens lopp, när jag märkt hur de okända makterna lemnat verlden åt dess öde utan att gifva ett lifstecken ifrån sig.

Någon att tacka! Det finnes ingen tillstädes, och min tvungna otacksamhet kännes som en börda!

*

*

*

3

Svartsjukt mån om min upptäckt, tar jag inga mått och steg för att utsprida den. I min skygghet vänder jag mig ej till auktoriteterna och akademierna. Emellertid fortsätter jag mina experiment, allt under det att sprickorna på händerna förvärras, öppna sig och fyllas med koks-smulor, så att blod sipprar ut och plågorna bli outhärdliga. Allting som jag vidrör framkallar smärtor, och ursinnig öfver denna pina, som jag är hågad tillskrifva de okända makter, hvilka i så många år ha förföljt mig och lagt hinder för mina bemödanden, undviker och försummar jag människors sällskap, ger återbud till bjudningar, stöter vänner ifrån mig. Tystnad och enslighet breda sig omkring mig, ett ökenlugn, högtidligt och förfärande, uti hvilket jag på trots utmanar den osynlige, brottas kropp mot kropp, själ mot själ. Jag har bevisat närvaron af kolämne i svaflet; nu skall jag uppvisa väte och syre, ty de måste finnas däri. Apparaterna räcka ej mera till, jag står utan pengar, händerna äro svärtade och blödande, svarta som nöden, blödande som mitt hjerta. Ty under denna tid fortsatte jag en öm brevvetling med min hustru och berättade för henne om mina kemiska framgångar, på hvilket hon svarade med bulletiner om vår dotter och strödde in små förmaningar om det fåfängliga i min vetenskap och om dåraktigheten i att vräka bort pengar på slikt.

I ett anfall af rättmätig stolthet, gripnen af ett rasande begär att göra mig sjelf illa, begär jag sjelfmord i det jag afskickar ett skänd-

ligt, oförlåtligt bref och säger farväl till hustru och barn, låtande förstå att en ny förbindelse lagt beslag på mina tankar.

Skottet har träffat. Min hustru svarar med en ansökan om skilsmässa.

Ensam, själfmördare och lönnmördare, glömmer jag det brottsliga i saken för grämelsen och bekymren. Ingen kommer och besöker mig, och jag kan ej söka upp någon, då jag stött mig med alla.

Jag känner mig upphöjd, sväfvande på ytan af ett haf efter att ha afskurit ankartåget utan att ega några segel.

Emellertid uppenbarar sig nöden i form af den obetalda hyresräkningen och afbryter mina vetenskapliga arbeten och metafysiska grubblerier genom att kalla mig åter till jorden.

På detta sätt nalkas julen. Jag har något tvärt afslagit en inbjudning till en skandinavisk familj, däri atmosfären misshagar mig på grund af vissa plågsamma oregelbundenheter. På kvällen, när jag sitter ensam, ångrar jag mig och går dit ändå. Genast som man satt sig till bords, börjar midnattskalaset med støj och öfversvämmande glädje bland de unga konstnärer, som där i huset äro som hemma hos sig. En förtrolighet, som fränstöter mig, åtbörder och miner, med ett ord en ton, som ej smakar af familjekrets, nedtrycker mig med en obeskriflig vantrefnad, och midt uppe i saturnalierna framtrollar sorgsenheten för min inre syn min hustrus fridsamma boning. I en vision ser jag plötsligt salen, julträdet, mispeln, min lilla flicka och

hennes öfvergifna moder . . . Samvetskvalen gripa mig, jag reser mig, förebär ett illamående och går min väg.

Jag passerar den förskräckliga rue de la Gaieté, der mängdens konstlade glädje verkar sårande, samt den dystra och tysta rue Delambre, en gata som mer än någon annan i kvarteret kan göra en förtviflad; jag viker af på boulevard Montparnasse och sjunker ned på en stol utanför Brasserie des Lilas.

En god absint tröstar mig under några minuter, därefter anfalles jag af ett följe kokotter och studenter, som slå mig i ansigtet med spön, och liksom jagad af furier lemnar jag min absint i sticket och skyndar att skaffa mig en ny i kafét François Premier vid boulevard Saint-Michel.

Det var att råka ur askan i elden; en annan tropp flinar åt mig: Se på den enstöringen! och jag flyr, piskad af eumeniderna, till mitt hem med nidrefrängernas retsamma fanfarer i öronen.

* *
*

Tanken på en tuktan såsom följdén af ett brott inställer sig icke. Inför mig sjelf spelar jag rollen af oskyldig, föremål för en orättvis förföljelse. Den okände hindrade mig i att fullfölja mitt stora verk,

och det var nödvändigt att bryta hindren innan segerkronan kunde vinnas.

Jag har haft orätt, och ändå har jag rätt och skall få rätt!

Denna julnatt sof jag illa. En kall luftström strök upprepade gånger öfver mitt ansigte, och ljudet af en mungiga väckte mig allt emellanåt.

* *
*

En begynnande orklöshet fick småningom makt med mig. De svarta och blödande händerna hindrade mig vid klädseln att vårda mitt yttre. Rädslan för hyresräkningen lemnar mig ej mer någon ro, och jag går fram och åter i rummet som ett vilddjur i sin bur.

Jag har upphört att intaga regelbundna måltider, och pensionsvärden råder mig att lägga mig på sjukhus, hvilket leder till ingenting, då sådant är dyrt och man måste betala i förskott.

Då yppar sig en uppsvällning af armådrorna, ett tecken till blodförgiftning. Detta var nådestöten, och ryktet därom sprider sig bland mina landsmän, så att en afton den goda kvinnan, från hvars julkalas jag hade brutit upp på ett ohöfligt sätt, hon, som ingett mig antipati och nära nog förakt, söker upp mig, får reda på min olycka och ångest samt under tårar anvisar mig sjukhuset som den enda räddningen.

Döm om min hjälplöshet och förkrosselse, när en vältalig tystnad gör klart för henne att jag står utan tillgångar. Då fattas hon af medömkan vid att se mig så nedsjunken i elände.

Hon ropar i sin ifver, att hon skall göra insamling bland skandinaviska sällskapet, hon skall söka församlingens pastor; för egen del är hon fattig och tyngd af bekymmer för den dagliga utkomsten.

Synderskan har känt medlidande med den man, som just öfvergifvit sin äkta maka.

Bragt till tiggeri, ännu en gång, anropande barmhertigheten genom en kvinnas förmedling, börjar jag ana tillvaron af en osynlig hand som styr händelsernas oemotståndliga logik. Jag kryper ihop för stormvinden, besluten att resa mig på nytt.

*

*

*

En vagn fortskaffar mig till Saint-Louis-sjukhuset. På vägen dit stiger jag ur vid rue de Rennes för att köpa två lärtsskjortor.

Svepningen! för min sista timme!

Tankarna vända sig verkligen kring min nära förestående död, omöjligt att förklara hvarföre.

Intagen som patient, förbjuden att gå ut annat än efter erhållet

tillstånd, och med händerna inlindade så att all slags sysselsättning omöjliggöres, tycker jag mig vara insatt i fängelse.

Ett abstrakt sjukrum, kalt, försedt med det nödtorftigaste utan tecken till skönhetssträfvan, beläget nära gemensamhetssalen, där man röker och spelar kort från morgon till kväll.

Frukostklockan ljuder, och vid bordet finner jag mig i ett sällskap af spöken. Ansigten som på döde eller döende; här felas det en näsa, der ett öga, på en tredje är läppen klufven eller kinden förmultnad. Här sitta också två individer, som ej se sjuka ut, men ha en vresig och förtviflad uppsyn. Det är ett par stortjufvar af god familj, som genom mäktiga relationer sluppit lösa ur fängelset under förevändning af sjukdom. En äcklande lukt af jodoform tar bort ap- titen för mig, och som mina händer äro bundna måste jag anlita mina sidokamraters biträde för att skära brödet och slå i drycken. Och rundt omkring denna sköna samling af brottslingar och döds- dömde rör sig kära mor, föreståndarinnan, i sin klosterlika dräkt af svart och hvitt, och fördelar åt en hvar hans giftbemängda läkedryck. I en bägare arsenik dricker jag med en döds-kalle, som skålar tillbaka i digitalis. Det är bedröfligt, och ändå får man vara tacksam, något som gör mig ursinnig. Behöfva vara tacksam för en så ringa och dertill så obehaglig sak!

Man kläder på och af mig, vårdar mig likt ett barn, och barm- hertighetssystemen fattar bevågenhet för mig, behandlar mig som ett

småbarn och kallar mig sin gosse, under det att jag liksom alla de andra benämner henne: min mor.

Hvad det känns skönt att uttala detta ord moder, som ej gått öfver mina läppar på trettio år! Den gamla, som tillhör S:t Augustinerorden och bär de dödas dräkt därför att hon aldrig har lefvat lifvet, är mild som försakelsen och lär oss att le åt våra lidanden som vore de fröjder, ty hon vet hur välgörande smärtan kan vara. Icke ett förebrående ord, inga förmaningar eller predikningar. Hon känner sin instruktion, den som gäller för de sekulariserade sjukhusen, och hon förstår att bevilja små friheter åt sjuklingarna, icke åt sig sjelf. Sålunda tillåter hon mig röka i mitt rum och erbjuder sig att rulla cigaretter åt mig, hvilket jag afböjer. Hon skaffar mig tillstånd att gå ut på extra tider, och då hon upptäckt att jag sysslar med kemi, lagar hon att jag blir föreställd för sjukhusets lärde apotekare, som lånar mig böcker och sedan han fått del af min teori om grundämnenas beskaffenhet inbjuder mig att arbeta i sitt laboratorium. Denna nunna har spelat en rol i mitt lif, och jag börjar försona mig med mitt öde, i det jag prisar min goda otur, som förde mig under detta välsignade tak.

Den första bok jag tagit med mig från apotekarens bibliotek faller upp af sig sjelf, och min blick slår ner som en falk på en rad i kapitlet Fosfor.

I få ord förtäljer författaren, att kemisten Lockyer hade medelst

spektralanalys uppvisat, att fosfor icke vore någon enkel kropp, och att redogörelsen för hans experiment ingifvits till vetenskapsakademien i Paris, hvilken icke hade förnekat sakförhållandet.

Styrkt af detta oväntade stöd går jag ut i staden medförande mina deglar med återstoderna af det ofullständigt förbrända svaflet. Jag öfverlemnar dem till en kemisk byrå, där man utlofvar åt mig till följande dags morgon intyget öfver verkställd analys.

Det var min födelsedag. Vid återkomsten till sjukhuset väntar mig ett bref från min hustru. Hon begråter min iråkade olycka, hon vill åter fara till mig för att vårda och älska mig.

Lyckan att vara älskad trots allt framkallar ett behof att rikta min tack till någon . . . hvilken? Till den okände, som i så långa år hade dolt sig?

Mitt hjerta smälter, jag bekänner den nedriga lögnen om min otrohet, begär hennes förlåtelse, och i en handvändning är jag å nyo stadd i utbyte af kärleksbref med min egen hustru, allt under det jag uppskjuter vår återförening till en lämpligare tidpunkt.

* *
* *

Nästa morgon skyndar jag till min kemist vid boulevard Magenta.

I försegladt kuvert bär jag med mig till sjukhuset intyget på hans analys. När jag går förbi Ludvig den heliges staty på innergården, drar jag mig till minnes helgonets trenne verk, nämligen den stora blindasylen Les Quinze-Vingt, Sorbonne och Sainte-Chapelle, eller såsom jag öfversatte det: från lidandet, igenom vetenskapen, fram till botgöring.

Innestängd på mitt rum öppnar jag kuvertet, som skall afgöra min framtid, och jag läser:

»Det pulver, som lemnats oss till undersökning, företer följande characteristicas:

Färg: gråsvart. Lemnar spår på papperet.

Täthet: betydlig, öfverlägsen medeltätheten hos grafit; ämnet synes vara en hård grafit.

— — — — —
Kemisk undersökning:

Detta pulver brinner lätt och utvecklar därvid koloxid och kolsyra. Det innehåller alltså *kol*.»

— — — — —
Rent svafvel innehåller kol!

Jag är räddad, från denna stund förmår jag bevisa mina vänner och anförvandter, att jag icke är galen. Bestyrkta äro de teorier jag framlade i mitt arbete *Antibarbarus*, som utgafs ett år tidigare och behandlades af tidningarna som ett verk af en qvacksalfvare eller däre,

hvilket hade till följd att jag utstöttes ur min familj såsom en odåga, ett slags Cagliostro.

Nu tror jag ni äro krossade så det förslår, mina värda motståndare! Mitt jag sväller af rättmätigt högmod, jag vill lemna lasarettet, ropa högt på gatorna, vråla framför Institutet, rifva ner Sorbonne... men händerna äro fortfarande i band, och utkommen på gården får jag af den höga inhägnaden det rådet att ge mig till tåls.

Apotekaren, åt hvilken jag meddelar resultatet af analysen, förslår att åvägbringa en kommission, inför hvilken jag skulle uppvisa problemets lösning medelst experiment för öppen dag.

Emellertid, hellre än att vänta och medveten om min försagdhhet inför en offentlig samling, hopskrifver jag en uppsats i ämnet och skickar den till »Le Temps», som för in den inom två dagar.

Lösen är gifven, man svarar mig från olika håll utan att förneka sakens riktighet. Jag har fått anhängare, anmodas att lemna artiklar till en kemisk tidskrift och invecklas i en brefvexling, som ger näring åt mina fullföljda undersökningar.

* * *

*

En söndag, den sista som jag vistades i Saint-Louis-skärselden, sitter jag vid fönstret och iakttar hvad som försiggår nere på gården. De två tjufvarna promenera med sina hustrur och barn, kyssa dem

allt emellanåt och se så lyckliga ut, när de värma sig vid den kärlek, som underblåsts af deras olyckor.

Min egen ensamhet hvilar tungt på mig, jag förbannar mitt öde, som jag finner orättvist, i det jag glömmer att mitt brott öfverträffar deras i nedrighet.

Postbudet kommer med ett bref från min hustru. Det är isande kyligt; min framgång har sårat henne och hon låtsas ej tro derpå, då hon nämligen rådfrågat en yrkeskemist; hon tillfogar goda råd angående det farliga i illusioner, som kunna leda till hjernkriser. För öfrigt, hvad vinner jag väl med allt detta? Kan jag föda en familj med min kemi?

Återigen detta alternativ: kärlek eller vetenskap! Utan att tveka slår jag ihjäl henne med ett bref, som gör slut på allt mellan oss, och säger henne farväl, nöjd med mig sjelf som en mördare efter välförrättadt värf.

På aftonen tar jag mig en promenad i det dystra kvarteret och passerar Saint-Martin-kanalen, hvilken är svart som en graf och tyckes enkom gjord att dränka sig uti. Jag stannar vid hörnet af rue Alibert. Hvarför Alibert? Hvem är han? Var det ej så att den grafit, som kemisten funnit i mitt svafvelprof, kallades Alibert-grafit? . . . Än sedan? Det är narraktigt, men jag kan ej hjälpa att intrycket af någonting oförklarligt dröjer kvar i mitt sinne. Vidare rue Dieu. Hvarföre Gud, då han är afskaffad af republiken, som har egnat Pantheon

åt en annan bestämmelse än dess ursprungliga . . . Rue Beaurepaire. Just ett »vackert tillhåll» för missdådare . . . Rue de Bandy . . . Ledes jag af en demon? . . . Jag slutar att läsa gatskyltarna; går vilse, försöker vända om samma väg utan att dock finna den, ryggar tillbaka inför ett ofantligt skjul, som stinker af rått kött och unkna grönsaker, i synnerhet surkål . . . Misstänkta figurer snudda förbi mig och låta plumpa ord falla . . . jag är rädd för det okända, viker af åt höger, åt venster, råkar in i en smutsig återvändsgränd, som tyckes vara hemvist för sopor, laster och brott. Gatnymfer spärra vägen för mig, ligapojkar flina åt mig. Scenen från julkalaset upprepas: *Væ soli!* Hvem är det, som ställer i ordning dessa försåt för mig så fort jag lösgör mig från världen och människorna? Det är någon, som har låtit mig falla i denna snara! Hvar finns han, så att jag kan få brottas med honom? . . .

Ett regn blandadt med smutsig snö faller just som jag börjar springa . . . i bakgrunden af en kort gata tecknar sig mot himlahvalfvet en svart port, ofantligt stor, ett verk af cykloper, en port utan något palats till, hvilken öppnar sig åt ett haf af ljus . . . Jag frågar en polisbetjent hvar jag befinner mig.

— Porte Saint-Martin, min herre.

Med några få steg är jag ute på de stora boulevarderna och går nedför dem. Teater-uret anger att klockan är en kvart öfver sex. Just absint-timmen, och vännerna vänta som vanligt i café Napo-

litain. Jag fortsätter dit ned med påskyndade steg och glömmer sjukhuset, grämelsen, fattigdomen. Men utanför café du Cardinal råkar jag stöta mot ett bord, vid hvilket en herre sitter. Jag känner honom endast till namnet, men han känner mig, och i en sekund ha hans ögon sagt mig: Ni här? Ni ligger alltså inte på sjukhus? Det var således bara prat, den der historien!

Och jag känner på mig att denne man är en af mina okända välgörare, att han har utöfvat gifmildhet mot mig och att jag är en tiggare, som ej har rättighet att gå på kaféer. Tiggare! Det är rätta ordet; det ringer i öronen på mig och jagar upp på mina kinder en brännande rodnad, skammens, förödmjukelsens och raseriets rodnad!

Tänka sig, att sex veckor förut satt jag här vid borden; min teaterdirektör lät bjuda sig af mig och tilltalade mig med käre mästare; tidningsmän äflades om att interviewa mig, fotografen utbad sig äran att få sälja mitt porträtt. Och nu: tiggare, en brännmärkt man, utstött ur folks umgänge!

Piskad, ryggbruten, jagad till döds stryker jag utefter boulevarden som en nattsvärmare och drar mig tillbaka i min håla hos de pestsmittade. Där stänger jag in mig på mitt rum och känner mig som hemma.

Då jag reflekterar öfver mitt öde, märker jag den osynliga handen, som tuktar mig, med spöslag drifver mig fram mot ett mål som

jag ännu icke kan gissa mig till. Han skänker mig ära på samma gång han vägrar mig en hedrad ställning i verlden; han förödmjucar mig i det han upphöjer mig, kröker mig i stoftet för att lyfta min själ.

Då uppdyker åter hos mig den föreställningen att försynen har bestämt mig för en mission här i verlden och att det är uppfostran därtill som på detta vis tager sin början.

* *
*

I Februari lemnar jag sjukhuset, obotlig men kurerad för verdens frestelser. Vid skilsmässan hade jag velat kyssa handen på den goda gamla, som utan något predikande lärt mig korsets väg, men en känsla af vördnad, liksom för något som ej får vanhelgas, höll mig tillbaka.

Må hon i andanom emottaga denna gärd af tacksamhet från en vilsegången främling, som nu dväljes undangömd i ett fjärrbeläget land.

II.

Ludvig den helige gör mig bekant med salig Orfila.

J en anspråkslös möblerad lägenhet, som jag hyrt mig, fullföljer jag mina kemiska arbeten vintern ut, stannande hemma ända till aftonen, då jag går att äta middag å ett mjölkmagasin där konstnärer af flera olika nationaliteter ha bildat ett kottteri. Efter middagen besöker jag den familj, som jag den där gången gaf återbud i ett ögonblick af rigorism. Hela kretsen af anarkistiska konstnärer träffas där, och jag känner mig dömd att utstå allt det jag hade velat slippa se och höra: ogenerade seder, löslig moral, gudlöshet med berådt mod. Där finnes samlad mycken talang, oändligt mycken qvickhet, en naturvild genialitet, som hade gjort sig fruktad.

Hur som helst är man som en familj där, man håller af mig, och jag är dem tack skyldig, så att jag gör mig blind och döf inför deras små ömma angelägenheter, som ej angå mig.

Ifall det hade varit oberättigadt högmod som kommit mig att undvika dessa människor, skulle straffet varit väl afvägdt, men i detta fall, der min tillbakadragenhet härflöt ur en sträfvan att rena min individualitet, att förädla min personlighet i ett ensligt lefvernes sjelf-pröfning, förstår jag icke försynens tillvägagångssätt, enär mitt skaplynne är mjukt och gärna anpassar sig efter omgifningen af pur umgängessamhet och fruktan för att vara otacksam. Utesluten ur societeten på grund af min ynkliga och skandalösa fattigdom, var jag lycklig att finna en tillflyktsort under de långa vinterqvällarna, ehuru den mycket fria samtalsstenen sårade mig i hjertat.

* *
*
*
*

Efter upptäckten af den osynliga handen, som styr mina fjät på den skrofliga stigen, finner jag mig blifven ännu mera ensam, och jag vakar med sträng uppmärksamhet öfver mina handlingar och ord utan att dock alltid lyckas. Men så snart jag syndat, gripes jag genast på bar gärning, och straffet infinner sig med en noggrannhet och ett raffinemang, som ej lemnar något tvifvel öfrigt angående mellankomsten af en makt, som tuktar för att förbättra. Den okände har blifvit för mig en personlig bekantskap, som jag talar till och tackar, begär råd af. Stundtals föreställer jag honom som min tjensteande,

motsvarande Sokrates' daimon; och medvetandet af att ega de okändas stöd återskänker mig en energi och en förtröstan, som egga mig till bemödanden sådana som jag ej förr varit mäktig.

Bankrutt i sällskapslifvet, lefver jag upp på nytt i en annan värld, dit ingen kan följa mig. Händelser, som förr saknat betydelse, draga nu min uppmärksamhet till sig, nattens drömmar ikläda sig formen af förutsägelser, jag betraktar mig som hädangången, och mitt lif förflyter i en ny sfer.

* * *

*

Sedan jag nu bevisat förekomsten af kolämne i svaflet, återstår för mig att uppvisa väte och syre, som enligt analogi förmodligen skola finnas däri.

Två månader förflyta under beräkningar och begrundan, tills en dag de erforderliga apparaterna felas mig. En vän råder mig att gå till det analytiska laboratoriet vid Sorbonne, som står öppet äfven för främlingar. I min folkskygghet vågar jag ej tänka därpå, så att mina arbeten afstanna och ett ögonblicks hvila uppstår. Dock, en vac-ker vårmorgon stiger jag upp vid godt lynne, går utför rue de la Grande Chaumière och når rue de Fleurus, som öppnar sig till Luxembourg-trädgården. Den lilla vackra gatan ligger där tyst, den stora

kastanje-allén är lysande grön, bred och rak som en rännar bana, med Davids kolonn ställd midt i bakgrunden som en målsten, och i fjärran höjande sig öfver det andra och snuddande vid molnen Pantheons kupol med det gyllene korset öfverst.

Jag stannar hänryckt öfver den symboliska åsynen, men då jag drager blicken därifrån varseblir jag till höger om mig en färgeriskylt vid rue de Fleurus. Sannerligen! visionens verklighet är oförneklig. Målade på butikfönstret finner jag initialbokstäfverna till mitt namn: A. S. sväfvande på ett hvitt silfvermoln och där ofvan en regnbåge. *Omen accipio* i det jag påminner mig ett ställe i Genesis:

»Min båge har jag satt i skyn, och han skall vara tecknet till ett förbund mellan mig och jorden.»

Jag går icke längre på marken, jag simmar i luften, och med bevingade steg träder jag in i trädgården, där det ej finns någon människa. I denna arla morgontimme är parken min, rosengården tillhör mig, jag känner alla mina blommor på rabatterna, chrysanthemum-arterna, jernörterna, begonierna.

Inkommen på rännarbanan uppnår jag målstenen, går ut genom gallerporten åt rue Soufflot, vänder åt boulevard Saint-Michel till, stannar framför Blanchards öppna antiqvariska boklåda, tager utan att tänka derpå en gammal kemi af Orfila, slår upp den på måfå och läser: »Svaflet har blifvit intaget under de enkla ämnena. Davys och Berthollets sinnrika experiment synas dock bevisa, att det

håller väte, syre och en särskild *bas*, som man ännu icke lyckats isolera.»

Man kan tänka sig hvilken hänryckning af snart sagdt religiös art, som fattade mig inför en sådan nästan underbar avslöjning. Davy och Berthollet hade uppvisat syre och väte, jag kolämne. Det tillkom således mig att gifva svaflets formel.

Några dagar senare var jag inskrifven i naturvetenskapliga fakulteten vid (Ludvig den heliges!) Sorbonne med rättighet att arbeta i analytiska laboratoriet.

*

*

*

Den morgon jag begaf mig till Sorbonne var för mig liksom en högtidsfest. Ehuru jag ej närde några illusioner angående möjligheten att öfvertyga professorerna, hvilka hade mottagit mig med den kyliga artighet man visar främlingen som tränger sig in, erfor jag en mild och lugn glädje, hvarur jag hämtade ett mod likt martyrens då han tar upp striden mot en mängd fiender, ty för mig vid min ålder var ungdomen den naturliga fienden.

Anländ till platsen för den lilla kyrkan, som hör till Sorbonne, finner jag porten öppen och går in utan att egentligen veta hvad jag skall göra där. Den heliga modern och barnet hälsa mig med ett mildt leende; den korsfäste, obegriplig som alltid, lemnar mig kall.

Min nya bekantskap, Ludvig den helige, de eländes och pest-smittades vän, låter presentera unga teologer för sig. — Är den helige Ludvig manne min skyddspatron, min goda engel, som dref mig till lasarettet för att gå igenom ångestens eld innan jag skulle återvinna den ära, som för till en vanhedrad och föraktad ställning... är det han som skickade mig till Blanchards boklåda, och som drog mig hit?

Det är ju märkvärdigt hur jag nu har från ateismen fallit ner i den fullständigaste vidskepelse.

Vid åsynen af votivskänkerna för lycklig utgång af examina af-lägger jag det högtidliga löftet, att jag i händelse af framgång ej någonsin skall emottaga förtjenstens verldsliga utmärkelsetecken.

Klockan slår, jag går gatlopp mellan rader af obarmhertiga ungdomar, som bespotta mig, på förhand underrättade om den chimeriska uppgift jag satt mig före.

* * *

Omkring två veckor ha förflutit, och jag har erhållit oomtvistliga bevis på att svafvel är en ternär förening, sammansatt af kolämne, syre och väte*).

*) Om de närmare detaljerna se: »Tryckt och otryckt», Stockholm 1897. — »Sylva sylvarum», Paris 1896. — »L'Hyperchimie», Paris 1897.

Jag frambär min tack till laboratoriets föreståndare, som låtsar icke intressera sig för mina angelägenheter, och jag lemnar denna nya skärseld med en outhärlig invärtes glädje.

* *

*

Jag tar min morgonpromenad på Montparnasse-kyrkogården så ofta jag icke besöker Luxembourg-trädgården. Några dagar efter det jag slutat min undersökning vid Sorbonne får jag nära kyrkogårdens rondpoint syn på ett grafmonument af klassisk skönhet. En hvit marmormedaljong återgifver de ädla dragen af en vis åldring, som inskriften på sockeln presenterar för mig såsom — Orfila, kemist, toxikolog. Det var min beskyddande vän, som sedermera mången gång har vägledt mig genom de kemiska operationernas labyrint.

En vecka efteråt, när jag gick utför rue d'Assas, tvärstannade jag framför ett hus med klosterlikt utseende. En stor skylt gaf mig upplysning om byggnadens bestämelse: Hôtel Orfila.

Åter och återigen Orfila!

I de följande kapitlen skall jag förtälja om allt som tilldrog sig i detta gamla hus, dit den osynliga handen jagade mig för att blifva tuktad, undervisad och — hvarför icke — upplyst af ett inre ljus!

III.

Demonen frestar.

Skilsmässeprocessen gick mycket långsamt, tid efter annan afbruten af ett kärleksbref, ett skri af saknad, löften om försoning. Och så ett tvärt farväl oåterkalleligen för alltid.

Jag älskar henne och hon mig, och vi hata hvarandra med ett vildsint hat af kärlek, hvilket stegras genom det långa afståndet.

Emellertid, och för att afslita ett olycksdigert band, söker jag tillfälle att öfverflytta mitt ömhetsbehof på ett annat föremål, och genast blifva mina ohederliga önskningar bönhörda.

På det förut omtalade middagsstället uppenbarar sig en engelska, en bildhuggarinna. Hon ställer först talet till mig och behagar mig ögonblickligen. Hon är förtjusande vacker, distingerad, smakfullt klädd och förledande genom sitt obesvärade konstnärsskick. Kort sagdt, en lyxupplaga af min hustru, hvars bild hon återgifver förfinad och förstorad.

För att göra mig ett nöje inbjuder den ansedde konstnär, som är doyen i vår middagskrets, den engelska damen till de torsdagssoaréer han anordnar i sin atelier. Jag går dit, men håller mig tillbakadragen, emedan jag endast motvilligt ger mina känslor till pris för en skvalleraktig publik.

När klockan blir inemot 11, reser damen sig och ger mig ett tecken med ögonen. På ett ganska tafatt sätt bryter jag likaledes upp, tar afsked, och sedan jag bedt att få göra sällskap bjuder jag vid utgången armen åt den unga kvinnan, medan samlingen af unga oblyga sällar slår till ett skratt.

Förlöjligade inför hvarandra, aflägsna vi oss utan att få fram ett ord, föraktande oss själfva, som hade vi blifvit afklädda inpå bara kroppen inför en hånande folkhop.

Därtill kom att vi måste passera rue de la Gaieté, där kokoterna och deras manlige handtlangare örfilade oss med smädliga skymf-ord, behandlande oss som intränglingar i deras yrke.

Det är ej lätt att vara älskvärd när man är ursinnig, ställd vid skampålen; och böjd under gisselslagen finner jag ingen utväg att åter räta på mig. När vi hunnit till boulevard de Raspail, öfverfallas vi af ett fint regn, som sticker oss i ansigtet likt spörapp. Utan paraply som vi äro, blir det förståndigaste att söka skydd på ett varmt och väl upplyst kafé, och med en åtbörd som en grand seigneur pekar jag på den elegantaste af restauranterna. Vi gå tvärs öfver boulevard-

den, lyckliga, med lätta fjät . . . pang, pang! Tanken att jag inte har en sou på mig slog ned på min skalle som hammarslag.

Nu har jag glömt huru jag drog mig ur förlägenheten, men aldrig skall jag glömma de känslor, för hvilka jag var ett rof under natten, sedan jag aflemnat engelskan vid hennes port.

Ehuru straffet var strängt och ögonblickligt, utdeladt af en skicklig hand, som jag ej kunde undgå att igenkänna, föreföll det mig otillräckligt. Utfattig, med ouppfyllda skyldigheter mot hustru och barn, hade jag velat inleda en förbindelse, vanhederlig för en otadlig flicka af familj. Det var helt enkelt ett brott, och jag ålade mig vederbörlig botgöring. Jag afstår från sällskapskretsen på mjölmagasinet, jag fastar och undviker allt, som kan sporra den olycksdigra passionen.

Men frestaren vakar. En afton på atelieren återfinner jag den sköna, och till i österländsk dräkt, som förhöjer hennes skönhet, så att jag kan bli galen. Men i hennes närhet får jag ej ett ord på tungan, jag sitter där som en tölp, och kommen på det klara med att denna kvinna är värd endast en ärlig och uppriktig förklaring: jag åtrår Er, går jag min väg, förtärd af en oren låga.

Följande dag infinner jag mig å nyo på matstället. Hon är der, tjusrik, och smeker mig med sin insmickrande röst, kittlar mig med sina kattlika ögon. Samtalet kommer i gång, och allt går utmärkt, då just i det kritiska ögonblicket den unga Minna gör sitt bullersamma inträde. Det var en artistflicka, modell, älskarinna, med

literära intressen, godsint, gerna sedd i olika kretsar. Äfven jag kände henne, och en afton hade vi blifvit goda vänner utan att öfverskrida gränserna för hvad som var mig tillåtet. Nog sagdt, hon kommer in, kastar sig i mina armar — hon var något onykter — kysser mig på kinderna och duar mig.

Engelskan stiger upp, betalar för sig och går. Och därmed var det slut, på allvar. Hon kom aldrig igen! Tack vare Minna, som för öfrigt hade varnat mig för denna dam, af skäl som inte höra hit.

Slut med kärlek! makternas lösen är mottagen, och jag underkastar mig, förvissad om att högre mål äro dolda däri liksom i allt det andra.

* * *

Uppmuntrad genom min framgång med Svaflet tar jag itu med Joden, och sedan jag kastat in i »Le Temps» en uppsats om en af jodens synteser, får jag i mitt hotell besök af en obekant herre. Han presenterar sig såsom ombud för alla jodfabriker i Europa, har just läst min artikel och utlofvar, att i samma ögonblick affären avslutas skola vi åstadkomma en börs-krach med åtföljande vinst af millioner för oss, om vi bara först taga ut ett patent.

Jag gaf honom till svar, att det icke var någon industriell upp-

finning jag hade gjort, utan endast en vetenskaplig upptäckt, som ännu ej var mogen, att den kommersiella sidan af saken icke intresserade mig tillräckligt för att förmå mig lägga hand vid närmare operationer.

Han gick. Hotellvärdinnan, som förr varit bekant med den okände herrn, erfor ur hans egen mun den stora nyheten, och i två hela dagar betraktades jag i huset som en blifvande millionär.

Köpmannen återkom, denna gång mera het på saken än nyss förut. Han hade skaffat sig underrättelser, och som han blifvit öfvertygad om att upptäckten kunde göras inbringande, sökte han förmå mig att resa med till Berlin för att omsätta den i praktiken.

Jag betackade mig och rådde honom att låta företaga erforderliga analyser innan han gick vidare.

Han erbjöd mig 100,000 francs innan aftonen, om jag ville följa honom.

Jag bad att få bli lemnad i fred, då jag vädrade galgstreck.

Nere hos värdinnan lät han förstå att jag var galen.

De följande dagarna blefvo lugna, och därunder fick jag tid att öfverväga. Hotande nöd, obetalta skulder, en otrygg framtid å ena sidan; å den andra lockade oberoendet, frihet att fullfölja mina studier, ert bekymmerfritt lif. Och dessutom, en god idé är ju sin lön värd.

Ångern fick magt med mig, men jag hade icke mod att åter-

knyta förbindelserna, då en skrivelse från köpmannen underrättade mig om att en assistent i kemi vid medicinska fakulteten och en deputerad, som redan då gjort sig ett namn och numera är mer än önskligt berömd, intresserade sig för jod-problemet.

Då började jag en serie af regelbundna laborationer med oföränderligt samma resultat, som gingo i riktning att visa, hurusom jod kunde härledas ur benzin.

Emellertid, och efter ett samtal med kemisten, utsattes en dag för en sammankomst, då afgörande experiment skola ega rum.

På den morgon, som i ett slag skall bringa saken till slut, för jag i ett åkdon mina retorter och reagentier till mötesplatsen hos köpmannen i kvarteret du Marais. Han var tillstädes hemma, men kemisten, som glömt att det var helgdag, hade ursäktat sig och uppskjutit sammanträdet till en följande dag.

Det var pingstdagen, hvilket jag ej hade vetat af. Det snuskiga kontoret, som vette åt den mörka och smutsiga gatan, stack mig i hjertat. Barndomsminnen väcktes: pingsten, hänryckningens helg, då den lilla kyrkan prydd med grönt, med tulpaner, liljor och konvaljer, öppnade sig för nattvardsbarnen, flickorna hvitklädda som englar ... orgeln ... klockringningen ...

En känsla af skam bemäktigade sig min själ, och jag återvände hem upprörd, fast besluten att bryta med hvarje frestelse till att drifva geschäft med vetenskapen. Jag började stöka undan apparaterna och

reagentierna, som belamrade mitt rum; jag sopade, dammade, röjde rent; skickade och köpte blommor, framförallt narcisser. Sedan jag derefter tagit ett bad och fått på mig en ren skjorta, tyckte jag mig vara luttrad från skamfläckarna. Gick så ut att promenera på Montparnasse-kyrkogården, der en frid sänkte sig i själen med milda tankar och en ruelse sådan som jag sällan erfarit.

O crux ave spes unica! Med dessa ord gäfvo grafvårdarna en förutsägelse om mitt öde. Slut med kärleken! slut med vinning och hedersbetygelser! Korssets stig, den enda som leder till Visheten!

IV.

Sommaren och hösten år 1895 räknar jag — trots allt — bland de lyckliga rastställena i mitt oroliga lif. Allt som jag företar mig lyckas, okända vänner bära till mig föda liksom korparne gjorde åt Elias. Pengar flyga mig i handen: jag kan köpa böcker, naturalhistoriska föremål och bland annat ett mikroskop, som avslöjar för mig lifvets hemligheter.

Död för världen genom att försaka Paris' tomma nöjen, stannar jag inom mitt kvarter, där jag hvarje morgon besöker de hädangångne på Montparnasse-kyrkogården och derefter går ned till Luxembourg-trädgården för att helsa på mina blommor. Emellanåt kommer en resande landsman på besök för att bjuda mig ut att frukostera eller se en teaterpjäs på andra sidan om floden. Jag säger nej, emedan högra stranden är förbjudet område för mig, då den utgör världen i egentlig mening, de lefvandes och fåfänglighetens värld.

I sjelfva verket har ett slags religion vuxit fram hos mig, ehuru jag icke skulle förmå uttrycka den i formler. Ett själstillstånd snarare än någon på teorier grundad åsigt; en brokig blandning af förmimmelser, som mer eller mindre förtätats till idéer.

En gammal romersk-katolsk bönbok, som jag kommit öfver, läser jag med eftertanke; Gamla testamentet tröstar och bestraffar mig på ett något oklart sätt, medan det Nya lemnar mig kall. Dock gör ett buddhaistiskt arbete starkare intryck än alla de andra heliga böckerna, eftersom det sätter det positiva lidandet högre än afhållsamheten. Buddha visar det modet att afstå från hustru och barn då han står i blomman af sin lifskraft och njuter äktenskaplig lycka, då däremot Kristus undviker hvarje gemenskap med denna verdens tillåtna fröjder.

För öfrigt grubblar jag icke öfver de känslor som uppstå hos mig; jag håller mig opartisk, låter saken ha sin gång och tillstädjer mig sjelf samma frihet som jag är skyldig att låta andra ega.

* * *

*

Såsongens stora tilldragelse i Paris var kritikern Brunetières härskri om vetenskapens bankrutt. Hemmastadd i naturvetenskaperna sedan barndomen, sedermera anhängare af Darwin, hade jag upptäckt

det otillfredsställande i denna naturvetenskapliga metod, som erkände verldsalltets förträffliga mekanism utan att medgifva tillvaron af mekanikern. Systemets svaghet røjde sig i en allmän urartning af vetenskapen, hvilken hade utstakat för sig en gränslinie, utöfver hvilken man icke finge gå vidare. *Vi* ha löst alla problem. Universum har inga gåtomera. Denna inbilska lögn hade retat mig redan omkring år 1880, och under de femton följande åren hade jag företagit en revision af naturvetenskaperna. Sålunda hade jag 1884 satt i tvifvel atmosferens sammansättning och identiteten af det kväfve, som finns i luften, och det kväfve, som fås genom sönderdelning af en kväfveförening. 1891 går jag på fysiska laboratoriet i Lund för att jemföra dessa två olika kväfvearters spektra. Behöfver jag säga, hvilket mottagande jag fick af de lärde mekanisterna? Men nu kommer detta år 1895 med upptäckten af argon, som bekräftade mina tidigare antaganden och gaf ny fart åt mina undersökningar, hvilka afbrutits genom ett dåraktigt giftermål.

* *

*

Vetenskapen gjorde ej bankrutt, men den förlegade, vanställda vetenskapen måste ge upp staten, herr Brunetière fick rätt, fast han hade orätt.

Emellertid, och enär alla voro ense om att erkänna materiens

enhet och kallade sig monister i det väsentliga, fortsatte jag på min stråt, i det jag efter förmåga eliminerade gränserna mellan materien och det som man kallade anden. Sålunda hade jag 1894 i boken *Antibarbarus* afhandlat Svaflets psykologi, som jag förändrade till dess ontogeni, d. v. s. Svaflets embryonala utveckling.

Den intresserade hänvisas vidare till min i början af 1896 utgifna skrift *Sylva Sylvarum*, där jag i stolt känsla af klärvoyant kraft gick skapelsens hemligheter på spåren särskildt inom växt- och djurrikerna, samt mina studier På kyrkogården (intagna i »Tryckt och otryckt», 1897), som visa hur jag under ensamhet och lidanden återföres till ett sväfvande begrepp om Gud och odödlighet.

V.

Fallet och det förlorade paradiset.

Sedan jag trängt in i denna nya värld, dit ingen kan följa mig, fattar jag afsmak för människors umgänge och känner ett oemotståndligt begär att afsöndra mig från min omgifning. Följaktligen lät jag mina vänner förstå, att jag ämnade slå mig ned för någon tid i Meudon för att skriva en bok, som erfordrade ensamhet och tystnad. Samtidigt ledde tvister om obetydliga saker till en brytning med mitt kotteri på matstället, så att jag en vacker dag fann mig hårdhänt hänvisad till mitt eget sällskap. Första påföljden deraf blef en oerhörd expansion af mina inre sinnen: en psykisk kraftkänsla, som kräfde att uppenbara sig i det ytte. Jag tyckte mig ega gränslösa krafter, och högmodet ingaf mig den dåraktiga tanken att försöka göra underverk.

I ett tidigare skede och vid de stora kriserna i mitt lif hade jag iakttagit, att jag förmådde på afstånd utöfva ett inflytande på frånva-

rande vänner. Af folksägnera framgår att man fordom sysselsatte sig mycket med sådana problem som telepati och förgöring. Jag vill ej göra mig sjelf orätt och icke heller rentvätta mig från en brottslig handling, men nu tror jag mig veta att min onda vilja icke var så ond, eftersom dess verkan medförde ett bakslag. En osund nyfikenhet, ett utbrott af förvänd kärlek, framkalladt af min förskräckliga ensamhet, ingaf mig en häftig åstundan att återknyta bandet med min hustru och mitt barn, hvilka jag ju älskade. Huru finna utvägar därtill, då rättegången om skilsmessa pågick? Någon utomordentlig tilldragelse, en gemensam olycka, såsom att åskan sloge ned, eller en eldsvåda, eller öfversvämning . . . med ett ord någon katastrof som kunde återförena två hjertan, såsom det går till i romanerna, där fientliga händer mötas vid ett sjukläger — där har jag just hvad som behöfs! Ett sjukdomsfall! Småbarn bruka alltid vara sjuka på ett eller annat vis; moderns känslömheter öfverdrifver faran; ett telegram, och allt är klart.

Ehuru jag var okunnig om magiens enklaste begrepp, hviskade en förderbringande instinkt i mitt öra hvad jag borde företaga med min lilla innerligt afhållna dotters porträtt, hon som senare blef min enda tröst i en fördömd tillvaro.

Längre fram skall jag berätta följderna af ett tilltag, där det onda syftet tycktes verka med det symboliska förfaringssättet såsom medium.

Emellertid läto följderna vänta på sig, och jag fortsatte mina arbeten, men erfor en oförklarlig otillfredsställelse och en dermed följande förkänsla af nya olyckor.

* *

*

En afton då jag i min ensamhet satt med mikroskopet framför mig, inträffade någonting som jag icke då begrep, men som likafullt gjorde ett starkt intryck på mig.

Sedan jag låtit en valnöt gro i fyra dagar, lösgjorde jag embryot, som i form af ett hjerta icke större än en päronkärna sitter infogadt mellan de två hjertbladen, hvilka likna en människohjerna. Dröm om min sinnesrörelse då jag på mikroskopets platta får se två små händer, alabasterhvita, lyfta och hopknäppta såsom till bön. Är det en vision, en hallucination? Nej, ingalunda! En förkrossande verklighet, som fyller mig med fasa. Orörliga, utsträckta mot mig likasom besvärjande, jag kan räkna deras fem fingrar, tummen kortare än de öfriga, riktiga kvinno — eller barnhänder!

En vän, som öfverraskade mig under det jag häpen och huvudyr skådade på detta, inbjöds att bestyrka företeelsens riktighet, och han behöfde icke vara en klärvoyant för att se de två händerna, som anropade iakttagaren om barmhertighet.

Hvad det var för slag? De två första rudimentära bladen till ett

valnötträd, Juglans regia, Jupiters ållon. Ingenting annat. Och ändock, det var ett oförnekligt faktum att de tio fingrarna af mensklig form hopknäpptes till en bönfällande åtbörd: de profundis clamavi ad te!

Ännu allt för klentrogen, och fördummad af en empirisk uppfostran, lät jag saken ligga.

* *
*

Mitt fall har egt rum! Jag förnimmer de okända makternas onåd hvila tungt på mig. Den osynliges hand är lyftad, och slagen falla tätt på min hjessa.

Till en början inträffar det att min anonyme vän, som hittills har lemnat mig existensmedel, drar sig tillbaka, sårad af ett högmodigt bref, så att jag står där utan några tillgångar.

Och när jag erhållit korrekturark på Sylva Sylvarum, upptäcker jag att texten är ombruten i sidor ungefär som en väl blandad kortlek. Icke blott att sidorna äro omkastade och orätt numrerade, utan bokens olika afdelningar äro hoprörda huller om buller, så att de på ett ironiskt vis symbolisera teorien om »den stora oordningen» som råder i naturen. Efter dröjsmål och uppskof utan ände blir häftet färdigtryckt, men boktryckaren presenterar mig då en räkning, som uppgår till mer än dubbla beloppet af den öfverenskomna summan. Ehuru ogärna måste jag skicka till pantlåneinrättningen mitt mikro-

skop, frackkostymen och de få pretiosa jag har i behåll, men till slut blir då boken tryckt, och första gången i mitt lif är jag säker om att ha sagt något nytt, stort och skönt. Det är då lätt att förstå, hur förmäten jag kände mig när jag bar exemplaren till posten. Med en föraktfull åtbörd mot himmelen kastar jag korsbanden i lådan, och hånande de fientliga makterna tänker jag:

— Hör hit, du Sfinx der! Jag har löst din gåta! och jag trotsar dig!

Återkommen till mitt privathotell fann jag där före mig hyresräkningen med ett åtföljande bref.

Retad af denna oväntade stöt, då jag var hyresgäst där sedan ett år tillbaka, börjar jag lägga märke till småsaker, som jag förut ej brytt mig om. En sådan är att tre pianon i de angränsande rummen trakteras alla på en gång.

Jag håller troligt att det är en intrig, satt i gång af dessa skandinaviska fruntimmer, hvilkas umgängeskrets jag dragit mig ifrån.

Tänk, tre pianon, och jag kan inte byta om bostad af brist på pengar.

Jag somnar ursinnig på de där fruntimren och på ödet och med en förbannelse mot himmelen. Följande morgon väcks jag plötsligt af ett buller. Man hamrar på en spik i rummet bredvid min säng. Därefter hamrar man på den andra sidan.

Tydiligen en komplott, dum såsom de där artistfruarna, och hvilken jag ej mera anser värd att spilla någon vrede på.

Men när jag efter frukosten skall som vanligt ta mig en lur på sängen, blir det ett oväsen i rummet öfver alkoven, så att takgipsen faller ned på mitt hufvud.

Jag går ned och söker värdinnan, beklagar mig öfver hyresgästernas uppförande. Hon påstår, mycket artigt för resten, att hon ingenting hört; hon lofvar att köra bort hvar och en, som vågar störa mig, ty hon hölle mycket på att få ha mig kvar i sitt hotell, som inte gick särdeles bra.

Utan att sätta tro till en kvinnas ord litade jag på hennes egen nytta som tvang henne att behandla mig väl!

Emellertid fortfar bullrandet, och jag tror mig förstå att de där fruntimren vilja inbilla mig att det är klappandar. Sådana enfaldiga slughufvuden!

Men i samma vefva ändra kamraterna på mjölkmagasinet sitt uppförande mot mig, och en dolsk fientlighet yppar sig i sidoblickar och förbehållsamma ord. Trött på slagsmål, flyttar jag från hotellet och matstället, sköflad som ett stormbräckt träd, lemnande böcker och annat smått i sticket, naken likt Johannes Döparen som barn. Och jag gjorde mitt inträde i hotell Orfila den 21 Februari 1896.

VI.

Skärselden.

Hotell Orfila ser ut som ett kloster och är ett inackorderingsställe för studenter tillhörande katolska föreningen. Tillsynen utöfvas af en abbé, blid och älskvärd i sitt sätt. Tystnad, ordning och goda seder råda här. Och, en tröst för mig efter så många tråkasserier, kvinnor mottagas ej där.

Det är ett gammalt hus med låga rum, skumma korridorer och labyrintiskt ringlande trätrappor. En atmosfär af mystik genomfläktar denna byggnad, som länge har utöfvat dragning på mig. Mitt rum vetter åt ett slags återvändsgränd, så att utsigten från midten af kammaren endast företer en mossbelupen mur med två små ovala fönster. Men när jag sitter vid mitt bord framför fönstret, skådar jag ut öfver ett förtjusande landskap, som man icke skulle ha väntat sig här. Nederst en murgrönsklädd inhägnadsmur; en klostergård, där unga nunnor af börd hemta svalka bland plataner, Paulownier, Robinier. Ett

kapell i utsökt korsbågsstil. Längre bort höga murar med oräkneliga små gallerfönster, som framkalla fantasier om ett kloster; i fortsättningen af dalsträckan en skog af skorstenar, som kröna gamla till hälften dolda hus; och i fjärran tornet till kyrkan Notre-Dame des Champs, med korset och öfverst på detta tuppen.

I mitt rum har jag en etsad bild af helgonet Vincent de Paul, och en annan, som framställer Petrus, hänger i alkoven ofvanför min säng. Vaktaren vid himmelrikets port! Hvilken skärande ironi för mig, som har förlöjligat aposteln i ett fantastiskt drama för några år sedan.

Mycket belåten med mitt rum, sofver jag bra den första natten.

Dagen därpå upptäcker jag, att bekvämlighetsinrättningen är belägen på den trånga gården nedanför mitt fönster och så nära att man kan höra hvarje gång jernlocket på fjölen slås igen. Vidare utspanar jag, att de två oxögonen midtför höra till dylika kabinett, och inom kort får jag visshet om att de hundra småfönstren längre bort i bakgrunden tillkännagifva befintligheten af hundra kabinett, förlagda till baksidan af en hel rad boningshus. I början blir jag rasande, men som jag ej har medel att komma loss, ger jag mig till tåls, under förbannelser mot ödet.

Vid ett-tiden kommer uppassaren in med frukosten, och då jag ej är hågad att rubba sakerna på mitt skrifbord, ställer han brickan på nattduksbordet, hvori nattkärlet står. Jag gjorde en anmärkning, och gossen blef uppriktigt ledsen, men kunde nu ej hjälpa att

det inte fanns något annat bord att duka på. Han såg hygglig och icke elak ut, hvarför jag fann skäl att hålla honom för oskyldig, men kärlet fick han taga undan.

Om jag i det ögonblicket hade känt Swedenborg, skulle jag ha begripit att jag fann mig af makterna dömd till exkrement-helvetet*). Nu förgrymmades jag af den ihållande otur, som förföljt mig i så många år; lugnade mig och böjde dystert resignerad nacken under ödet. Jag sökte uppbyggelse i läsningen af Jobs bok, öfvertygad att den Evige hade lemnat mig i Satans våld för att pröfva mig. Denna tanke bragte tröst, och jag gladde mig åt lidandet såsom ett vittnesbörd om förtroende från den Allsmäktiges sida.

Från denna tid vidtager en serie af uppenbarelser, som jag icke kan förklara utan att taga min tillflykt till mellankomsten af okända makter, och alltifrån detta ögonblick gör jag anteckningar, som småningom hopa sig och bilda en dagbok; det är utdrag ur denna som jag här offentliggör.

* * *

En otreflig tystnad har bredt sig kring mina kemiska undersökningar. För att resa mig på nytt och slå ett afgörande slag griper jag mig an med problemet att göra guld. Utgångspunkten gaf sig i

*) Swedenborg: Arcana Coelestia.

ett spörsmål: hvarför faller järnsulfat metalliskt guld i en lösning af ett guldsalt? Svaret utföll sålunda: därför att jern och svafvel ingå i guldets sammansättning. Beviset: alla i naturen förekommande svafvel föreningar med jern innehålla mer eller mindre guld. Jag begynte följaktligen arbeta med lösningar af järnsulfat.

En morgon vaknar jag med en obestämd lust att göra en utflykt till landet, något som stred mot min smak och mina vanor. Halft på måfå kommer jag till Montparnasse-bangården och sätter mig på tåget till Meudon, stiger af vid själfva småstaden, där jag ej förr varit, går upp för stora gatan, viker af åt höger i en gränd, som går fram mellan två murar. Tjugu steg framför mig höjer sig öfver marken en romersk riddare i jerngrå rustning, till hälften begrafven i jorden. Ehuru figuren är ganska prydligt modellerad i miniatyr, misstar jag mig dock ej på dess beskaffenhet att vara arbetad af sten helt simpelt. Sedt på närmare håll, bedrager föremålet ögat, jag stannar framför det och bevarar med flit illusionen, som roar mig. Riddaren betraktar muren bredvid, och vägled af hans blick får jag se en inskrift i kol på kalken. De sammanflätade bokstäfverna F och S komma mig att tänka på initialerna till min hustrus namn. — Hon håller af mig alltjämt! I nästa sekund slår mig som en blixtnedslag de kemiska tecknen för jernet (*Fer*) och svaflet (*Soufre*)! den upprepas och framlägger för mina ögon guldets hemlighet.

Emellertid undersöker jag marken och hittar två blystämplar,

förenade medelst segelgarn. Den ena stämpeln är märkt med bokstäfverna V. P., den andra med en kunglig krona.

Utan håg att i detalj uttyda hvad som händt mig, återvänder jag till Paris med ett lifligt intryck af någonting underbart.

* * *

*

I kaminen bränner jag sådana där kol som man benämner munkskallar för deras runda och släta form. En dag, då brasan slocknat innan den var fullt utbränd, petar jag fram ett kol-konglomerat, som visar dragen af en fantastisk skepnad. Ett tupphufvud med präktig kam; bålen snarare af en människa med förvridna lemmar; den liknade en af dessa demoner, som framställas i medeltidens hexsabbater.

Dagen därpå plockar jag fram en ypperlig grupp af två rusiga tomtar, som omfamna hvarandra med böljande kläder. Det är ett mästerverk af primitiv bildhuggarkonst.

Tredje dagen är det en madonna med barnet, i bysantinsk stil, ojämförlig hvad konturerna beträffar.

Jag låter alla tre ligga på mitt bord efter att ha ritat af dem. En målare af mina vänner kommer på besök; han betraktar med växande nyfikenhet de tre statyetterna och frågar: Hvem har gjort de här?

Gjort? — För att sätta honom på prof nämner jag en norsk skulptör.

— Jaså, ja det kan jag tro — medger han. — Annars skulle jag vilja gissa på Kittelsen, den berömde illustratören af skandinaviska sagor.

Jag trodde icke på tillvaron af demoner, men nyfiken att se hvilket intryck mina skulpturer skulle göra på sparfvarna, som brukade få brödsmulor utanför mitt fönster, sätter jag ut figurerna på taket.

Sparfvarna bli förskräckta och hålla sig undan. Det finnes alltså en likhet, som till och med djuren kunna märka, och det finnes en verklighet bakom denna lek mellan den tröga materien och elden.

Solen värmer mina afgudabilder, så att demonen med tuppkam spricker, och jag minnes dervid allmogesägnen om hur dvärgarna spricka om de fördröja sig ute till soluppgången.

* * *

*

Det händer i hotellet saker som oroa mig. Dagen efter min ankomst finner jag på svarta taflan i tamburen, där rumsnycklarna upphängas, ett bref adresserat till en herr X., student och med samma namn som min hustru. Frimärket är afstämplat Dornach, namnet på den österrikiska by där min hustru med vårt barn bor.

Men som jag är säker på att intet postkontor finns i Dornach, förblir saken gätlik.

Detta bref, ditsatt på ett utmanande sätt och liksom i afsigt att bli bemärkt, följes af flere andra. Det nästa är adresseradt till herr doktor Bitter och afstämpladt Wien. Ett tredje bär det uppduktade polska namnet Schmulachowsky.

Det är djefvulen som nu har ett finger med i spelet, ty detta namn är travesteradt och jag begriper hvaråt man syftar, nämligen en min dödsfiende, som bor i Berlin.

En annan gång är det ett svenskt namn, som erinrar mig om en fiende i mitt hemland. Slutligen ett i Wien frimärkt bref, som i trycktyper anger doktor Eders kemisk-analytiska byrå. Det vill säga att man spionerar på min guldsyntes. Intet tvifvel mera, här spinnes en intrig, men djefvulen har blandat korten för de falskspelarna. Att laga så att mina misstankar irra kring all verdens kanter, det är alltför påhittigt för vanliga korkade dödliga.

Då jag af upppassaren begär upplysningar om denne herr X., ger han det enfaldiga svaret att det är en elssassare. Längre kommer jag ej. En gång då jag återkom efter min morgonpromenad satt ett brefkort i facket alldeles vid min nyckel. Ett ögonblick greps jag af frestelsen att lösa gåtan genom att kasta en blick på kortet, men min goda engel förlamade min hand just i samma sekund som en ung man trädde fram från sitt gömställe bakom dörren.

Jag ser honom i ansigtet, och han är lik min hustru. Vi helsa hvarandra utan att säga ett ord och gå hvar åt sitt håll.

Jag har aldrig kunnat utreda denna komplott och känner icke ännu de medspelande däri, då min hustru har hvarken bröder eller manliga kusiner.

Ovissheten, den ständiga hotelsen med hämd utgjorde en tillräcklig tortyr under ett halfår. Jag utstod den och allt det andra såsom ett straff för kända och okända synder.

*

*

*

Med nyåret uppenbarade sig en främling på vårt matställe. Målare och amerikan, kom han i rättan tid för att friska upp vår ty-
nande sällskaplighet. En vaken, kosmopolitisk, djerf ande och med vin-
nande sätt, ingaf han mig dock ett obestämdt misstroende. Trots hans
säkra uppträdande anade jag att hans förhållanden voro maskstugna.

Krachen kom fortare än jag kunnat förmoda. En afton inträdde
den olycklige i mitt rum och bad om lof att få stanna där en stund.
Han såg ut som en hängd och han var det.

Utkörd från sin atelier af hyresvärden; öfvergifven af sin älska-
rinna; öfversållad med skulder och ansatt af björnar; okvädad på ga-
torna af soutenörer åt kvinliga modeller, som ej fått betalt. Hvad

som fullständigt krossade honom var hyresvärdens grymhet att lägga beslag på hans tafla, som var ämnad för Salongen på Marsfältet, och hvars framgång han hade räknat på, då ämnet syntes honom vara nytt och frappant. Det var den fria kvinnan, i hafvande tillstånd korsfäst och förbannad af folkhopen.

Han var skyldig äfven på matstället, hade fastat sedan morgonen och fann sig utkastad på gatan.

Efter den första bekännelsen fullständigade han sitt vittnesmål med att tillstå sig ha tagit morfin tillräckligt för två, men döden hade ännu ej velat ha honom.

Sedan vi afhandlat saken på allvar, kommo vi öfverens om att han måste söka sitt uppehåll i ett annat kvarter och att vi på tu man hand skulle intaga vår middag i ett charkuteri, som de andra ej kände till, så att ej bristen på vänner skulle beröfva honom modet att göra färdig en annan duk för De oberoendes Salong.

* * *

*

Denne man har nu blifvit min ende kamrat, och hans olycksöde kommer mig att lida dubbelt, i det jag ikläder mig hans kval. Jag gör det på trots, men hemtar ock därur en erfarenhet af stort värde. Han afslöjar för mig hela sitt förflutna lif; tysk till börd, har han

vistats i Amerika sju år till följd af en olycka, som öfvergått hans familj, och en i ungdomlig obetänksamhet utgifven hädisk ströskrift, för hvilken han blifvit domfälld.

Jag uppdagar hos honom en intelligens vida öfver vanliga måttet, ett svärmodigt temperament, en tygellös sinlighet. Men bakom denna människomask, hvars egendomliga drag afnötts genom en kosmopolitisk uppfostran, skymtar jag ett underlag, som bryr mina tankar, och som jag väntar att upptäcka förr eller senare.

Jag väntar i två månader, under loppet af hvilka jag hopsmälter min tillvaro med denne främlings, så att jag ånyo genomgår all den nöd en konstnär har att kämpa mot, så länge han ännu ej slagit igenom, och jag glömmer att jag sjelf redan brutit min bana, att mitt namn har något att betyda till och med i »Hela Paris» och i de dramatiska författarnes samfund i Paris, något som nu har förlorat allt värde för kemisten. För öfrigt, så länge jag sticker under stol med mina vunna framgångar håller kamraten af mig, men när jag nödgas i förbigående vidröra dem, blir han sårad, ser så olycklig och stukad ut att jag af barmhertighet talar om mig sjelf som ett gammalt vrak. På så sätt förnedras jag så småningom och omärkligt, under det han, som har en framtid för sig, åter reser sig i höjden på min bekostnad. Jag gör mig till ett lik, begrafvet under rötterna af ett träd, hvilket skjuter upp och suger sin näring ur ett i upplösning stadt lif.

Mitt vid samma tid idkade studium af buddhaistiska skrifter ger

mig anledning beundra min sjelförnekelse att så där döda mig sjelf för en annans skull. En god gerning skall få sin lön, och jag vann följande.

En dag bringar Revue des revues mig ett porträtt af den amerikanske siaren och helbregdagöraren Francis Schlatter, som år 1895 botade 5,000 sjuka och därefter försvann utan att någonsin åter bli sedd på jorden.

Men nu befanns det, att denne persons drag företedde en förunderlig likhet med min kamrats. För att få bevis därpå tar jag tidskriften med mig till Café de Versailles, där en svensk bildhuggare inväntade mig. Han lägger märke till likheten och påpekar några egendomligt sammanträffande omständigheter: att bägge två voro af tysk härkomst och att de verkade i Amerika. Än mera, Schlatters försvinnande sammanföll till tiden med vår väns uppträdande i Paris. En smula förtrogen som jag numera var med ockultismens termer, framkastade jag det antagandet att denne Francis Schlatter vore vår mans »dubbelgångare», som fanns till oberoende af honom och utan att han visste det.

När jag uttalade ordet dubbelgångare, gjorde min bildhuggare stora ögon och fäste min uppmärksamhet på att vår man alltid bodde på två ställen, det ena på högra och det andra på venstra sidan om Seinen. För resten fick jag veta, att min hemlighetsfulle vän lefde en dubbel tillvaro i den mening att han, efter att ha tillbragt aftonen

med mig fördjupad i filosofiska och halft religiösa tankeutbyten, alltid på natten var synlig i danslokalen Bullier.

Det fanns ett tillförlitligt medel att bevisa identiteten mellan dessa tvenne till förvexling lika sällar, eftersom Francis Schlatters sista bref fanns återgifvet i facsimile i tidskriften.

— Kom och ät middag med mig i afton — föreslog jag — så skall jag låta honom efter diktamen skriva Schlatters bref. Om handstilen på båda är lika och framför allt namnteckningarna, bör detta vara bevis nog.

Vid middagen samma afton bekräftas allt; stilen är densamma, namnteckningen och slängen därpå, allt finnes där.

En smula förvånad underkastar målaren sig vår examen; till slut frågar han:

— Hvad skall ni med det här?

— Känner Ni Francis Schlatter?

— Jag har aldrig hört talas om honom.

— Kommer Ni inte ihåg den där helbregdagöraren, i Amerika, i fjol?

— Jo, nu minns jag! Den där charlatanen!

Han kommer ihåg; jag visar honom porträttet och facsimilet.

Han skrattar med ett skeptiskt, lugnt, likgiltigt ansigtsuttryck

*

*

*

Några dagar efteråt, bäst som min ockulte vän och jag suto i god ro vid en absint på terrassen till Café de Versailles, stannar en arbetsklädd karl med elak uppsyn framför vårt bord och börjar utan föregående varning ställa till ett uppträde midt ibland gästerna. Vänd mot min kamrat hojtar han af alla krafter:

— Nu tror jag ändå jag knep Er, förbaskade skojare! Hvad är det för ett sätt, att gå och beställa af mig ett kors för trettio francs, och så låta mig leverera det, och så smita! Fåhund, tror Ni att ett kors gör sig sjelft . . .

Han gick på i oändlighet, och när kyparne försökte aflägsna honom, hotade han att gå efter polis, under det att den stackars gäldenären satt där orörlig, stum, tillintetgjord som en fördömd, utskämd inför denna publik af mer eller mindre kända konstnärer.

När uppträdet var öfver, frågade jag honom, hufvudyr som framför en hexsabbat:

— Ett kors? Hvilket kors för trettio francs? Jag förstår inte ett ord.

— Jo, det var Jeanne d'Arcs kors, modellen Ni vet, den där maskinen till min tafla, den korsfästa kvinnan.

— Men han var ju fan sjelf, den där arbetaren!

Och efter en stunds tystnad fortfor jag:

— Komiskt var det i alla fall, på sätt och vis, men korset är inte att leka med, och inte Jeanne d'Arc heller.

— Tror Ni på det där, Ni?

— Jag vet inte! Jag vet just inte någonting numera! — Men de trettio silfverpenningarna!

— Nog, nog! utropade han sårad.

* * *

På långfredagen fann jag vid min ankomst till matserveringen min olyckskamrat insomnad vid bordet.

I ett anfall af munterhet väckte jag honom och frågade i förvånad ton:

— Ni här?

— Än se'n?

— Jag tänkte att Ni satt kvar på korset åtminstone ända till klockan sex, så här på långfredagen.

— Är klockan sex? Ja, jag har verkligen soffit hela dagen ända till klockan sex i afton utan att förstå hur det kommer till.

— Men jag förstår, jag.

— Naturligtvis: astralkroppen är ute och går på annat håll, eller hur? — i Amerika . . . och det der sammelsuriet.

Från och med denna afton insmyger sig oförmärkt en kylighet oss emellan, sedan vi idkat bekantskap i fyra förfärliga månader, un-

der hvilka min kamrat undergick en ny uppfostran och fick tid att byta om metod i sitt måleri, med den påföljd att han kom därefter att rata sin korsfästa kvinna såsom gammalt skräp. Han hade fogat sig i lidandet såsom den enda glädje man kan ha någon båtad af här i lifvet, och resignationen infann sig i dess följe. En hjälte i att slita ondt! Jag beundrade honom när han på en och samma dag gick två gånger till fots mellan Montrouge och Hallarna, fram och åter, med nedkippade skodon, utan att ha smakat en bit. På kvällen, efter sjutton uppvaktningar på illustrerade tidningars redaktioner, hade han blifvit af med tre teckningar, men utan kontanter på fickan gick han att dansa i Bullier sedan han tuggat för två sous bröd.

Slutligen och liksom på gemensam tyst öfverenskommelse lösgjorde vi oss ur denna förening för inbördes hjälp. En ömsesidig känsla sade oss, att vi fått nog af hvarandra, att vi på skilda håll skulle gå mot uppfyllelsen af våra öden, och när vi sista gången sade hvarandra farväl, visste jag att det var för sista gången.

Jag har aldrig sedan återsett denne man eller hört hvad det blifvit af honom.

* *

*

På våren, medan jag trycktes af mina egna och min kamrats motgångar, fick jag ett bref från mina barn i första äktenskapet, däri

de berättade för mig att de hade varit allvarsamt sjuka och måst intagas på sjukhus. Då jag jämförde tidpunkten för denna händelse med mina skadegörare-experiment, greps jag af fasa för mig sjelf. Sedan jag lekt med de hemliga krafterna, af rent lättsinne, hade illviljan sin gång, men styrd af den osynliga handen, och drabbade mig midt i bröstet.

Jag vill ej söka ursäkter, men ber endast läsaren fasthålla detta faktum, för den händelse han skulle få lust att utöfva magien, särskildt den art däraf som kallas förgöring eller trolldom i egentlig mening, och som Rochas*) har bevisat kunna ega rum och verkligen ha egt rum.

* * *

Jag vaknar en söndagsmorgon inemot påsk; promenerar i Luxembourg-trädgården, som jag går tvärs igenom; skrider öfver gatan och träder in under Odéon-teaterns arkader; stannar orörlig framför Balzacs blåa romanhäften; tar på måfå hans Séraphita. Hvarför just den?

Ett halfmedvetet minne måhända, hvilket läsningen af tidskriften »L'Initiation» hade efterlemnadt när man der i kritiken öfver min bok Sylva Sylvarum hade kallat mig en landsman till Swedenborg.

Återkommen hem öppnade jag boken, som var för mig nästan okänd, eftersom det gått så många år sedan jag första gången läste den.

*) L'Extériorisation de la sensibilité.

Det var alldeles nytt för mig, och nu när mitt sinne var i förväg beredt, slukade jag innehållet i denna utomordentliga bok. Jag som aldrig hade läst något af Swedenborg, hvilken i sitt och mitt hemland hölls för en charlatan, en tok med lösaktig inbillning, greps nu af hänförd beundran vid att höra denna engalike jätte från förra seklet, tolkad af det djupaste bland franska snillen.

Men som jag läser med andaktsfull uppmärksamhet, kommer jag till sidan 16, där Swedenborgs dödsdag uppgifves till den 29 Mars. Jag stannar, tänker efter, slår upp almanacken. Riktigt, det är den innevarande dagen, 29 Mars, och dertill Palmsöndag.

Sålunda uppenbarade Swedenborg sig i mitt lif, der han har spelat en ofantlig roll såsom tuktoande, och han kom på sjelfva årsdagen af sin död, bärande till mig palmer — männe segerns eller martyrskapets?

Séraphita blir nu för mig ett evangelium, bringar mig att återknyta förbindelsen med en högre verld, och det vid en tidpunkt då lifvet inger mig afsmak och himmelen drar mig till sig med en oemotståndlig hemlängtans åtrå. Intet tvifvel, jag är beredd för en högre tillvaro. Jag föraktar jorden, denna orena, ovärdiga verld, människorna och människors verk. Jag ser i mig den rättfärdige mannen, som den Evige har sändt pröfningar, och som jordlifvets skärseld skall göra värdig en snart förestående befrielse.

Detta högmod, som framkallats genom förtrolig ställning till mak-

terna, växer alltjämt då jag upptäcker att mina lärda mödor gynnas af framgång. Sålunda lyckas jag göra guld enligt mina egna beräkningar och i öfverensstämmelse med metallurgernas rön; och jag tilltror mig att kunna bevisa det. Prof insändas till en kemist i Rouen, med hvilken jag står på vänskaplig fot. Han bevisar mig motsatsen af hvad jag styrkt, och jag har under en veckas tid intet svar att ge. Då bläddrar jag i min skyddspatron Orfilas kemi och finner där hemligheten af mitt förfaringssätt.

Denna gamla glömda och föraktade kemi från 1830 har blifvit mitt orakel, som bistår mig i kritiska ögonblick. Mina vänner Orfila och Swedenborg beskydda, uppmuntra och bestraffa mig. Jag ser dem icke, men förnimmer deras närvaro; de visa sig ej i andanom eller i visioner eller hallucinationer, men små dagligen inträffande händelser, som jag lägger märke till, uppenbara deras ingripande i min lefnads skiften.

Andarna ha blifvit naturalister liksom den innevarande tiden och nöja sig ej med att ställa till visioner.

Det må vara nog med att berätta följande, som ej låter förklara sig genom begreppet sammanträffande omständigheter.

Sedan jag lyckats frambringa guldfäckar på papper, sökte jag vinna samma utbyte i stort på torra väggen och genom eld. Tvåhundra experiment ledde till ingen påföljd, och förtviflande om saken nedlade jag blåsröret. En morgonpromenad för mig till observatorie-

avenyen, hvarifrån jag ofta beundrar gruppen De fyra väderstrecken, af det hemliga skälet att den behagfullaste bland Carpeaux' kvinnofigurer liknar min hustru. Hon hvilar under Fiskarnes tecken nedanför himmelsgloben, och sparfvar ha byggt bo bakom hennes rygg.

Vid foten af monumentet får jag se två ovala pappstycken, det ena med talet 207 påtryckt, det andra med numret 28. Hvilket betyder Bly (atomvigt 207) och Silicium (atomvigt 28). Jag tar upp fyndet och gömmer det bland mina kemiska anteckningar. Hemkommen börjar jag en serie experiment med bly, men låter silicium vara tills vidare.

Som metallurgien lärt mig, att bly afdrifvet i en degel, fodrad med benaska, alltid afgifvit en smula silfver och att detta silfver lika oföränderligen innehållit en helt ringa mängd guld, drog jag den slutsats att kalciumfosfat såsom förnämsta beståndsdel i benaska borde utgöra den väsentliga faktorn vid gulds framställande ur bly.

Det visade sig verkligen ock, att bly smält på en bädd af kalkfosfat alltid färgades guldgult på underytan. Makternas ogunst afbröt experimentens fullbordande.

Ett år efteråt, då jag vistades i Lund i Sverige, fick jag af en bildhuggare, som arbetade i den finare lergodstillverkningen, en glasyr sammansatt af bly och silicium, hvarur jag genom behandling öfver elden fick fram ett mineraliseradt guld för första gången och af fulländad skönhet.

I det jag tackade honom, lät jag honom se de två pappbitarna märkta med 207 och 28. Kan man tala om slump eller sammanträffande omständigheter i denna händelse, som bär prägeln af en orubblig logik?

* * *

*

Ännu en gång, jag hemsöktes aldrig af visioner, men väl kunde verkliga föremål ikläda sig menskliga former af ofta storartad verkan.

Sålunda fann jag en gång mitt örngått, som blifvit hopknyckladt af middagsluren, modelleradt till likhet med marmorhufvuden i Michel-angelos stil. En afton då jag kom hem i sällskap med den amerikanska helbregdagörarens dubbelgångare, upptäckte jag i alkovens halfskugga en gigantisk Zevs hvilande på min säng. Inför denna oföromodade anblick står min kamrat gripnen af en nästan andaktsfull skräck. Konstnär som han är, uppfattar han genast skönheten i linierna:

— Det är ju den stora, försvunna konsten, som här har återfödts. Minsann en riktig ritakademi!

Ju mer man betraktar, dess mera lefvande och fruktansvärd förkroppsligas uppenbarelsen.

— Tydligen ha andarna blifvit realister liksom vi menniskor.

Det är icke längre någon tillfällighet, eftersom örngåttet vissa dagar framställer hiskliga odjur, götiska drakhufvuden —och en natt

då jag varit ute och festat, välkomnades jag af den onde, djefvulen sjelf, i medeltidsstil, med bockhufvud o. s. v. Aldrig blef jag rädd, därtill var det hela alltför naturligt, men intrycket af någonting abnormalt, till hälften öfvernaturligt inplantades i min själ.

Min vän bildhuggaren, som jag kallat till vittne, blef ej öfverraskad, utan bad mig komma med till sin atelier, där en på väggen hängande blyertsteckning frapperade mig genom liniernas skönhet.

— Hvarifrån har Ni fått den här? En madonna?

— Ja, en madonna från Versailles, ritad efter de flytande vattenväxterna i schweizarnes damm.

En ny konst upptäckt, och en efter naturen! En naturalistisk klärvoyans! Hvarför spotta på naturalismen, när den så inviger ett nytt stadium och begåfvats med möjligheten att växa och utveckla sig? Gudarne återkomma till oss, och det alarmrop som höjes af skriftställare och konstnärer: tillbaka till Pan! har återstudsat så mångfaldigt att naturen vaknat upp igen efter sin sekellånga slummer! Ingenting sker här i verlden utan makternas samtycke, och naturalismen blef till, så vare då naturalismen, vare den återfödelsen af harmonien mellan materie och ande.

Bildhuggaren är en seare. Han berättar för mig att han sett Orfevs och Kristus modellerade tillsammans i en klippa i Bretagne och att han ämnar fara dit igen och betjena sig af modellerna för en grupp till Salongen.

En afton då jag gick nedför rue des Rennes med samme seare, tvärstannade han framför ett bokhandelsfönster, hvori färglagda fotografier voro utställda. Det var en följd scener, där människofigurer uppträdde med styfmorsblommor i hufvudenas ställe, Ehuru van iakttagare af växtverlden hade jag aldrig upptäckt penséns likhet med ett menniskoansigte. Men min kamrat kunde inte hemta sig från sin förvåning, till hvilken han hade dubbla skäl.

— Kan Ni tänka Er, att i går afton, när jag kommer hem, betraktade mig penséerna i trädgårdstäppan på ett gäckande sätt, och plötsligt såg jag i deras ställe menskliga ansigten, men jag var öfvertygad om att det var en vision, som härledde sig från nervositet. Och nu i dag återfinner jag detta tryckt och utgifvet för längesedan; det är alltså ingen illusion, utan verklighet, eftersom den okände artisten har gjort samma iakttagelse före mig.

Vi gjorde framsteg som seare, och det föll på min lott att se Napoleon och hans marskalkar på Invaliddomens kupol. Om man kommer från Montparnasse in på boulevard des Invalides, afslöjar sig kupolen i all sin glans öfver rue Oudinot i solnedgången, hvarvid konsolerna och de andra framspringande delarna på domens cylinderformiga tambur antaga form af människosilhuetter, som vexla alltefter som synpunkten flyttas mer eller mindre långt bort. Napoleon finns där, Bernadotte och Berthier också, och min vän har ritat af dem »efter naturen».

— Hur vill Ni förklara detta fenomen?

— Förklara? Har man någonsin kunnat förklara någonting?
Genom att omskrifva en hop ord med en hop andra ord?

— Tror Ni inte att arkitekten har arbetat de där partierna med en halft medveten afsigt . . .

— Hör på, käre vän, Jules Mansard som byggde domen 1706 kunde omöjligen förutse silhuetten af Bonaparte, hvilken var född år 1769 . . . behöfver jag säga mer?

* * *

*

Emellanåt har jag om natten drömmar, som förutsäga framtiden, gifva mig försvarsmedel mot faror, yppa hemligheter. Sålunda uppträder i en dröm en längesedan afliden vän och har med sig ett silfvermynt af ovanlig storlek. På min fråga, hvar myntet vore ifrån, svarade han: Amerika, och försvann så med skatten.

Dagen därpå får jag ett bref med amerikanskt frimärke, skickadt från en därvarande vän, som jag icke hade sett på tjugu år, och hvori denne meddelar mig, att en beställning å text till Chicago-expositionen förgäfves hade sökt mig i hela Europa. Det gällde ett arvode af 12,000 francs, en ofantlig summa i min förtviflade belägenhet ifrågavarande år, och som sålunda gått mig ur händerna. Dessa 12,000 francs skulle då ha för mig varit detsamma som en betryggad framtid, men ingen annan än jag kan ha vetat, att förlusten af dessa

pengar var ett straff, som pålades mig för en dålig handling, begången i ett ögonblick af vrede, som väckts af en literär medtäflares falskhet.

* * *

En annan dröm med en större räckvidd visade mig Jonas Lie sysslade med en pendyl af guldbrons, hvars ornament voro rätt ovanliga.

Några dagar senare, när jag promenerade på boulevard Saint-Michel, drog ett urmakarefönster min uppmärksamhet till sig.

— Där är Jonas Lies pendyl, utropade jag.

Det var verkligen samma en: krönt af en himmelsglob, mot hvilken två kvinnor lutade sig, hvilade hjulverket på fyra pelare. På globen fanns en datumvisare infogad, som angaf den 13 Augusti.

Till ett kommande kapitel skall jag uppskjuta att berätta hvad ödesdigert detta datum den 13 Augusti bar i skötet för mig. Sådant smått och mycket annat af liknande art inträffade under min vistelse i hotell Orfila mellan den 6 Februari och den 19 Juli 1896.

Jämnsides med och inflickadt i dessa händelser fortgick med mellantider följande äfventyr, som hade till påföljd min utdrifning från hotellet och inledde ett nytt skede af mitt lif.

Våren har kommit; den tårarnas och eländets dal, som utsträcker sig nedanför mitt fönster, grönskar och blommar på nytt. Det gröna löfverket öfvertäcker marken och döljer orenligheten, så att detta

Gehenna förvandlas till Sarons dal, där icke blott liljorna blomstra, utan äfven syrener, Robinier, Paulownier.

Bedröfvad till döden som jag är, stiga de glada skratten från unga flickor, som osynliga leka där nere under träden, upp och träffa mig i hjertat, återväcka mig till lifvet. Min lefnad förrinner och ålderdomen nalkas. Hustru, barn, egen härd, allt är sköfladt; höst inne, vår därute!

Jobs bok och Jeremias klagovisor trösta mig, emedan det finnes en viss öfverensstämmelse åtminstone mellan Jobs öde och mitt eget. Är jag icke slagen med onda bölder; har icke fattigdomen fallit tung på mig; mina vänner öfvergifvit mig?

»I sorgdrägt går jag, utan sol. Jag har blifvit schakalers broder och strutsars anförvandt. Huden på min kropp har svartnat, och mina ben brinna af hetta. Och min harpa tjenar till sorgelåt, och min flöjt till klagoljud.»

Så Job! Och Jeremia uttrycker i två ord hela min afgrunds-
djupa bedröfvelse:

»Jag har glömt bort hvad lycka var!»

I denna sinnesförfattning får jag under en trög eftermiddag, då jag sitter böjd öfver mitt arbete, höra ljuden från ett piano bakom löfverket i dalen under mitt fönster. Jag spetsar örat såsom strids-
hästen vid trumpetens skall; jag rätar på mig, känner själen omstämd och andas djupt. Det är Schumanns *Aufschwung*. Och hvad mera är, det är helt visst *han* som spelar! Min vän, ryssen, min lärjunge,

som kallade mig fader, därför att han hade lärt allt af mig, min famulus, som gaf mig mästarenamnet och kysste mina händer, därför att hans lif började där mitt slutade. Det är han som har anländt från Wien till Paris för att döda mig såsom han dödade mig i Wien, och af hvad skäl . . . Jo, därför att ödet hade velat så att hans nuvarande maka var min älskarinna innan han blef bekant med henne. Var det kanske mitt fel att detta fogat sig på det viset? Naturligtvis icke, men likafullt fattade han ett dödligt hat till mig, förtalade mig, hindrade mig att få mina dramer antagna vid teatrarna, spann intriger som beröfvade mig de inkomster jag behöfde för att kunna existera. I ett anfall af raseri skickar jag honom då en kula till gengäld och träffar honom midt i bröstet, på ett brutalt och fegt sätt, så fegt att jag led deraf som om jag begått ett lönnmord.

Nu då han kommit för att döda mig, känner jag detta som en lisa, ty endast döden kan befria mig från samvetskvalen.

Det var väl alltså han som gjorde mig retsamt hufvudbry genom brefven med falska adresser där nere hos portvakten. Godt! må slaget komma, jag skall icke försvara mig! eftersom han har rätt och lifvet är af noll och intet värde för mig.

Han spelar alltjämt Aufschwung, och så han kan spela, bättre än någon! Osynlig bakom den grönskande muren, och de tjusande harmonierna höja sig öfver de blommande klängena, så att jag tycker mig se dem fladdra likt fjärilar i solskenet.

Hvarför spelar han? För att underrätta mig om sin ankomst med syfte att förskräcka mig och jaga mig på flykten?

Detta önskar jag få veta på matstället, där de andra ryssarna länge förkunnat sin landsmans ankomst. Jag går dit samma afton att spisa middag, och redan i dörren möter jag fientliga blickar. På förhand underrättadt om min ovänskap med ryssen, har hela sällskapet gått i förbund mot mig. För att afväpna dem öppnar jag elden sjelf.

— Popoffsky är ju i Paris? — frågar jag med bekräftande af faktum.

— Nej, inte ännu — ger någon till svar.

— Jo — försäkrar en annan — han har varit synlig på Mercure de Frances redaktion.

Man motsäger det från olika håll, och det hela slutar med att jag ej fått klart besked om saken, men i alla fall låtsar tro hvad man berättar. Den blott alltför tydliga afvogheten mot mig gjorde att jag svor att undvika stället, dock ogera, eftersom där fanns folk som jag verkligen trufdes bra med. Ännu en gång isolerad, utdrifven af denne fördömde fiende, fattar jag agg till honom; och hatet stinger, förgiftar mig. Jag afstår från att dö, jag vill ej falla för en som är mig underlägsen, det skulle vara en alltför djup förödmjukelse för mig och för hög ära för honom. Jag vill upptaga tvekampen, försvara mig, och i syfte att skaffa mig klarhet i saken går jag till rue de la Santé bakom Val de Grâce för att träffa en dansk målare, som

är förtrolig vän med Popoffsky. Denne man, som förr stått på vänskaplig fot med mig, hade kommit till Paris för sex veckor sedan, och då jag mötte honom på gatan hade han helsat på ett främmande, nästan ovänligt sätt. Antagligen för att öfverskyla detta besökte han mig dagen därpå och inbjöd mig till sin atelier, i det han sade mig artigheter alltför granna för att icke kvarlemna intrycket af en falsk vän. När jag då frågade honom om han hört något från Popoffsky, blef han förbehållsam och slingrade sig, men bestyrkte ryktet om dennes förestående ankomst till Paris.

— För att mörda mig! — ifyllde jag.

— Säkerligen. Var på Er vakt!

Den morgon jag öppnade porten till det hus där min dansk bodde, för att återgälda hans visit, låg en jättestor dansk dogg — hvilken tillfällighet! — med utseende af ett odjur på gårdens stenläggning och spärrade vägen för mig. Ofrivilligt, utan att öfverlägga eller tveka gick jag genast ut på gatan igen och återvände samma väg jag kommit, inom mig tackande makterna för att de varnat mig, så viss var jag på att ha undkommit en okänd fara. Några dagar senare, när jag ville förnya besöket, satt ett barn på tröskeln till den öppna porten och höll ett spelkort i handen. Vidskeplig med berådt mod, kastade jag en blick på kortet. Det var spader tia!

— Elakt spel! i det här huset.

Och jag drog mig tillbaka utan att stiga in.

Denna afton var jag efter hvad som tilldragit sig på middagsstället fast besluten att trotsa både Cerberus och tian, men ödet ville annorlunda, och på Brasserie des Lilas anträffade jag den jag sökte. Han var förtjust att se mig, och vi slog oss ned vid ett bord på terrassen.

Under det vi upplifvade våra gemensamma minnen från Wien återföll han i sin gamla roll af förtrogen umgängesvän och talade sig varm, glömde små misshälligheter, tillstod riktigheten af åtskilligt, som han offentligen hade förnekat — — — Plötsligt tycktes han erinra sig någon pligt eller något gifvet löfte; blir stum, kylig, fientlig, förtretad öfver att han låtit locka ur sig hemligheter.

När jag rent ut frågade om Popoffsky fanns i Paris, svarade han nej så tvärt att lögnen föreföll mig uppenbar, och vi skildes åt.

Här är att märka, hurusom denne dansk hade varit fru Popoffskys älskare tidigare än jag och att han därifrån bar agg öfver att hans älskarinna hade öfvergifvit honom för mig. Nu spelade han rollen af vän i huset genom ett förbiseende af Popoffsky, som väl kände till i hvilket förhållande hans hustru stått till »vackra Henrik».

* * *

Schumanns Aufschwung klingar öfver de lummiga trädkronorna, och den spelande är fortfarande osynlig, lemnande mig i ovisshet om hvar han bor. Musiken fortsättes en hel månad, och alltid mellan klockan 4 och 5 eftermiddagen.

En morgon då jag går rue de Fleurus fram för att styrka mig med anblicken af min regnbåge i färgarens fönster, träder jag in i Luxembourg-trädgården, som nu står i full blomning, vacker som en fésaga, och där hittar jag på marken två förtorkade qvistar, som brutits af blåsten. De återgafvo formerna af två grekiska bokstäfver p och y. Jag tog upp dem, och kombinationen P—y, förkortning af namnet Popoffsky, framställde sig i min hjerna. Det var således han som förföljde mig, och makterna ville öppna mina ögon för faran. En oro fattar mig oaktadt detta tecken på den osynliges bevågenhet. Jag anropar försynens beskydd, jag reciterar Davids psalmer mot mina fiender, jag hatar min fiende med ett religiöst, gammaltestamentligt hat, under det jag saknar mod att begagna svartkonstens medel, som jag nyligen studerat mig in i. »Gud, rädda mig! Herre, skynda till min hjälp! Må de komma på skam och blygas, de som stå efter mitt lif, rygga tillbaka och varde till skam de som vilja mig ondt! Må de af blygsel vända tillbaka, de som säga: »Godt, godt!»

Denna bön tycktes mig då vara rättskaffens, och Nya testamentets barmhertighet föreföll mig som en feghet.

Till hvilken okänd min åkallan fann vägen, vet jag icke; fortsättningen af detta äfventyr skall åtminstone visa att bönhörelse följde.

Utdrag ur min dagbok under år 1896.

Den 13 Maj. Fick bref från min hustru, som af tidningarna inhemtat, att en herr S. skall fara till Nordpolen i ballong, och höjer ett ångestskri, tillstår att hon oföränderligen älskar mig, ber mig på sina knän att afstå från ett företag, som är liktydigt med sjelfmord.

Jag upplyser henne om misstaget, och att det är en son till min kusin som ämnar våga lifvet för en stor vetenskaplig upptäckts skull.

Den 14 Maj. Jag har haft en dröm i natt. Ett afskuret hufvud vardt fäst på en mans bål, och han såg ut som en försupen aktör. Hufvudet började tala; jag blef rädd och slog omkull en skärm i det jag höll en ryss framför mig till skydd mot den ursinnige mannens angrepp.

Samma natt sticker en mygga mig och jag slår ihjäl den. På morgonen är min högra hand blodbestänkt.

Under en promenad på Port-Royal-boulevarden såg jag lefradt blod på trottoaren. Sparfvar ha byggt bo i röret till min kamin. De kvittra näpet som om de bodde i mitt rum.

Den 17 Maj o. följ. Absinten klockan sex på terrassen till Brasserie des Lilas bakom marskalk Ney har blifvit min enda last, min sista fröjd. Då, när dagens arbeten äro afslutade, kropp och själ uttröttade, återhemtar jag mig vid den gröna drycken, en cigaret, samt Le Temps och Journal des débats. Hvad lifvet ändå är ljufligt, när ett lindrigt rus drar sin töckenslöja öfver tillvarons elände. Det ser ut som makterna skulle afundas mig denna timme af inbillad lycksalighet mellan klockan 6 och 7; ty från och med denna afton störes sällheten af en serie ledsamheter, som jag nu ej är sinnad att skrifva på slumpens räkning.

Den 17 Maj alltså finner jag min plats upptagen, som jag brukat ha för mig sjelf sedan nära två år; och alla stolar äro upptagna. Jag måste gå till ett annat kafé, något som gör mig utsägligt nedslagen.

Den 18. På Lilas är min sköna vrå ledig; jag är nöjd, rent af lycklig under mitt kastanjetråd bakom marskalken. Absinten är framsatt och lämpligen vattenblandad, cigaretten tänd, Le Temps' jungfrulighet bruten... Se! där går en full karl förbi; han ser motbjudande ut men på ett vederstyggligt sätt, som plågar mig när han betraktar mig med en dolsk och försmädlig uppsyn. Ansigtet rödt som

vindrägg, näsan berlinerblå, elaka ögon. Jag afsmakar min absint, lycklig öfver att inte se ut som denne drinkare . . . Utan att jag ännu vet hur det gick till, är mitt glas omkullstjelpt och tomt. Utan pengar att beställa in ett nytt för, betalar jag, stiger upp och lemnar kafét, tänkande att det var den onde som förhexat mig.

Den 19 Maj. Jag vågar inte gå på kafét.

Den 20 maj. Efter att en stund ha ströfvat omkring Lilas finner jag min vrå ledig. Man måste slåss med fan, och jag tar upp striden. Absinten är bryggd, cigaretten i full fart, Le Temps har stora nyheter att förtälja — men hvad nu? Tro mig, läsare, jag ljuger ej. Ofvanför mitt hufvud, i samma hus som kafét utbryter en skorstenseld. Allmän panik. Jag sitter kvar, efter jag en gång är där. Men en vilja, som är starkare än jag, låter ett moln af sot falla ned, och så bra måttadt att två stora flingor lägga sig i mitt glas. Modfälld går jag min väg, men vill ej tro något eller tviflar åtminstone.

Den 1 Juni. Efter en längre tids afhållsamhet anfalles jag åter af begäret att trösta mig under kastanjeträdet. Mitt bord är upptaget, och jag tar ett annat, där jag är för mig sjelf och i fred. Man måste slåss med fan — — — hvad nu? En familj småborgare slår sig ned nära intill mig; medlemmarna af denna familj äro oräkneliga, och förstärkningar anlända om och om igen; fruntimmer som stöta mot min stol, barn som uträtta sina små trefligheter ogeneradt framför mig; ungherrar som ta tändstickor från mitt bord utan att be om

ursäkt. Kringhvärfd af en stojande och påflugnen skara, vill jag ändå inte vika från min plats. Då följer ett uppträde, som utan allt tvifvel tillstälts af de osynliges skickliga hand, ty det var för bra hopkommet för att kunna kvarlemnna någon misstanke om intrig från personers sida, för hvilka jag var fullständigt okänd.

En ung herre lägger en sou på mitt bord med en åtbörd, som jag icke begrep. Som främling och ensam i en människohop vågar jag ej ställa till kravall. Jag bara sitter där förblindad af vrede och söker reda ut för mig hvad som tilldragit sig.

Han ger en sou åt mig som åt en tiggare!

Tiggare! Det var den dolk, som jag borrar in i mitt bröst. Tiggare! ja, ty du förtjenar ingenting och du...

Kyparen kommer och erbjuder mig en bekvämare plats, och jag låter slanten ligga på bordet. Kyparen bär den till mig, hvilken skymf! och låter mig i höfliga ordalag veta att den unge mannen hade hittat penningen under mitt bord och trodde att den var min.

Jag skämdes! och för att stilla min vrede beställer jag en absint till.

Absinten är kommen, och jag har det bra, då en otäck stank af ammoniumsulfat kväfver mig.

Hvad det var? Någonting helt naturligt, intet mirakel, icke ett spår af elakhet — — — bara en kloaköppning vid kanten af trottoaren, där min stol stod. Då först började jag fatta, att goda

andar åsyftade min frigörelse från en last som för till dårhuset. Valsigna Försynen som räddat dig!

* *

*

Den 25 Maj. Oaktadt hotellets ordningsregler, som utestänga kvinnor, har en familj inhysts i rummet bredvid mitt. Ett lindebarn som skriker dag och natt gör mig verkligt nöje, erinrar mig om den gamla goda tiden, det blommande lifvet mellan trettio och fyrtio år.

Den 26 Maj. Familjen hredvid träter, barnet stormtjuter. Hvad det här är sig likt, och hur ljuft det är — numera.

På aftonen återsåg jag den engelska damen. Hon var förtjusande och log mot mig med ett sådant där godt moderligt leende. Hon har målat en serpentindansös, som liknar en valnöt eller en hjerna. Taflan sitter nästan dold där den hänger bakom m:me Charlottes skänkdisk på mjölkmagasinet.

Den 29 Maj. Ett bref från mina barn i första giftet underrättar mig att de fått en skrifvelse, som kallar dem till Stockholm för att närvara vid afskedsfesten före min affärd till nordpolen i ballong. De kunna ej begripa detta. Inte jag heller, om det ej är ett misstag. Ett sådant fatalt misstag!

Tidningarna kungöra ödeläggelsen i Saint-Louis (Saint-Louis!) i Amerika, der cyklonen har dödat tusen menniskor.

Den 2 Juni. På observatorie-avenyen hittade jag två kiselstenar, formade precis som hjertan. På aftonen fann jag i en rysk målares trädgård det tredje hjertat, lika stort och fullkomligt likt de två andra. Schumanns Aufschwung hörs nu ej mera, hvilket gör mig lugn igen.

Den 4 Juni. Jag besöker den danske målaren vid rue de la Santé. Den stora hunden är borta, ingången fri. Vi gå för att få oss middag på en terrass vid boulevard Port-Royal. Min vän fryser, känner sig olustig; som han har glömt sin ytterrock, lägger jag min öfver hans axlar. Detta verkar genast rogifvande på honom; han fogar sig efter mig, och jag betvingar honom. Han vågar ej längre spjerna; vi ha samma åsigter om allting; han tillstår att Popoffsky är en missdådare och att jag har denne att tacka för mina motgångar. Plötsligt angripes han af nervositet, han darrar som ett medium under hypnotisörens inflytande; flyttar oroligt på sig, skakar af sig öfverrocken; upphör att äta, lägger ner gaffeln, reser sig och säger farväl efter att ha lemnat ifrån sig min rock.

Hvad var det? Nessus-manteln! Mitt nervfluidum, som var magasineradt i plagget, och hvars motsatta polaritet underkufvade honom?

Är det väl detta som Hesekeiel åsyftar i kapitlet 13, vers 18:

»Så säger Herren, Herren: Ve eder, i kvinnor, som syn dynor åt alla armbågar och gören kuddar åt hufvuden af hvarje storlek för att jaga efter själar — — — Si, jag skall slita dessa kuddar bort

undan edra armar och släppa de själar fria, efter hvilken I hafven jagat såsom efter foglar.» Har jag månn tro blifvit en trollkarl utan att veta det?

Den 7 Juni. Jag helsade på hos min vän dansken för att få se på hans taflor. När jag kom var han kry och liflig, men efter en half timme fick han en nervattack, som tilltog så starkt att han måste kläda af sig och lägga sig till sängs,

Hvad går åt honom? Dåligt samvete?

Den 14 Juni. Söndag. Jag plockar upp ännu ett kiselhjerta af samma tillverkning som de tre förra, men hittadt i Luxembourg-trädgården. En guldgul paljett är fastlimmad på stenen. Jag kan ej lösa gåtan, men anar en förutsägelse. Jag jämför dessa fyra stenar framför det öppna fönstret, då klockorna i Saint-Sulpice börja ringa; därefter den stora brumbasen i Notre-Dame, och midt igenom denna vanliga ringning tränger en tung högtidlig tonhvirfvel likasom utgången ur jordens inelfvor.

Uppassaren, som kommer med min post, frågar jag hvad detta har att betyda.

— Det är Storklockan i kyrkan Sacré-Coeur på Montmartre.

— Det är alltså det Heliga hjertats fest i dag? — Och jag betraktar mina fyra stenhjertan, en smula berörd af detta ögonskenliga sammanträffande.

Jag hör göken från det håll där kyrkan Notre-Dame des Champs ligger, hvilket är en omöjlighet; eller ha mina öron blifvit så utomordentligt känsliga, att jag kan förnimma ljud, som frambringas ända borta i Meudon-skogen?

Den 15 Juni. Jag går ned i staden för att förvandla en bankanvisning i sedlar och guld. Quai Voltaire gungar under mina fötter, hvilket förvånar mig fastän jag väl vet att Carrousel-bron oscillerar under vagnarnas tyngd. Men nu denna morgon fortsättes rörelsen på Tuileries-gården och ända fram till opera-avenyen. Helt visst skakar alltid en stad något, men för att märka det måste man ha förfinade nerver.

Andra sidan om floden är för oss Montparnasse-bor en främmande värld. Nära ett år har gått sedan jag sist var där, och jag kommer ej längre än till Crédit Lyonnais eller Café de la Régence. På boulevard des Italiens fattar mig hemlängtan, och jag skyndar mig att komma tillbaka till floden, där åsynen af rue des Saints-Pères kryar upp mig.

Nära kyrkan Sainte-Germaine des Prês möter jag en likvagn och därefter två kolossala madonnabilder forslade på en vagn; den ena, som knäböjde med knäppta händer och ögonen mot himmelen, gjorde ett starkt intryck på mig.

Den 16 Juni. På boulevard Saint-Michel köper jag en papperspress af marmor, prydd med en glaskula, som innesluter madonnan

i Lourdes med den ryktbara grottan som ram omkring och där framför en beslöjad knäböjande dam. När jag ställer bilden i solen, kastar den förunderliga skuggor. Bakpå grottan har gipsen bildat ett Kristushuvud, genom en tillfällighet, som skulptören ej förutsett.

Den 18 Juni. Den danske vännen träder in i mitt rum tillintetgjord, darrande i hela kroppen. Popoffsky har blifvit arresterad i Wien, anklagad för mord på en kvinna och två barn, hans älskarinna och hans barn före äktenskapet. Efter den första öfverraskningen, blandad med uppriktig medömkan för en vän, som förr hade visat mig en så efterhängsen tillgifvenhet, sänkte sig ro i mitt sinne, som jägtats af de sedan flere månader öfverhängande hotelserna.

Oförmögen att dölja min rättmätiga sjelfviskhet ger jag fritt lopp åt mina känslor:

— Det är fasaväckande, och ändå känns det för mig som en lisa! när jag tänker på den fara jag undsluppit. Hans driffjäder? Låt oss säga: den legitima hustruns svartsjuka mot den oäkta familjen och de omkostnader denna medförde. Kanhända till och med ...

— Hvad då?

— Kanhända att hans blodtörstiga instinkter, som nyligen missat här i Paris, ha sökt sig ett annat utlopp, likgiltigt hvar.

Inom mig tänker jag: är det möjligt att mina brinnande böner ha kunnat afvända dolken och att jag parerat stöten så att den har träffat mördaren midt i hjertat?

Jag lemnar analysen åt sitt värde och föreslår, ädelmodig som en segrare:

— Låt oss åtminstone rädda vår väns literära anseende. Jag sätter ihop en artikel om hans förtjenster som skriftställare; Ni ritar ett porträtt, som tar sig bra ut, och vi söka få in det i Revue blanche.

I danskens atelier (hunden bevakar den icke längre) stå vi och betrakta ett porträtt af Popoffsky, måladt för två år sedan. Det är endast hufvudet, med en sky nedanför, och därunder ett par korslagda benknotor som på grafskrifter. Det afskurna hufvudet kommer oss att rysa, och den dröm jag hade den 13 Maj dyker upp för mig likt ett spöke.

— Hvar fick Ni idén med den här halshuggningen?

— Svårt att säga: men det hvilade någonting ödesdigert öfver denna fina begåfning, med spår af eftergjordt snille, som traktade efter ärans höjder utan att vilja betala priset därför. Lifvet lemnar oss endast valet, lagern eller vällusten.

— Jaså, Ni har upptäckt det, till slut?

* * *

*

Den 23 Juni. Jag hittar en nål af oäkta guld med en oäkta perla i. Uppfiskade ett guldhjerta ur badet för guldsyntesen.

Under aftonpromenaden på rue de Luxembourg ser jag i fonden af första högerallén och ofvanför träden en hind tecknad på himmelen. Bäst jag beundrar dess förträfflighet i teckning och färg, gör den tecken med hufvudet och det i riktning åt sydost (Donau!)

Också har under de senaste dagarna, efter katastrofen med ryssen, en ny oro fått magt med mig. Det förefaller mig som om man någonstädes sysselsatte sig med mitt öde, och jag anförtror åt den danske målaren, att den arresterade ryssens hat gör ondt i mig likasom strömmen från en elektricitetsmaskin.

Det ges ögonblick då jag har förkänning af att min vistelse i Paris snart skall ta ett slut och att en ny omkastning i mitt öde väntar mig.

Tuppen på korset till Notre-Dame des Champs tyckes mig flaxa med vingarna som ville han flyga bort i riktning mot norr.

I förkänslan af min nära förestående affärd skyndar jag att avsluta mina studier vid Jardin des Plantes.

Ett zinkbad, hvori jag gör guldsynteser på våta vägen, visar på innersidan ett landskap bildadt af de fördunstade jernsalterna. Jag uppfattar det som ett varsel, men bemödar mig fåfängt att gissa ut hvarest detta ovanliga landskap är till finnandes. Kullar klädda med barrträd, i synnerhet granar; mellan de små bergshöjderna slätter med fruktträd; sädesfält, allting angifvande närheten af en flod. En af

kullarna, med brådstup af lagrad formation, krönes med en ruin af en borg.

Jag känner ej igen mig där, men skall inom kort göra det.

Den 25 Juni. Bjuden till ledaren för den vetenskapliga ockultismen, redaktören af »L'Initiation». Anländ till Marolles en Brie i sällskap med doktorn, mötas vi af tre dåliga nyheter. En vessla har bitit ihjäl ankorna; en barnflicka har blifvit sjuk; den tredje saken har jag nu glömt hvad det var.

Återkommen till Paris på aftonen läser jag i en tidning berättelsen om det efteråt så beryktade spökhuset i Valence-en-Brie.

Brie? I min starka misstänksamhet fruktar jag att de som bo i samma hotell som jag skola draga sina slutsatser af min utflykt till Brie och tänka att det varit jag som ställt till detta skoj eller snarare hexeri, i samband med mina alkemistiska arbeten.

Jag har köpt ett radband. Hvarför? Det är vackert, och de onde äro rädda för korset. För öfrigt förklarar jag ej mera för mig driffjädrarna till mina handlingar. Jag handlar improviseradt; lifvet blir lustigare på det viset!

I afseende på rättegången mot Popoffsky har en vändning skett. Hans vän dansken börjar bestrida sannolikheten af att han begått brottet, åberopande att ransakningen icke har bestyrkt anklagelsen. I följd däraf har vår artikel blifvit uppskjuten, och det förra kyliga

förhållandet har åter inträdt. Samtidigt uppenbarade sig ånyo det där odjuret till hund; ett memento för mig att vara på min vakt.

* *

*

På eftermiddagen bryter ett oväder lös när jag sitter och skriver vid mitt bord framför fönstret. De första regndropparne falla på mitt manuskript och suddar ner det så att bokstäfverna som bilda ordet *alp* flyta ut till en bläckplump, som antar konturerna af ett jättehufvud. Jag gömmer teckningen, som liknar den japanska åskguden, sådan den kan ses i Camille Flammarions arbete *L'Atmosphère*.

Den 28 Juni. Jag har sett min hustru i en dröm. Hennes framtänder voro borta; hon gaf mig en guitarr, som liknade Donaubåtarna.

Samma dröm hotade mig med fängelse.

På morgonen hittade jag på rue d'Assas en bit papper i regnbågsfärger.

På eftermiddagen ref jag kvicksilfver, tenn, svafvel och klorammonium på ett papp. Då massan borttogs, bevarade pappet aftrycket af ett ansigte, som var fullkomligt likt min hustrus i föregående nattens dröm.

Den 1 Juli. Jag afvaktar en eruption, en jordbäfning, ett åsk-

slag, utan att veta hvarifrån. Nervös som hästarna då vargar äro nära, vädrar jag faran, packar mina kappsäckar för afresa, utan att kunna komma loss.

Ryssen har släppts fri ur fängelset af brist på bevis; hans vän dansken har blifvit min fiende. Sällskapet på matstället förföljer mig. Min senaste middag där serverades på gården, för värmens skull. Bordet dukades emellan soplåren och bekvämlighetshusen. Ofvanför soplåren är min forne vän amerikanens tafla, den korsfästa kvinnan, upphängd till hämd för att konstnären gifvit sig af utan att betala sin skuld. Nära bordet ha ryssarne ställt en statyett af en krigare, beväpnad med den folkliga lien. För att skrämma mig! En pojke, som bor i huset, går på afträdet bakom min rygg i den illa dolda afsigten att förarga mig. Gården är trång som en brunn och släpper ej ner solen mellan de omåttligt höga murarna. Kokotterna, som inhyst sig litet hvarstans i våningarna ofvanför, ha öppnat fönstren och låta oanständigheter hagla ner öfver oss; barnjungfrurna komma med hinkar och tömma orenlighet i soplåren. — Det är helvetet sjelft! Och mina två bordsgrannar, som äro notoriska pederaster, underhålla ett motbjudande samtal för att söka gräl med mig.

Hvarför jag är här? Ensamheten tvingar mig att söka upp menskliga varelser, höra menniskoröster.

Då, när min själstortyr drifvits till sin spets, får jag syn på några blommande penséer på den smala rabatten. De skaka på hufvudet

liksom för att göra mig uppmärksam på en fara, och en af dessa blommor med barnaanlete tecknar åt mig med sina stora, djupa och lysande ögon:

— Gå härifrån!

Jag reser mig, betalar, och när jag går helsar den där pojken mig med dolska tillmälen, som upplyfte mitt hjerta, men ej framkallade vrede hos mig.

Jag ömkade mig själf och blygdes å de andras vägnar.

Jag förlåter de skyldige såsom varande demoner, hvilka fylla sin pligt.

Emellertid är Försynens misshag alltför uppenbart, och hemkomsten på mitt rum börjar jag granska mitt debet och kredit. Hittills, och däri har min styrka legat, har jag omöjligen kunnat underkasta mig att ge rätt åt andra; nu då jag är krossad af den osynliges hand försöker jag att gifva mig själf orätt, och när jag ransakar min vandel under de sista veckorna gripes jag af fruktan. Samvetet biktar mig utan förbehåll och obevekligt.

Jag hade syndat af öfvermod, *hybris*, den enda last, som gudarna icke förlåta. Uppmuntrad med vänskap af doktor Papus, som hade berömt mina forskningar, inbillade jag mig att ha tydt Sfinxens gåta. Medtäflare till Orfevs, hade jag fått till uppgift att lefvandegöra naturen, som dött under händerna på de lärde.

I medvetande om makternas beskydd smickrade jag mig med

att ej kunna öfvervinnas af mina fiender, och det gick så långt att jag trotsade blygsamhetens enklaste begrepp.

Här är ett lämpligt ställe att inskjuta historien om min ockulte vän, som skulle spela en afgörande roll i mitt lif såsom mentor, rådgifvare, tröstare, bestraffare och icke minst såsom den där var mitt stöd och försåg mig medel till uppehälle under emellanåt inträffande tider af nöd. Redan så tidigt som 1890 skref han ett bref till mig med anledning af en bok, som jag utgaf. Han hade funnit beröringspunkter mellan mina idéer och teosofernas, och han bad att få veta min åsigt om ockultismen och Isis-prestinnan fru Blavatsky. Den temligen höga tonen i hans bref misshagade mig, något som jag ej dolde i mitt svar. Efter fyra års förlopp utgifver jag *Antibarbarus*, och i det mest kritiska ögonblick i mitt lif får jag från denne okände ett andra bref, i en lyftad, nästan profetisk ton, hvori han förespår mig en framtid rik på lidande och ära. Tillika framställer han motiven till denna återknutna brefvexling, som föranledts af en aning hos honom om att jag i detta ögonblick genomgick en själskris och att ett tröstens ord vore oundgängligen af nöden. Till sist erbjöd han mig materiel hjälp, hvilken jag afböjde, mån om mitt oberoende midt i eländet.

Hösten 1895 är det jag som tar och skrifver honom till för att söka hans bistånd såsom utgifvare af mina naturhistoriska skrifter. Alltifrån den dagen underhålla vi per posto de mest vänskapliga och intima förbindelser, om man undantager en kortvarig brytning, förör-

sakad af det sårande språk han förde, när han tog sig till att undervisa mig om kända saker eller lexade upp mig i öfvermodiga uttryck angående min brist på blygsamhet.

Emellertid, sedan vi åter försonats, delgaf jag honom alla mina iakttagelser och lössläppte mina förtroenden mera än klokt var. För denne man, som jag aldrig hade sett, biktade jag mig; jag tålde från honom de strängaste förmaningar, därför att jag i honom såg snarare en idé än en person; han var en budbärare från Försynen, min paraklet.

Men nu fanns det emellan oss tvenne grundskiljaktigheter i åsigt, hvilka brukade leda till meningsbyten, som blefvo mycket lifliga utan att urarta till bitterhet och trötter. Såsom teosof predikade han Karma: det vill säga den abstrakta summan af menniskoöden, hvilka inbördes utjämna hvarandra för att åstadkomma ett slags Nemesis. Han var alltså en mekanist och en epigon af den så kallade materialistiska skolan. För mig hade makterna uppenbarat sig såsom en eller flere konkreta, lefvande, individualiserade personer, som styrde världens gång och människornas lefnadsbana medvetet och hypostatiskt som teologerna uttrycka det. Den andra meningsstriden hvälfde sig om jagets förnekelse och dödande, hvilket för mig var och fortfarande är en galenskap.

Allt eller det lilla som jag möjligen vet härflyter från mitt jag såsom centralpunkt. Väl icke kulten, men kultiverandet af detta jag framställer sig följaktligen som tillvarons högsta och slutliga mål. Mitt

afgörande och ständiga svar på hans invändningar formulerades på detta sätt: jagets dödande är sjelfmord.

För öfrigt, inför hvem skall jag böja mig? För teosoferna? !Aldrig! Inför den Evige, magterna, Försynen söker jag kufva mina dåliga instinkter, alltjämt, hvarje dag, så vidt möjligt är. Att kämpa för vidmakthållandet af mitt jag gentemot alla inflytelser, som en sekts eller ett partis hersklystnad kan vilja påtvinga mig, det är för mig en pligt, förestafvad af det samvete jag förvärfvat genom mina skyddande gudomligheters nåd.

Emellertid, på grund af egenskaper hos denne osynlige man, som jag älskar och beundrar, fördrager jag hans mästrande ton när han behandlar mig som en underlägsen varelse. Jag besvarar alltid hans skrivelser och döljer icke min motvilja för teosofien.

Till slut — det var midt i äfventyret med Popoffsky — talar han ett så högdraget språk att tyranniet blir outhärdligt för mig, då jag fruktar att han betraktar mig som galen. Han kallar mig Simon Magus, utöfvare af svarta magien, och han anbefaller mig att läsa fru Blavatsky. Till svar lät jag honom förstå, att jag icke behöfde fru B. och *att ingen hade något att lära mig*. Han hotar mig, med hvad? Han skall laga så att jag åter föres in på den goda vägen, med bistånd af makter som äro starkare än dem jag bekänner. Då ber jag honom att icke komma med sin hand vid mitt öde, som öfvervakas så väl af denna Försynens hand, som alltid har ledt mig.

bor på en ö i den yttre skärgården till Östersjön såsom lotsförman.

Mottagandet är hjertligt, men det råder där en atmosfär af osanningar och dubbeltydiga ord, en samtalston af poliskommissarie, och efter en natts eftertanke har jag fått saken klar för mig. Denne man, hvars egenkärlek jag hade sårat i en af mina romaner, har ett horn i sidan till mig oaktadt sina vänskapliga känslor. Ytterligt despotiskt anlagd, vill han tumma på mitt öde, tämja mitt sinne och kufva mig för att såmedelst bevisa sin öfverlägsenhet.

Alls icke noggrann i valet af medel, pinar han mig en vecka, förgiftar mig genom förtal och lögnhistorier, som han uppfunnit enkom för tillfället, men så klumpigt att jag får i behåll öfvertygelsen om att den snara han förra gången utlade afsåg min inspärning såsom sinnesrubbad.

Jag låter honom hållas utan att göra motstånd, öfverlåtande åt min goda stjärna att befria mig när tiden är inne.

Till följd af min skenbara underkastelse fattar bödeln tillgifvenhet för mig, och afskild från verlden som han länge varit på sin ö i hafvet, illa omtyckt af sina grannar och underordnade, ger han vika för behovet att anförtro sig åt någon. Med en enfaldig öppenhjertighet, obegriplig hos en man i femtioårsåldern, berättar han mig att hans syster förliden vinter mist förståndet och i ett anfall af vansinne bränt upp sina sparade penningar.

Nästa dag är han i samma tag, och jag får då veta att hans bror är internerad på landet såsom sinnesrubbad.

Jag frågar inom mig: är det af detta skäl och för att hämnas på ödet som han traktar efter att få mig insatt också?

Emellertid beklagade jag lifligt hans familjeolyckor och vann hans tillgifvenhet fullt ut, så att jag kunde lemna ön och hyra mig en bostad på en ö i närheten, där jag fick de mina till mig. Efter loppet af en månad kallar ett bref mig till min »vän», som var förkrossad af sorg öfver att hans bror i ett utbrott af vild galenskap krossat hufvudet på sig. Jag tröstar honom, min bödel, och till råga på allt förtror hans hustru mig under tårar, hurusom hon länge väntat att hennes man skall förr eller senare falla offer för samma öde som syskonen.

Ett år senare står det i tidningarna att en äldre broder till min vän tagit lifvet af sig under omständigheter, som tydde på sinnesförvirring. Alltså tre tordönsslag på denne mans hjessa, han som velat leka med åskan!

Hvilket egendomligt sammanträffande, skall man utropa!

Och hvad mera är: hvilket olyckligt sammanträffande, att hvarje gång som jag berättat denna historia har jag blifvit straffad därför.

*

*

*

Den starka Juli-hettan har inträdt; lifvet är outhärdligt; allting stinker, och de hundra bekvämlighetshusen icke minst.

Jag väntar en katastrof utan att kunna säga hur den skall gestalta sig.

På gatan hittar jag en pappersbit med ordet *mård*, och på en annan gata en med ordet *gam*, skrifvet af samma hand. Popoffsky liknar fullständigt en mård och hans hustru en gam. Ha de anländt till Paris för att döda mig? han, en fullkomligt fördomsfri mördare, är i stånd till hvad som helst, sedan han nu förgiftat hustru och barn.

Jag läser den kostbara lilla skriften: Om glädjen att dö, och den väcker hos mig en håg att lemna denna världen. För att utforska gränslinien mellan lif och död lutar jag mig på sängen, tager proppen ur flaskan med en cyanförening uti och låter denna sprida sina förödande dofter. Han nalkas, liemannen, mild, med vällustfullt skick, men i sista ögonblicket inträffar alltid någon eller något som bryter tvärt af; uppassaren med något ärende; en geting som flyger in genom fönstret.

Makterna förvägra mig den enda glädjen, och jag böjer mig för deras vilja.

* * *

*

I början af Juli blef hotellet öfvergifvet af studenterna, som reste bort öfver ferierna. Därför väcktes min nyfikenhet genom an-

komsten af en främling, som inlogerades i rummet intill mitt arbetsbord. Den okände hörs aldrig tala ett ord; han tycks vara sysselsatt med skrifgöra bakom brädväggen, som skiljer oss. Lustigt är det i alla fall att han skjuter tillbaka sin stol för hvarje gång som jag flyttar min. Han upprepar mina rörelser och härmar mig som om han ville förarga mig.

Detta fortfar i tre dagar. På den fjerde gör jag följande iakttagelser. När jag går och lägger mig, lägger sig den andre i rummet bredvid mitt bord, men väl i säng hör jag honom lägga sig i det andra rummet och intaga sängen, som står sida om sida med min. Jag hör hur han ligger och sträcker sig parallelt med mig: han bläddrar i en bok, släcker därefter lampan, drar djupa andetag, vänder sig och somnar in.

En fullständig tystnad råder i rummet bredvid bordet. Han bor alltså i begge två. Det är obehagligt att vara belägrad från två håll.

* * *

Ensam, alldeles ensam intager jag min middag på en bricka i mitt rum, och jag äter så litet att den beskedlige upppassarpojken är otröstlig däröfver. Jag har icke hört min egen stämma på en hel

vecka, och af brist på öfning börjar ljudet att försvinna. Jag har inte ett öre på fickan; tobak och frimärken felas mig.

Då samlar jag min vilja till en sista ansträngning. Jag *vill* göra guld på torra vägen och med tillhjälp af elden. Pengar anskaffas, ugnen, deglarna, kolglöden, pusten, tängerna. Värmen är omåttlig, och naken ända ned till midjan som en smed svettas jag framför den öppna elden. Men sparfvarna ha byggt bo i kaminen, och kolångorna tränga ut i kammaren. Jag blir ursinnig efter första försöket, till följd af både hufvudvärken och det fåfängliga i mina operationer, eftersom allt går bakvänt. Sedan jag omsmält massan tre gånger vid smideshårdelden, ser jag efter i degelns inre. Boraxen har bildat en döds-kalle med två lysande ögon, hvilka skära igenom min själ som en öfvernaturlig ironi.

Ingen metallisk bottensats! Och jag afstår från att fortsätta.

Sittande i länstolen läser jag bibeln, som jag slagit upp på måfå:

»Ingen går in i sig sjelf och har vare sig kunskap eller förstånd till att säga: jag har bränt hälften af det här i elden och jag har jämväl gräddat bröd däraf öfver kolen; jag har rostat kött och ätit däraf; och för öfrigt männe jag däraf skulle göra en styggelse? Skulle jag tillbedja en trädgren? Han när sig med aska, och hans förförda hjerta leder honom vilse; och han skall icke förlossa sin själ och skall icke säga: det som är i min högra hand är det icke en falskhet... Så har den Evige sagt, din Återlösare, han som har da-

nat dig allt ifrån moderlifvet: Jag är den Evige som hafver gjort alla ting, som ensam har utsträckt himlarne och som hafver af mig sjelf lagt jorden jämn: *Som förströr de lögnares tecken och gör spåmännen dåraktiga; som öfverändakastar de vises vett och gör att deras vetenskap blifver till en galenskap.»*

För första gången uppdök hos mig ett tvifvel på mina vetenskapliga undersökningar! Om det skulle vara en dårskap, ack! då har jag för ett hjernspöke uppoftat min lefnads lycka och makas och barns likaså.

Ve mig, dåre! Och svalget mellan afskedet från de mina och detta ögonblick, som går, öppnar sig! Ett och ett halft år, så många sorgfulla dagar och nätter för ett intet!

Nej! det kan icke vara så! Det är icke så!

Vilsegången i svarta skogen? Nej, ljusbringaren har vägledt mig på en rätt stig mot de lycksaligas ö, och det är demonen som frestar mig! Det är ett straff man pålägger mig! —

Jag sjunker ned i länstolen; sinnet tynges af en tröghet, som jag sällan känt; det förekommer mig som om ett magnetiskt fluidum utginge från skiljeväggen, och en sömntyngd smyger sig på lemmarna. Samlande mina krafter reser jag mig för att skynda ut i det fria. Då hör jag vid gåendet genom korridoren två röster som hviska i rummet bredvid mitt bord.

Hvarför hviskade de? Det var något de ville dölja för mig.

Jag går utför rue d'Assas och kommer in i Luxembourg-trädgården. Jag släpar benen efter mig, känner mig förlamad från höfterna till fotabjället och faller ned på en bänk bakom Adam och hans familj.

Jag är förgiftad! Denna tanke uppstod först hos mig. Och Popoffsky, som har dödat hustru och barn med giftig gas, har anländt hit. Det är han som har skickat en gasström tvärsigenom väggen, ett ryktbart experiment af Pettenkofer. Hvad är att göra? Gå till poliskommissarien? Nej, om bevis saknas, skall man spärra in mig som galen.

Væ soli! Ve den ensamme, en sparf på taket! Aldrig har min tillvaros elände varit större, och jag gråter likt ett öfvergifvet barn, som är mörkrädt.

På aftonen vågar jag ej mera sitta vid mitt bord af fruktan för ett nytt attentat. Jag går till sängs, men vågar icke somna in. Natten är inne, och lampan brinner. På muren utanför mitt fönster ser jag skuggan af en mensklig gestalt teckna sig, ovisst om man eller kvinna, men den hågkomst jag har kvar däraf i detta ögonblick lutar åt att det var en kvinna.

När jag stiger upp för att spionera, nerfälles gardinen med bråska och buller. Därefter hör jag den okända inträda i rummet till venster om min alkov; och det blir tyst.

I tre timmar ligger jag vaken utan att kunna somna, hvilket eljest

icke plägar dröja länge. Då smyger sig en oroande känning genom min lekamen; jag är föremål för en elektrisk ström, ledd emellan de två angränsande rummen. Tensionen tilltager alltmera, och oaktadt det motstånd jag uppbjuder, måste jag stiga ur sängen, besatt af den enda föreställningen:

— Man dödar mig! Jag vill inte bli dödad.

Jag går ut för att få tag på uppassaren, som bor i änden af korridoren. Men han finns dess värre inte inne. Alltså bortskickad, håller sig undan, hemlig medbrottsling, köpt!

Då går jag utför trapporna och genom olika korridorer för att väcka värden. Med en sinnesnärvaro, som jag icke trodde mig mäktig af, förebär jag ett illamående, påkommet i följd af dunsterna från kemikalier, och ber att få ett annat rum för natten.

Af en slump, som måste tillskrifvas en vredgad Försyn, är det enda lediga rummet beläget midt under min fiendes.

Blifven ensam, öppnar jag fönstret och inandas stjärnenattens friska luft. Ofvan taken vid rue d'Assas och rue de Madame äro Karlavagnen och polstjernan synliga.

— Mot Norden, alltså! Omen accipio!

I det jag drar för alkovens gardiner hör jag huru fienden ofvanför mitt hufvud stiger ur sängen och släpper ned ett tungt föremål i en kappsäck, hvars lock han läser med nyckel.

Följaktligen är det någonting han döljer; kanhända elektricitetsmaskinen!

* *
* *

Dagen därefter, som är en söndag, packar jag in och förebär en utflykt till hafskusten.

Till körsvennen ropar jag Gare Saint Lazare, men framme vid Odéon tillsäger jag honom att köra mig till rue de la Clef nära Jardin des Plantes, där jag vill stanna inkognito för att avsluta mina pågående studier innan jag reser till Sverige.

VII.

Helvetet.

Ändtligen en tids stillestånd i mina kval. Sittande i en länstol på trappafsatsen till paviljongen betraktar jag i timal trädgårdens växter och begrundar det förflutna. Det lugn som inträdt efter min flykt utgör bevis på att det icke är någon sjukdom, som träffat mig, utan att jag varit förföljd af fiender. Jag arbetar om dagen, sofver lugnt om natten. Befriad från förra ställets osnygga omgifningar, känner jag mig som föryngrad vid anblicken af stockrosorna, min ungdoms blommor.

Och Paris' underverk, som är okänt för parisarna, Jardin des Plantes, har blifvit min egen park. Hela skapelsen samlad inom en inhägnad, Noaks ark, det återvunna paradiset, där jag lustvandrar utan fara midt ibland vilddjuren, det är en alltför stor lycka. Utgående från mineralen genomvandrar jag växt- och djurrikena för att komma fram till människan, bakom hvilken jag upptäcker skaparen.

Skaparen, denne store konstnär som utvecklar sig sjelf under skapandet, i det han gör utkast som han ratar, tar ånyo upp ofullgångna idéer, fullkomnar, mångfaldigar de primitiva formerna. För visso, detta är skapadt för hand. Ofta gör han ofantliga framsteg, i det han uppfinner arterna, och då kommer vetenskapen sedan och konstaterar befintligheten af luckor, felande länkar, och inbillar sig att det har funnits mellanformer, som nu försvunnit.

* *
*
*
*

Emellertid, som jag är viss om att vara i godt skydd mot mina förföljare, skickar jag min nya adress till hotell Orfila för att åter träda i förbindelse med den yttre världen genom postförsändelser, som ej kommit mig till handa sedan min flykt.

Dagen efter det jag afslöjat mitt inkognito brytes freden. Ett och annat börjar hända, som oroar mig, och samma känsla af obehag som förr tynger nu på mig. Det börjar med att i rummet bredvid mitt på nedre bottnen, hvilket står ledigt och omöbleradt, hopas saker, hvilkas bruk ej är mig möjligt att förklara. En gammal herre med grå och elaka ögon som en björn bär dit tomma varulådor, jernbleckplåtar och andra föremål, som ej kunna definieras.

Samtidigt börjar bullrandet från rue de la Grande Chaumiére

öfver mitt hufvud; man släpar trossar, man bultar med hammare alldeles som om uppsättandet af en helvetesmaskin efter nihilisternas metod förbereddes.

Vid samma tid blir värdinnan, som var högeligen förekommande i början af min vistelse där, mera afmätt i sitt sätt, spionerar på mig och inlägger någonting försmädligt i sin helsning.

Vidare kommer det nya hyresgäster i våningen en trappa upp ofvanför mig. En gammal tystlåten herre, hvars tunga steg jag väl kände igen, är ej kvar. Han, som lefver på pengar i lugn och ro, har bott där i huset många år; han har inte rest bort, utan bara bytt om rum. Hvarför det?

Tjenarinnan, som städar åt mig och serverar mina måltider, har fått en allvarsam min och kastar förstulet blickar fulla af medömkan på mig.

Nu har man ofvanför mig fått upp ett hjul, som hela dagen går rundt, rundt. Dömd till döden! Det är det intryck jag afgjort fått. Af hvem? Ryssarna? I hvilken egenskap? Eller af pietisterna, katoliker, jesuiter, teosofers? Såsom trollkarl eller svartkonstutöfvare?

Eller kanske polisen? Som anarkist, en ofta tillgripen anklagelse för att komma åt personliga fiender.

I detta nu då jag skrifver vet jag icke hvad som förehades denna Julinatt när döden störtade in på mig, men jag känner väl och skall aldrig glömma den lexa, som jag därifrån har i behåll för hela lifvet.

Om de i hemligheten invigda en gång skulle vidgå och erkänna att det var verkningen af en mot mig riktad komplott, hyser jag intet agg till dem för den saken, öfvertygad som jag nu är att en annan, starkare hand satte deras i rörelse, dem sjelfva ovetande och mot deras vilja.

* *
*

Å andra sidan, antaget att ingen intrig var med i spelet: då är det jag som har med tillhjälp af inbillningskraften skapat dessa tuktoandar för att straffa mig sjelf. Vi få i det följande se huru pass mycken sannolikhet som finnes för detta antagande.

* *
*

Sista dagens morgon stiger jag upp med en resignation, som jag skulle vilja kalla religiös; ingenting binder mig längre vid lifvet. Jag har ordnat mina papper, skrivit de nödvändigaste bref, brännt hvad som bort förstöras.

Därefter tar jag en promenad i Jardin des Plantes för att säga farväl åt Skapelsen.

De svenska blocken af magnetisk jernmalm framför mineralogiska museet helsa mig från mitt fädernesland. Robins acacia, Libanons ceder; minnesmärken från den ännu lefvande vetenskapens stora epoker; jag helsar dem. Jag köper bröd och körsbär för att undfägnas mina vänner. Den gamle Martin, björnen, han som alltid känner igen mig därför att jag är den ende som bjudit honom på körsbär när han vaknar och när han skall till att somna. Jag räcker brödet åt elefantungen, som spottar mig i ansigtet när han har ätit upp allt, den otacksamma och trolösa ungdomen.

Farväl gamar, himlabebyggare som man inneslutit i en smutsig bur; farväl bisonoxe, farväl flodhäst, fjättrade demon; faren väl, mansälar, väl sammanbragta par, som den äktenskapliga kärleken tröstar öfver förlusten af hafvet och de vida horisonterna; faren väl stenar, växter, blommor, träd, fjärilar, foglar, ormar, alla utgångna ur en god Guds hand. Och I store män, Bernardin de Saint-Pierre, Linné, Geoffroy Saint-Hilaire, Haüy, hvilkas namn äro ristade i guld på templets fronton, — farväl! nej: vi träffas snart!

Jag lemnar det jordiska paradiset, i det att Séraphitas sublima ord rinna mig i hågen: farväl, arma jord! Farväl!

Återkommen till hotellets trädgård vädrar jag närvaron af någon, som har kommit under det jag varit ute. Jag ser honom icke, men jag känner på mig att han är där.

Hvad som ökar min oro är den synbara förändring, som för-

siggått med rummet näst intill mitt. Till en början är ett skynke utspändt öfver ett rep, sannolikt i syfte att dölja något. På kaminutsprånget har man hopat staplar af metallskifvor isolerade genom träslåar. Ofvanpå hvarje stapel har man lagt ett fotografialbum eller någon bok, tydligen för att förläna ett oskyldigt utseende åt dessa helvetesmaskiner, hvilka jag skulle vilja beteckna som ackumulatorer! Till råga på allt får jag se två arbetare uppkängda på ett tak vid rue Censier, alldeles midt emot den paviljong som jag bor i. Hvad de föreha däruppe kan jag inte se, men de utpeka mitt fönster under det de handskas med föremål, som man ej kan tydligt urskilja.

Hvarför jag icke flyr? — Därför att jag är för stolt därtill; och emedan det oundvikliga måste utstås.

Jag rustar mig alltså till natten. Jag tar ett bad och är mycket noga med att mina fötter bli hvita, något som jag håller på därför att min mor när jag var barn inpräntade hos mig att smutsiga fötter äro ett kännemärke på vanheder.

Jag rakar mig, parfymerar min bröllopsskjorta, köpt för tre år sedan, i Wien . . . En dödsdömds toalett.

Jag läser i bibeln Davids psalmer, hvori han nedkallar den Eviges hämd öfver sina fienders hufvud.

Men botpsalmerna då? Nej, jag har ingen rätt att ångra mig, ty det är icke jag som har styrt mina öden; jag har aldrig gjort det onda för dess egen skull, utan endast till personligt försvar. Att

ångra sig är att kritisera Försynen, som pålägger oss synden såsom ett lidande i syfte att luttra oss genom den afsmak som den dåliga handlingen ingifver.

Min räkning med lifvet afslutades sålunda: låt det vara jämnt om jämnt! Om jag har syndat, så har jag då sannerligen undergått tillräckligt med straff därför! den saken är då säker! Vara rädd för helvetet? Men jag har ju gått igenom tusen helveten i detta lifvet utan att stappla, mer än nog för att väcka en glödande åtrå efter att få lemna fåfängligheterna och de bedrägliga njutningarna i denna värld, som jag alltid afskytt. Född med hemlängtan till himlen, grät jag som barn öfver tillvarons smutsighet, kände mig som en främling, fjärrad från mitt hemland, bland mina anförvandter och i samhället. Jag har sökt min Gud alltifrån barndomen och har funnit demonen. Jag har burit Kristi kors i min ungdom, och jag har förnekat en Gud, som nöjer sig med att herska öfver slafvar! hvilka älska sina piskare.

* *
*

Då jag fäller ner gardinen för min glasörr, märker jag i enskilda salongen ett sällskap damer och herrar, som dricka champagne. Tydligen resande som anländt samma afton. Men det är icke ett

lustparti, eftersom de alla se allvarsamma ut, diskutera, framställa förslag och meddela sig lågmäldt med hvarandra liksom samman-
svurne. Till råga på mina marter vända de sig på sina stolar och
peka i riktning åt mitt rum.

Klockan tio är min lampa släckt, och jag somnar, lugn och re-
signerad likt en som ligger i själatåget.

* *
*
*
*

Jag vaknar upp; klockan slår två från en pendyl, en dörr slås
igen och . . . jag är ur sängen liksom lyft af en pump, som suger
mitt hjerta. Knappt har jag satt fötterna på golvet förrän en elek-
trisk dusch utgjutes öfver min nacke och pressar mig mot jorden.
Jag reser mig igen, rafsar åt mig kläderna och störtar ut i trädgår-
den, ett rof för den förfärligaste hjertklappning.

När jag fått kläderna på mig, är min första rediga tanke den
att gå och uppsöka poliskommissarien och låta företaga en husvisi-
tation.

Men porten till huset är stängd nu, portvaktarrummet likaså;
jag trefvar mig fram, öppnar en dörr till höger, kommer in i köket
där en nattlampa är tänd; jag råkar slå omkull den och blir stående
i nattsvarta mörkret.

Rädslan bringar mig åter till sans, och jag går tillbaka till mitt rum vägledd af denna tanke: om jag har misstagit mig, är jag förlorad.

Jag släpar ut en länstol i trädgården, och sittande under stjernehvalfvet eftertänker jag hvad som tilldragit sig.

En sjukdom? Omöjligt, emedan jag mådde förträffligt ända till avslöjandet af mitt inkognito. Ett attentat? Ja, ty förberedelserna verkställdes inför mina ögon. Dessutom känner jag mig ju återställd här i trädgården, där jag kommit utom räckhåll för mina fiender, och hjertats funktioner äro fullkomligt normala. Midt under dessa reflektioner hör jag någon hosta i rummet bredvid mitt. Genast svarar en lätt hosta från rummet ofvanför. Sannolikt signaler och just desamma som jag hade hört sista natten i hotell Orfila. Jag går fram och försöker spränga glasdörren till rummet på nedre bottnen, men låset står emot.

Trött på den gagnlösa striden mot de osynliga sjunker jag ned i länstolen, där sömnen förbarmar sig öfver mig så att jag bedöfvas under den vackra sommarnattens stjernor, medan stockrosorna susa för den svaga Julibrisen.

* * *

*

Solen väcker mig, och tackande Försynen som har räddat mig ur döden till lifvet packar jag mina ringa tillhörigheter för att fara till Dieppe och söka ett skydd hos vänner, hvilka jag försummat liksom jag gjort med alla andra, men som äro öfverseende och ädelmodiga mot de vanlottade och skeppsbrutna.

När jag frågar efter hotellvärdinnan håller hon sig undan och förebär ett illamående, något som jag väntade mig af henne, som jag höll för medbrottling.

Vid affärden från hotellet slungar jag en förbannelse öfver illdådarnes hufvud, vädjande till himlen att sända sin eld ner på denna röfvarekula, om med rätta eller icke, hvem kan säga det?

* *
*

När jag anländer till Dieppe, bli mina hyggliga vänner förskräckta vid att se mig komma klättrande uppför orkidé-stadens kulle och släpa på min kappsäck, tung af manuskript.

— Hvarifrån kommer Ni, olycksfogel?

— Jag kommer från döden.

— Jag misstänkte det, eftersom jorden ännu sitter kvar på Er. Den snälla och intagande frun i huset tar mig vid handen och

✓ leder mig till en spegel för att jag sjelf skall få skåda hur jag ser ut. Ansigtet svart af stenkolsröken på tåget, kinderna ihåliga, håret fuktigt af svett och gråsprängdt, ögonen hemskt stirrande, skjortbröset solkigt: det var en ömklig åsyn.

Men när jag lemnats ensam i ett toaletterum af den älskvärda frun, hvilken behandlade mig som ett sjukt och öfvergifvet barn, granskade jag mitt ansigte nogare. Det fanns i dragen ett uttryck, som väckte min fasa. Det var icke ett lik, icke lastens märke, det var någonting annat ändå. Om jag hade läst Swedenborg då, skulle prägeln som den onde anden intryckt där hafva upplyst mig om mitt själstillstånd och om de senaste veckornas tilldragelser.

Nu kände jag blygsel och fasa för mig sjelf, och dåligt samvete öfver att ha varit otacksam mot en familj, som förr hade öppnat denna räddande hamn för mig och så många andra skeppsbrutna.

Det är en syndabot att ha blifvit jagad dit af furierna. Ett vackert konstnärshem, välmåga, äktenskaplig lycka, förtjusande barn, lyx och trefnad, en gästfrihet utan gränser, fri humanitet i åsigter, en atmosfer af skönhet och hjertegodhet som bränner mig i själen och hvari jag känner mig bortkommen som en fördömd i paradiset. Där börjar jag upptäcka att jag är en dålig varelse.

↑ För mina ögon utbreder sig allt hvad lifvet kan erbjuda af lyck-
salighet, och som jag har förspillt.

* * *

Jag har fått mig anvisadt ett vindsrum med utsigt åt kullens topp, där en asyl för ålderstigna är belägen. På aftonen får jag se två män, som stödda mot murinhägnaden bespeja vår villa och med åtbörder utpeka platsen för mitt fönster. Föreställningen att vara förföljd af elektricitetsförfarna fiender anfäktar mig på nytt.

Natten mellan den 25 och 26 Juli 1896 faller på. Mina vänner ha gjort hvad de kunnat för att lugna mig; vi ha tillsammans synat alla vindskuporna i närheten af min, till och med vinden för att försäkra mig om att ingen gömmer sig där i brottsligt syfte. Det enda är att vid öppnandet af dörren till en skräpkammare ett i sig sjelf indifferent föremål har gjort på mig ett modfällande intryck. Det är en isbjörnshud, som tjenar till matta; men det uppspärrade gapet, de hotfulla hörntänderna, de gnistrande ögonen verka utmanande på mig. Hvarför skulle detta odjur just ligga där i detta ögonblick?

Påklädd lägger jag mig på sängen, besluten att invänta det ödesdigra klockslaget tu.

Jag väntar till midnatt sysselsatt med läsning. En timme har gått, och hela huset sofver lugnt. Ändtligen slår klockan tu! Ingenting händer! I trotsigt mod och för att utmana de osynliga, kanske också i syfte att göra ett fysikaliskt experiment, stiger jag då upp, öppnar begge fönstren, tänder två ljus. Sittande vid bordet med ljusstakarna framför mig och erbjudande mig som skottafla, med obetäckt bröst, eggas jag de okända:

— Här han I mig nu, edra fånar!

Då förnam jag en quasi-elektrisk ström, i början svag. Jag ser på kompassen, som jag anordnat till indikator, men ej ett spår till missvisning står att upptäcka, följaktligen finns här ingen elektricitet.

Men tensionen tilltar nu, hjertats slag bli starkare; jag gör motstånd, men som af ett åskslag fulladdas min kropp af ett fluidum, som kväfver mig och suger ut hjertat.

Jag störtade utför trapporna för att komma in i salongen på nedre bottnen, där man hade ställt i ordning en provisorisk bädd åt mig för den händelse den skulle behövas. Där låg jag i fem minuter och samlade tankarna. Kan det vara strålände elektricitet? Nej, ty kompassen har förnekat det. En sjukdom, som åter framkallats af rädslan för tuslaget? Nej, eftersom mod ej tröt mig då jag trotsade angreppen. Hvarför skulle det då behövas att tända på ljusen för att draga dit det okända fluidum som anfäktar mig?

Utan att finna ett svar, förlorad i en labyrinth anstränger jag mig för att kunna somna, men då griper mig en urladdning likt en cyklon, den lyfter mig ur sängen, och — jagten är i gång. Jag döljer mig bakom väggar, jag lägger mig ner vid dörrkarmarna, framför kaminerna. Öfverallt, öfverallt leta furierna reda på mig. Själsångesten tar öfverkand, den paniska förskräckelsen för allt och ingenting får makt med mig så att jag flyr från rum till rum och slutar min flykt ute på balkongen, där jag stannar hopkrupen.

Den gulgråa daggryningen och de sepiafärgade molnen afslöja sällsamma, vidunderliga former, som göra min förkrosselse ännu djupare. Jag söker upp atelieren (min vän var målare), lägger mig där på en matta och sluter ögonen. Efter fem minuters uppskof väcker mig ett lindrigt, retsamt buller. En råtta tittar på mig med tydlig lust att komma närmare. Jag schasar bort den, men den kommer tillbaka med en till. Store Gud, har jag delirium, jag som knappt smakat något vin på de tre sista åren? (Dagen därpå öfvertygade jag mig om att det verkligen fanns råttor i atelieren. Ett sammanträffande af omständigheter alltså, men arrangeradt af hvem, och i hvilken afsigt?)

Jag byter plats och lägger mig på mattan i tamburen. Den miskundsamma sömnen sänker sig ned på mitt marterade sinne, och jag förlorar medvetandet om mina plågor, kanske under en halftimme.

Ett tydligt artikuleradt utrop: Alp! kommer mig att spritta upp.

Alp! Det är tyska benämningen på maran. Alp! det är det ord som af slagregnets droppar ritades på mitt manuskript i hotell Orfila.

Hvem är det som ropar? Ingen, ty husets inbyggare sofva. En lek af demoner! Detta är bara en poetisk bild, som dock kanske innesluter hela sanningen.

Jag går uppför trappan ända till mitt vindsrum. Ljusen ha brunnit ned, allt är tyst.

Då ringer det till Angelus. Det är helgdag.

Jag får fatt på den katolska bönboken och läser: De profundis clamavi ad Te, domine. Tröstad sjunker jag sedan ned på sängen som en död.

* *
*

Söndagen d. 26 Juli 1896. En cyklon förhärjar Jardin des Plantes. Tidningarna skildra detaljerna däraf, hvilka synnerligen intressera mig, jag vet knappt af hvad skäl. Det är i dag som Andréés ballong skall stiga upp för att söka nå nordpolen; men tecknen båda ej godt. Cyklonen har slagit till jorden åtskilliga ballonger, som på skilda ställen uppstigit, och flere luftseglare ha ljutit döden. Elisée Reclus har brutit benen af sig. Samtidigt inberättas, att i Berlin en person vid namn Pieska begått sjelfmord under ovanliga omständigheter, genom att skära upp magen på japanskt sätt: ett helt blodsdrama.

Följande dag lemnar jag Dieppe och denna gång med en välsignelse öfver huset, hvars välförtjänta lycka fördystrats af mina be-
dröfligheter.

Tanken på att andemakter haft sin hand med i spelet tillbakavisade jag alltjämt och inbillade mig att vara angripen af en nervsjukdom. Fördenskull var jag nu besluten att fara till Sverige och söka en läkare där, som jag var vän med.

Till minne af Dieppe medför jag en sten, bestående af en jernmalm och formad som ett väpplingsblad i likhet med götiska kyrkfönster samt märkt med ett malteserkors. Jag erhöll stenen af ett barn som hittat den på reddan; den lille berättade att sådana stenar äro fallna från himmelen och uppkastade af vågsvallet.

Jag vill gerna tro hvad han förmäler, och jag behåller gåfvan som en talisman, hvars betydelse ännu är fördold för mig.

(Vid kusten af Bretagne bruka strandborna efter stormar plocka stenar i form af kors, hvilka se ut som guld. Det är ett metalliskt mineral, benämndt Staurotid.)

* *
*
* *

Längst söder i Sverige ligger den lilla staden vid hafskusten; ett gammalt sjöröfvare- och lurendrejarnäste, som bevarar exotiska spår från alla delar af verlden, intryckta af vidtbevarne sjömän.

Sålunda företer min läkares boning anblicken af ett buddhaistiskt kloster. Byggnadens fyra flyglar, en våning höga, innesluta en fyrkantig gård, och midt på denna står vedboden i kupolform, en efterhärkning af Tamerlans graf i Samarkand. Takåsens struktur och beläggning med kinesiska tegel erinra om yttersta Orienten. En apatisk sköldpadda kryper på stenläggningen och försjunker bland ogräset i ett nirvana som förlänges i oändlighet.

En tät häck af bengaliska rosor pryder yttermuren af östra flygeln, där jag bor ensam. Mellan denna gård och de två trädgårdarna leder en bakgård med ett kastanjetråd och svarta höns, som alltid äro ilskna, en mörk och fuktig gång.

I blomsterträdgården finns ett lusthus i pagodstil öfvervuxet med aristolochier.

Detta kloster med oräkneligt många rum är bebodt af allenast en mensklig varelse, distriktets lasarettsläkare. Enkling, enstöring, oberoende har han gått igenom lifvets hårda skola och ser ner på människorna med det starka och förnäma förakt, som härflyter ur en djup kännedom om den relativa värdelösheten hos allt, det egna jaget däri inbegripet.

Denne mans uppträdande på mitt lifs skådebana var af en så oväntad art att jag är frestad räkna det till teaterkupperna *ex machina*.

Nu, vid vårt första sammanträffande då jag kom från Dieppe, fixerade han mig med en pröfvande blick och utbrast:

— Hvad är det åt dig? Nevros! Godt! — Men det finns någonting annat under. Du har onda ögon, och det känner jag inte igen hos dig. Hvad har du gjort? Utsväfningar, laster, mistade illusioner, religion? Berätta, gamle gosse!

Men jag berättar ingenting, därför att den första föreställning som bemäktigar sig mitt misstänksamma sinne, är följande: Han är

på förhand intagen emot mig, måste ha fått upplysningar från något håll, och jag blir insatt på dårhus.

Jag förebär sömnlöshet, nervositet, maran, och därefter tala vi om hvarjehanda andra saker.

Inhyst i en liten lägenhet hos doktorn, lägger jag genast märke till den amerikanska jernsängen med fyra stolpar slutande i mässingskulor, hvilka likna konduktorerna i en elektricitetsmaskin. När därtill lägges den elastiska madrassen med fjädrar af koppartråd till resårer, alldeles som spiralerna i Ruhmkorffs induktionsrulle, så kan man tänka sig hur ursinnig jag skulle bli inför denna djefvulska slump. Omöjligt att begära ett ombyte af säng, ty det kunde väcka miss-tankar att jag lede af monomani. För att förvissa mig om att ingenting dolde sig ofvanför mitt hufvud gick jag upp på vinden. Till råga på oturen fanns där uppe blott ett enda föremål, nämligen en ofantlig brynja af hopslingrad jerntråd, placerad midt ofvanför min säng. Detta är en ackumulator, tänkte jag. Om ett oväder utbryter, hvilket mycket ofta händer här på orten, skall jernnätet draga till sig blixten, och jag nödgas ligga på konduktorn utan att våga knysta. Samtidigt oroar mig det jämna bullret från någon maskin. Nu är det så att en susning i öronen förföljer mig alltsedan jag lemnade hotell Orfila; den liknar stampningen af ett vattenhjul. I mitt tvifvel på verkligheten af det nämnda maskinbullret frågar jag hvad det är.

Pressen i tryckeriet här bredvid.

Allt förklaras så ledigt, och likväl förskräckes jag af enkelheten i medlen att göra mig galen.

Natten kommer, och jag är rädd. Himmeln är mulen, luften tung; man väntar ett oväder. Jag törs ej gå till sängs; tillbringar två timmar med brefskrifning. Krossad af trötthet kläder jag af mig och slinker mellan lakanen. En förfärlig tystnad råder i huset, när jag släcker lampan. Jag känner att någon bespejar mig i dunklet, snuddar vid mig, trefvar på mitt hjerta, och suger.

Oförtöfvadt kastar jag mig ur sängen, öppnar fönstret och störtar ut på gården — men rosenbuskarna stå der, och min skjorta skyddar mig alls icke mot taggarnes gissel. Söndersargad, blödande ströfvar jag öfver gården, och med de nakna fötterna flådda på kiselstenar, rifna af tistlar, brända af nässlor, halkande på föremål af obekant art, uppnår jag köksdörren som leder till läkarens våning. Jag bultar! Intet svar! Då först märker jag att det regnar. O, djup af elände! Hvad har jag gjort för att förtjena dessa marter? Det är tydligen helvetet själft! Miserere! Miserere!

Jag bultar om och om igen!

Det är mer än besynnerligt att aldrig någon finns till hands när jag blir anfallen.

Alltid har man alibi, det är alltså en komplott och alla äro medbrottsliga!

Då hörs doktors röst:

— Hvem är det?

— Det är jag, som är sjuk! Öppna eller jag dör!

Han öppnar.

— Hur är det med dig!

Jag börjar min berättelse med attentatet vid rue de la Clef, hvilket jag påbördar elektriker, som äro mina fiender.

— Tig, olycklige; du är angripen af en sinnessjukdom!

— Prata smörja! Undersök min intelligens bara; läs hvad jag dagligen skrifver och som blir tryckt. . . .

— Tyst! Inte ett ord till någon! Därhusjournalerna känna mycket väl till de der historierna om elektriker!

— Fan ock! Jag bryr mig litet om edra dårjournaler, och för att få klarhet i saken far jag i morgon dag in till hospitalet i Lund och låter undersöka mig!

— Om du det gör, är du förlorad! Inte ett ord mera, och gå nu och lägg dig i rummet här bredvid!

Jag envisas och fordrar att han skall höra på mig. Han vägrar, vill ingenting höra.

Ensam igen, frågar jag mig: är det möjligt att en vän, en hedersman, som hållit sig oberörd af smutsiga affärer, nu har slutat sin berömvärda bana med att ge vika för frestelsen? Af hvem? Svaret tryter mig, men antaganden i mängd framställa sig!

Every man his price, hvar man står till buds för sitt pris. Men det har behöfts en styf summa för att knyta an med dygden. I hvilket ändamål? En vanlig hämd betalar icke omåttligt! Det måste vara ett omätligt stort intresse inblandadt här! Stopp, jag har det! — Jag har gjort guld; doktorn har erkänt det till hälften, men han har i dag förnekat att han eftergjort mina experiment, som jag hade meddelat honom i bref. Han har nekat, och ändå har jag på aftonen hittat profstycken af hans egen tillverkning spridda på gårdens stenläggning. Alltså har han ljugit!

För resten har han samma afton talat vidt och bredt om de sorgliga följderna för menskligheten ifall tillverkningen af guld skulle bekräfta sig, Verldsbankrutt, allmän förvirring, anarki, verdens undergång.

Det blefve nödvändigt att döda en sådan man! — Det var hans sista ord.

Vidare, på tal om min väns ekonomiska ställning, som är ganska anspråkslös, blef jag förvånad öfver att höra honom nämna att han i närmaste framtiden ämnade inköpa den egendom han bebodde. Skuldsatt, nära nog i klämma, drömmer han om att bli husegare.

Allt sammanstämmer för att göra min gode vän misstänkt inför mig.

Förföljelsemani! Må så vara, men anstiftaren, som smider dessa infernaliska syllogismers länkar, hvar finns han?

Det blefve nödvändigt att döda honom! — Detta är den sista

tanke mitt marterade sinne kan fasthålla innan jag somnar fram emot soluppgången.

* *
*

Vi ha börjat låta mig genomgå en kallvattenkur, och jag har fått ett annat rum för nätterna, som nu äro temligen lugna, om än ett och annat återfall inträffar.

En afton får doktorn se bönboken på mitt nattduksbord och börjar väsnas i fullt raseri:

— Fortfarande den där religionen! Det är ett symtom, begriper du!

— Eller ett behof som andra!

— Håll! Jag är inte någon ateist, men jag tänker att den Stormäktige inte mer vill veta af sådan där förtrolighet som i forna dar. Det är slut nu med det där fjäsandet för den Evige, och jag håller på muhammedanens grundsats att ej bedja om någonting annat än att med undergifvenhet kunna bära ödets börda.

Stora ord, ur hvilka jag vaskar några guldkorn.

Han tar ifrån mig bönboken och bibeln.

— Läs likgiltiga saker, af sekundärt intresse, verldshistoria, mytologi, och låt de ihåliga drömmarna fara; framför allt akta dig

för ockultismen, denna vetenskap mot alla regler. Det är förbjudet att utspana Skaparens hemligheter, och ve dem som uppsnappa dem!

På min invändning att i Paris en ockult skola har bildats, vrålar han:

— Ve dem!

På aftonen ger han mig Viktor Rydbergs Germaniska mytologi, men utan någon baktanke, det kan jag svära på.

— Se här har du något som man kan somna af på stående fot. Det här är styfvare än sulfonal.

Om min förträfflige vän hade vetat hvilken stubintråd han nu antände, skulle han hellre räckt mig hvad som helst.

Mytologien, i två band om inalles ett tusen sidor, har knappt lemnats mig i händerna förrän den faller upp af sig sjelf så att säga, och min blick fäster sig omedelbart på följande rader, inristade i min hågkomst med eldskrift: »Enligt legenden hade den af sin gudomlige fader undervisade Bhrigu blifvit stolt öfver sitt vetande och trott sig däri öfverträffa äfven sin lärare; denne sände honom till de osaligas dödsrike, där han till sin stolthets förödmjukelse fick bevittna många och förskräckliga ting, om hvilka han förut icke haft någon kunskap.»

Det var alltså fallet med mig: öfvermodet, sjelfkloketen, hybris (*ὕβρις*), straffade af min fader och mästare. Och jag befann mig i helvetet! förjagad dit af makterna. Hvem var då min mästare? Swedenborg?

Jag fortsätter att bläddra i den underbara boken.

»Man jämföre härmed den germaniska myten om törnefält, som sarga de orättfärdiges fötter . . .»

Nog, nog! — Således törnena också! — Det här är mig för starkt!

Inget tvivel mera, jag är i helvetet! Och i sjelfva verket bekräftar verkligheten på ett så rimligt sätt denna inbillning, att jag till slut tror därpå.

Doktorn tyckes mig slitas mellan de mest olika känslor. Än är han tankfull, betraktar mig förstulet och behandlar mig med en förödmjukande brutalitet; än röjer han att han sjelf är en olycklig, i det han vårdar och tröstar mig som vore jag ett sjukt barn. En annan gång gör han sig en njutning af att kunna trampa under fötterna en man af värde, hvilken han förut burit aktning för. Då spelar han bödel och lexar upp mig:

— Man får lof att arbeta, man måste göra kol på sin öfverdrifna ärelystnad; man får lof att uppfylla sina pligter mot sitt fädernesland och sin familj. Låt du kemien ligga; det är en chimär, och det finns så godt om specialister däri — — auktoriteter, yrkeslärd som förstå sin sak . . .

En dag föreslår han mig att skriva i den sämsta bland Stockholms sämre tidningar.

— Man betalar bra där!

Jag genmäler, att jag inte behöfver skrifva artiklar för den sämsta bland tidningarna i Stockholm, då den förnämsta tidning i Paris och i verlden har öppnat sina spalter för mig. Då ställer han sig tviflande, behandlar mig som skräftlare, fastän han har läst mina artiklar i »Le Figaro» och sjelf har låtit öfversätta en min ledare i »Gil Blas.»

Jag är ej ond på honom för det; han har spelat sin roll som Försynen pålagt honom.

Det kostade mig dock ansträngning att undertrycka ett uppspirande hat till denne oförmodade plågoande, och jag förbannade ödet som bar våld på mina känslor af tacksamhet, så att de urartade till otacksamhet mot en ädelmodig vän.

* * *

Det händer obetydligheter, som oupphörligt blåsa nytt lif i mina misstankar angående doktors illvilliga afsigter.

I dag har han ställt alldeles nya och obegagnade yxor, sågar, hammare på verandan åt trädgården. Två skjutgevär och en revolver i sitt sofrum och i korridoren ännu en samling yxor, för stora för att tjena till hushållsbruk. Hvilken satanisk slump, denna bödels- och tortyrapparat, utlagd till mitt beskådande, oroande på grund af det gagnlösa och ovanliga däri.

Nätterna ha blifvit ganska lugna för mig, medan däremot doktorn börjar företaga störande vandringar. Så väckes jag af ett bösskott midt i mörkaste natten. Af grannlagenhet låtsar jag icke höra något. På morgonen ger han en förklaring öfver saken och skyller på en flock hackspettar som kommit in i trädgården och stört hans sömn.

En annan gång är det hushållerskan som uppger hessa skri efter midnatt. Åter en annan är det doktorn som kvider, suckar djupt och anropar »Herre Sebaoth».

Är detta ett spökhus, och hvem har sändt mig hit?

Jag kunde ej låta bli att le när jag såg hur maran, som red mig, slog ned på min fångvaktare. Min gudlösa glädje drog genast straffet efter sig. Ett förfärligt anfall kom öfver mig, och jag väcktes ur en svimning i det jag hörde några ord, som jag har antecknat i min dagbok. En okänd röst utropade namnet: »Luthardt droghandlaren».

Droghandlaren! Kanhända man förgiftar mig långsamt med alkaloider som framkalla yrselanfall, såsom bolmört, haschisch, digitalis, daturin?

Jag vet icke; men från den stunden fördubblas mina misstankar. Man vågar ej döda mig, utan endast göra mig galen genom förstuckna medel för att sedan låta mig försvinna bakom dårhusets portar. Skenet talar ännu starkare emot doktorn. Jag upptäcker att han har utvecklat min guldsyntes så att han vet mera därom än jag sjelf. För

öfrigt, allt som han säger motsäges i nästa ögonblick; och när jag så har att göra med en lögnare, tager min fantasi betslet mellan tänderna och flyger i väg bortom förnuftets gränser.

Den 8 Augusti tar jag en morgonpromenad utanför staden. Nära landsvägen sjunger det i en telegrafstolpe; jag går intill den, lyssnar och står som förhexad. Vid foten af stolpen ligger en tappad hästsko. Jag tar upp den som ett lyckobringande fynd och bär den med mig hem.

Den 10 Augusti. På kvällen säger jag god natt åt doktorn, hvars beteende under de senaste dagarna har oroat mig mer än någonsin. Han har sett hemlighetsfull ut och liksom kämpat invärtes med sig sjelf; hans ansigte är blygrått, blicken slocknad. Han sjunger eller hvisslar dagen lång; det har kommit ett bref, som gjort ett starkt intryck på honom.

På eftermiddagen kom han hem med händerna nerblodade efter en operation och hade med sig ett två månaders foster. Han såg ut som en slagtare och uttryckte sig på ett obehagligt sätt om den förlossade modern.

— De svaga må dödas och de starka skyddas! Bort med ömsinnet, som gör att människoslägtet degenererar!

Jag intogs af fasa för honom, och efter det vi sagt god natt åt hvarandra på tröskeln mellan våra rum, fortsätter jag att spionera på honom. Först går han ut i trädgården utan att jag kan höra

hvad han företar sig där. Han kommer tillbaka och stannar på verandan som gränsar till mitt sofrum. Han handskas med ett mycket tungt föremål och drager upp en fjäder, som icke utgör del af något ur. Allt verkställes på ett stillsamt sätt, som antyder hemlighetsmakeri eller tvetydiga manövrer.

Till hälften afklädd, inväntar jag verkningen af dessa mystiska förberedelser, stående orörlig utan att draga andan.

Då känner jag hur igenom skiljeväggen vid min säng det vanliga elektriska flödet strålar ut, hur det söker mitt hjerta efter att ha trefvat på bröstet. Tensionen ökas . . . jag griper mina kläder, smyger ut genom fönstret, och kommen utanför porten kläder jag på mig.

Utstött i natten på gatan, på hårda stenläggningen ännu en gång, med min sista tillflykt, min ende vän bakom mig. Jag går och går, framåt, på måfå; sedan tankarne klarat sig något tar jag derefter raka vägen till stadsläkaren. Jag måste ringa på, vänta, och under tiden bereda mig på hvad jag skall säga utan att anklaga min vän.

Ändtligen blef läkaren synlig. Jag bad honom ursäkta detta nattliga besök; men sömnlösheten och svimningsanfallen hos en sjuk som hade mist förtroendet till sin läkare o. s. v. Min förträfflige vän, hvars gästfrihet jag har mottagit, behandlar mig som en inbillad sjuk och vill inte lyssna till mig.

Då, som om han hade väntat att jag förr eller senare skulle komma, inbjuder doktorn mig att taga en stol, en cigarr och ett glas vin.

Det känns som en befrielse för mig att bli mottagen som en väluppfostrad person efter att ha blifvit hundsad som en fullfjädrad idiot. Vi sitta och språka i två timmar, och läkaren befinnes vara teosof, så att jag kan delgifva honom allt utan att kompromettera mig.

Till slut, när det redan lidit öfver midnatt, stiger jag upp för att gå och söka mig rum på hotell. Doktorn råder mig att återvända hem.

— Aldrig! Han skulle vara i stånd till att döda mig.

— Men om jag följer med Er?

— I så fall skola vi tillsammans få uthärda fiendens eld. Men han skall aldrig förlåta mig!

— Låt oss gå dit, i alla fall.

Nog af, jag återvände samma väg jag kommit; och då jag fann porten stängd, bultade jag på.

När min vän efter en minut öppnar, är det min tur att fattas af medömkan. Han, kirurgen, van att tillfoga andra ondt utan spår af medlidande, denne förkunnare af det öfverlagda mordet, han ser så ömkelig ut, blek som ett lik, han skälfver, stammar, och vid åsynen af doktorn bakom mig sjunker han ihop gripnen af en skräck, som förfärar mig mer än alla de föregående rysligheterna.

Är det möjligt att denne man har åsyftat ett mord och att han fruktade för upptäckt? Det är omöjligt, och jag tillbakavisar denna tanke såsom gudlös.

Efter att ha utbytt några meningslösa fraser, som å min sida voro rent löjliga, skildes vi åt för att söka hvilan.

* *
* *

Det inträffar i lifvet händelser så fasaväckande att själen vägrar bevara märket deraf för stunden, men intrycket kvarblifver och framträder snart åter med oemotståndlig styrka.

Sålunda när jag kommit hem igen återväcks i min hågkomst en scen, som i ett förbiilande ögonblick tilldrog sig i doktors salong under mitt besök där på natten.

Doktorn lemnar mig för att hemta in vin; ensam i rummet, betraktar jag ett skåp med pannåer, hvars inläggning var arbetad i valnöt eller al (jag minns ej hvilket). Som vanligt bilda träets flaskformiga fibrer olika figurer. Och här visar sig nu ett bockhufvud, öfverlägset gjordt, och jag vänder genast ryggen till. Pan i egen person sådan antikens sägner skildra honom och sådan han sedermera ombildades till medeltidens djefvul.

Jag inskränker mig till att berätta faktum; läkaren, som rår om skåpet, skulle göra den ockulta vetenskapen en tjenst med att fotografera pannåen. Doktor Marc Haven har i »L'Initiation» (Novemberhäftet 1896) afhandlat dessa företeelser, som äro så vanliga i

naturens alla riken, och jag anbefaller åt läsaren att noga betrakta det ansigte som står tecknad på krabbans ryggskal.

* *
 *
 *

Efter detta äfventyr yttrar sig en uppenbar fiendskap mellan min vän och mig. Han låter mig förstå att jag är en odåga och att min därvaro är öfverflödig. Jag låter honom veta att jag är hågad taga in på ett hotell medan jag väntar på angelägna bref. Då spelar han förolämpad.

I sjelfva verket kan jag icke komma ur stället af brist på pengar, och för öfrigt har jag förkänsla af en snart inträffande förändring i mitt öde.

Men min helsa är nu återställd, och jag sofver lugnt om natten samt arbetar om dagen.

Försynens misshag tycks ha uppskjutit att vidare yttra sig, och mina bemödanden lyckas i allo. Om jag på slump tar en bok i doktors bibliotek, finnes alltid däri den upplysning jag velat ha. Så finner jag i en gammal kemi hemligheten i mitt förfaringssätt för att göra guld, så att jag kan medelst metallurgien bevisa med beräkningar och analogier, att jag har gjort guld och att man alltid har fått guld när man har gått så till väga.

En uppsats, som jag författat öfver ämnet, skickas till en fransk tidskrift, som genast för in den. Jag skyndar att visa den för doktorn, som röjer afvoghet när han icke kan förneka faktum.

Då måste jag tillstå för mig sjelf att han icke längre är min vän, eftersom mina framgångar plåga honom.

* * *

*

Den 12 Augusti. Jag köper i boklådan ett slags anteckningsbok med praktband i pressadt och förgylt läder. Figurerna därå tilldraga sig min uppmärksamhet, och eget nog bilda de en förutsägelse, hvars uttydning skall lemnas i det följande. Den konstnärligt utförda kompositionen framställer: till venster nymånen i första kvarteret omgifven af en blommande gren; tre hästhufvuden (trijugum) skjuta fram ur månen; derofvan en lagerkvist; nedtill tre sparrar (3 gånger 3); till höger en klocka, ur hvilken blomstersirat välla fram; ett hjul i solform o. s. v.

Den 13 Augusti, den dag som förutsades af pendylen vid boulevard Saint-Michel, har infallit. Jag väntar någon tilldragelse, men förgäfvess; likafullt är jag viss på att någonting har hänt någonstädes, hvars resultat skola inom kort meddelas mig.

Den 14 Augusti. På gatan hittar jag ett blad, lösrfivet ur en kontorsalmanack; därå står tryckt med stora typer: den 13 Augusti

(pendylens datum). Undertill med små bokstäfver: »Gör aldrig i löndom det som du icke skulle kunna göra offentligen». (Svartkonsten!)

Den 15 Augusti. Bref från min hustru. Hon begråter mitt öde; hon älskar mig alltjämt, hon har vårt barn hos sig och väntar på en gynsamare vändning i våra motgångar. Hennes släktingar, som förut hatat mig, äro icke okänsliga för mina lidanden, och jag erbjudes att komma och helsa på min dotter, en liten engel som bor på landet hos mormodern.

Det är för mig som att återkallas till lif! Mitt barn, min dotter har försteget framför maken. Att få omfamna den oskyldiga lilla stackaren, som jag har velat tillfoga ondt, att bedja henne om förlåtelse, göra hennes tillvaro gladare genom små omsorger af en fader, ifrig att slösa sin ömhet, som han har måst samla i förråd under åratat. Jag börjar känna mig pånyttfödd, vid uppvaknandet ur en lång och ond dröm, och jag fattar den goda viljan hos den stränge Mästare, som har straffat mig med hård och af högre förstånd ledd hand. Nu begriper jag Jobs dunkla och sublima ord: O hur säll är den man som Gud agar!

Säll; ty med de »andra» bryr han sig icke om att göra det.

Utan att veta om jag skall finna min hustru där nere vid Donau, hvilket har blifvit nästan likgiltigt för mig på grund af en obestämbar brist på öfverensstämmelse i våra lynnen, förbereder jag min

pilgrimsfärd, nogsamt medveten om att den företages som en botgöring och att nya korsfästelser äro mig förbehållna.

* *

*

Trettio dagars tortyr, och jag skall nu snart slippa ut genom kättaredomstolens portar. Jag skiljes utan bitterhet från min vän bodeln, eftersom han har varit Försynens gissel.

O hur säll är den man, som Gud agar!

* *

*

VIII.

Beatrice.

En droska för mig från Stettin-liniens till Anhalt-liniens bangård i Berlin. Denna genomfart på en halftimme ter sig likt en färd tvärs igenom en törnhäck, så som de förkroppsligade hågkomsterna där stinga mig i hjertat. Först far jag den gata, där min vän Popoffsky bodde med sin första hustru, okänd och misskänd, i kamp mot fattigdom och passioner. Nu har hustrun dött, barnet dött, i det där huset till venster; vår vänskap har urartat till styggt hat.

Här till höger artisternas och skriftställarnes ölkneipe, skådeplatsen för så många intelligens- och kärleks-orgier.

Där ligger Cantina Italiana, plats för mötena med min dåvarande fästmö för tre år sedan, där vi förvandlade i Chianti-vin mina första italienska författarerättigheter.

Där Schiffbauerdamm med pensionatet Fulda, där vi bodde som nygifta. Här min teater, min bokhandel, min skräddare, min apotekare.

Hvad är det för en nedrig instinkt som drifver kusken att föra mig på denna *via dolorosa*, stenlagd med jordade minnen, hvilka vid denna nattliga timme återuppväckas som spöken? Jag kan icke förklara hvarför han kör just denna gränd, där vårt förfriskningsställe Svarta Grisen ligger, fordom ryktbart såsom favoritlokal för Heine och E. T. A. Hoffman. Värden står där själf, på trappan under odjuret, hvilket är uthängdt såsom skylt. Han betraktar mig utan att se mig! Och i en enda sekund skjuter ljuskronan därinne ut strålar, färgade af de hundra utställda buteljerna, och låter mig åter upplefva ett år af mitt lif, rikare än andra på sorger och glädje, på vänskap och kärlek. Och samtidigt känner jag lifligt att allt detta är slut, att det bör förblifva begravvet för att lemna rum för nytt.

* *
*

Sedan jag denna natt sofvit i Berlin, vaknar jag på morgonsidan, och ofvanför taken helsar mig på östra himmeln ett rosenkimmer, men med högröd rosenfärg. Då erinrar jag mig att jag iakttagit samma rosenfärg i Malmö aftonen före min afresa. Jag lemnar detta Berlin, som blef mitt andra fädernesland, där jag genomlevvat min *seconda primavera* och min sista. På An-

halt-bangården lemnar jag jämte minnena hvarje hopp om förnyelsen af en vår och en kärlek, som aldrig, aldrig skall återkomma.

* *

*

Efter att ha tillbragt en natt i Tabor, dit det röda skenet följder mig, nedstiger jag genom Böhmerwald till Donau. Där upphör jernvägen, och med ett åkdon fördjupar jag mig i detta lågland, som följer utmed Donau ända till Grein; emellan äppleträd och päronträd, sädesfält och gröna ängar föres jag framåt; då varseblir jag i fjärran å en kulle på andra sidan om floden den lilla kyrkan, som jag aldrig varit inne i, men som bildade den mest framträdande punkten i den landskapsvy, hvilken erbjöd sig utanför den stuga, där min dotter föddes, denna outplånliga Maj månad för två år sedan. Jag far igenom byar, förbi borgar och kloster, en väg som är kantad med oräkneliga försoningskapell, Calvarieberg, löftesskänker, minnesvårdar till åminnelse af olyckshändelser, af åskslag och plötsliga dödsfall. Helt visst de tolf stationerna till det Golgata, som väntar mig där långt borta vid vallfärdens slutpunkt.

Och den Korsfäste med törnekronan helsar mig vid hvart hundra steg, styrker mitt mod och inbjuder mig till korset och marterna.

Nu dödar jag mitt kött, på förhand intalande mig att Honicke

skall finnas där, hvilket jag redan visste. Men när nu min hustru icke finns tillstädes för att afvända de stormiga familjeuppträderna, måste jag utstå repressalier af de gamla slägtingarna, som jag sist lemnade under sårande omständigheter, så att jag till och med vägrade taga afsked af dem. Jag anländer alltså i syfte att blifva straffad för att återvinna friden, och när jag lagt bakom mig den sista byn och det sista krucifixet, känner jag i förväg en fördömds kval.

*

*

*

Det var ett småbarn, endast sex veckor gammalt, jag hade lemnat; nu återfinner jag en flicka på två och ett halft år. Vid första mötet ransakar hon mig ända ner i själens djup med en allvarlig, men icke sträng uppsyn, synbarligen för att se om jag kommit för hennes eller moderns skull. Sedan hon förvissat sig, låter hon kyssa sig och flätar sina små armar om min hals.

Det är doktor Fausts återuppväckelse till det jordiska lifvet, men ljufligare och renare; jag kan ej sluta att bära den lilla i min famn och känna hennes lilla hjerta slå emot mitt. Att älska ett barn är för en man att blifva kvinna, det är att aflägga det manliga, att erfara himlainnevånarnas könlösa kärlek, såsom Swedenborg kal

lar det. På den vägen börjar min uppfostran för himmelen. Men först försona hvad jag brutit!

Situationen är i få ord denna: min hustru bor på annan ort hos sin gifta syster, eftersom hennes mormor, hvilken sitter inne med arvet, har svurit att vårt äktenskap skall bli upplöst, sådan ovilja hyser hon för mig på grund af min otacksamhet och annat därtill. Jag är välkommen att vara hos barnet, som aldrig kan upphöra att vara mitt, och jag är gäst hos min svärmor på obestämd tid. Jag fogar mig i situationen sådan den nu är, och gör det med nöje. Min svärmor har förlåtit mig allt, med det blida och undergifna sinne-
laget hos en djupt religiös kvinna.

*

Den 1 September 1896. Jag bor i det rum där min hustru har tillbragt de två åren af vår skilsmessa. Det är där hon har lidit under det att jag pinades i Paris. Stackars, stackars min hustru! Är det straffet för brott som vi begått när vi lekt med kärleken?

*

På aftonen vid kvällsmåltiden hände följande. För att hjälpa min dotter, som icke kan servera sig sjelf, vidrör jag hennes hand

och det helt sakta i den vänligaste afsigt. Den lilla skriker till, drar tillbaka sin hand och ger mig en blick full af fasa. Då mormodern frågar hvad det är, svarar lillan:

— Han gör mig illa!

Jag sitter där försagd och kan icke få fram ett ord. Gör jag nu ondt utan att vilja det, huru mycket ondt har jag icke gjort af ond vilja?

På natten har jag denna dröm: en örn hackar min hand till straff för någonting som jag icke vet.

På morgonen kommer min dotter och helsar på mig, öm, kärleksfull, smeksam. Hon dricker kaffe med mig och får stanna vid mitt skrifbord, där jag visar henne tafvelböcker. Vi ha redan blifvit goda vänner, och min svärmor är förtjust öfver att ha fått en hjälp vid den lillas uppfostran. Om aftonen måste jag närvara vid min engels sängläggning och höra henne läsa sina böner. Hon är katolik, och när hon uppfordrar mig att bedja och göra korstecknet, kan jag ingenting svara, då jag ju är protestant.

Den 2 September. Allmän uppståndelse. Min svärmors mor, som bor vid flodstranden några kilometer härifrån, har nu utfärdat en utdrifningsorder mot mig. Hon vill att jag genast skall ge mig af och hotar att göra sin dotter arflös i händelse man ej åtlyder. Min svärmors syster, en hjertegod kvinna, skild från sin man hon också, inbjuder mig att bo hos sig i grannbyn till dess stormen får

lägga sig. För detta ändamål kommer hon och hemtar mig. Man far uppför en två kilometer lång backe, och ankommen till höjden ser man utöfver en rund dal, som ligger inpackad där nedanför, och hvarest otaliga kullar resa sig likt vulkankratrar och äro taggiga af granträd. I midten af denna tratt ligger byn med sin kyrka, och uppe på ett brant berg slottet i medeltida borgstil; här och där fält och ängar inströdda, vattnade af en bäck, som borrar ner sig i en halv väg nedanför bergen.

Jag frapperades genast af denna sällsamma och i sitt slag ensamstående landskapsvy, och det gick upp för mig att jag sett den förr, men hvar, hvar?

Jo, i det där zinkbadet i hotell Orfila! Uppritad i jernoxid. Det är samma landskap, utan gensägelse!

Min tant åker med mig utför till byn, där hon har en bostad om tre rum i en stor byggnad, som inrymmer ett bageri, ett slagteri och ett värdhus. Huset är beväpnadt med en åskledare, därför att åskan antändt vinden där året förut. När min goda tant, som är djupt gudfruktig liksom systemen, förde in mig i det rum hon bestämt åt mig, stannade jag på tröskeln upprörd liksom inför en vision. Väggarna äro målade i rosafärg, rosig på samma sätt som denna morgonrodnad, hvilken förföljde mig under min resa. Gardinerna i rosafärg, och fönstren fullsatta med blommor, som insläppa ljuset färgadt. En utomordentlig renlighet råder här, och den antika sängen

med sitt tak på fyra pelare är en ungmös hviloläger. Hela rummet och det sätt hvarpå det är möbleradt utgör ett skaldestycke, diktadt af en själ, som endast till hälften bor på jorden. Den korsfäste finnes där ej, men väl den Heliga jungfrun, och vigvattensskålen värnar ingången mot onda andar.

En känsla af skam fattar mig, jag är rädd att besudla denna fantasi af en ren själ, som har rest detta tempel åt den jungfruliga modern på griften af sin enda kärlek, som är begrafven sedan mer än tio år, och jag söker afböja ett så ädelmodigt anbud i tafatta ordvändingar.

Men den goda gamla kvinnan är envis:

— Det här skall göra dig godt, när du offerar din jordiska kärlek för kärleken till Gud och den ömhet du hyser för ditt barn. Tro mig, denna kärlek utan törnen skall bevara hjertefrid och sinnesro åt dig, och under Jungfruns hägn skall du sofva lugnt om natten.

Jag kysser hennes hand till tecken på erkänsla för det offer hon erbjudit mig, och med en ruese, som jag ej tilltrott mig, fogar jag mig i anordningen, förvissad om att vara benådad af makterna, hvilka tyckas ha uppskjutit straffen, som tillärnats för min förbättring.

Men af något skäl förbehåller jag mig rätten att få sofva en sista natt i Saxen och uppskjuta flyttningen till följande dag. Jag återvänder följaktligen till mitt barn i sällskap med min tant. När

vi kommit ut på bygatan, upptäcker jag att åskledaren med sin ledningstråd är fäst rakt ofvanför min sängplats.

Hvilken djefvulsk slump, som för mig verkar såsom en personlig förföljelse!

Vidare lägger jag märke till att utsigten framför mina fönster består af ingenting mindre än fattighuset, befolkadt med frigifna före detta brottslingar och med sjuka, hvaribland åtskilliga lågo i själatåget. Ett bedröfligt sällskap, en dyster framtid att ha ställd inför ögonen.

* * *

✽

Återkommen till Saxen plockar jag ihop mina saker och förbereder affärden. Det gör mig ondt att flytta från min dotter, som blifvit mig så kär. Den gamla damens grymhet att skilja mig från hustru och barn väcker min förtrytelse, och i ett anfall at vrede lyfter jag min knutna hand mot hennes porträtt i olja, som hänger öfver min säng. En dof förbannelse beledsagar åtbörden.

Två timmar senare bryter ett fruktansvärdt oväder löst öfver byn; blixterna korsa hvarandra under hållregn, och himmeln är svart.

Följande morgon anländ till Klam, där rosenrummet står färdigt för mig, varseblir jag ett drakformadt moln som simmar öfver min tants hus. Vidare berättar man mig att åskeld har satt i brand

en by alldeles i närheten och att skyfallet har härjat i vår kommun, ödelagt hövålmarna och bortfört broarna.

(Den 10 September har en cyklon förhärjat Paris, och under egendomliga omständigheter. Först börjar den midt under vindstilla bakom Saint-Sulpice vid Luxembourg-trädgården, gör en afstickare till Châtelet-teatern och polisprefekturen och upplöser sig vid Saint-Louis-sjukhuset efter att ha nedbrutit femtio meter jerngaller. På grund af denna cyklon och den föregående i Jardin des Plantes skriver min vän teosofen till mig:

— Hvad är cyklonen för slag? Böljor af hat, vågrörelser från passioner, andeutströmningar?

Därefter tillägger han: äro Papus' anhängare medvetna om sina manifestationer? — Och, en slump som var mera än slump, i ett bref, hvilket gick om hans på vägen, ställer jag till honom, som var invigd i hinduernas hemligheter, följande fråga rent ut formulerad:

— Kunna de visa hinduerna *göra* cykloner?

Jag började nämligen då misstänka magiens adepter för att förfölja mig på grund af mitt guldmakeri eller min envishet att alldeles vägra underkasta mig dera samfund. Och genom läsning af Rydbergs Germaniska mytologi samt Hyltén-Cavallius' »Wärend och Wirdarne» hade jag inhemtat, att hexorna emellanåt roade sig med att uppträda i en storm eller i en kort och häftig vindstöt.

Jag nämner detta för att kasta ljus öfver mitt själstillstånd vid denna tid före bekantskapen med Swedenborgs läror.)

* *
*

Helgedomen står tillrustad, i hvitt och rosa, och den Helige skall nu snart taga boning hos sin lärjunge, som kallats hit från begges gemensamma fädernesland för att återväcka minnet af den man, som mer än någon annan af kvinna född i nyare tider utrustats med nådegåfvor.

Frankrike sände Ansgarius för att döpa Sverige; ett tusen år senare sände Sverige Swedenborg för att omdöpa Frankrike genom förmedling af hans lärjunge Saint-Martin. Martinisternas orden, som vet af sin roll vid grundandet af ett nytt Frankrike, skall icke underkänna räckvidden af dessa ord, och ännu mindre betydelsen af de tusen åren i det nämnda årtusendet.

IX.

Swedenborg.

Min svärmor och min tant, som äro tvillingsystrar och fullkomligt likna hvarandra, med samma karakter, smak och antipatier, se i hvarandra sina dubbelgångare. När jag talar till den ena i den andras frånvaro, är den frånvarande genast inne i hvad jag sagt, så att jag kan fortsätta mina förtroenden med vilkendera som helst utan omsvep. Därför blandar jag ihop dem i denna berättelse, som icke är någon roman med anspråk i afseende på stil och literär planläggning.

Den första aftonen biktar jag sålunda för dem mina oförklarliga äfventyr, mina tvifvel och ångestkval. Begge två få en min af tillfredsställelse och utropa med en mun:

— Tänk, du har ju haft samma väg att gå, som vi ha genomvandrat!

Med utgångspunkt i samma likgiltighet för religionen hade de

studerat ockultismen. Däraf hade kommit sömnlösa nätter, mystiska händelser åtföljda af dödlig ängslan, och till slut nattliga anfall, så att de emellanåt fördes till gränsen af vansinne. De osynliga furierna jaga dem oafåtligt framför sig ända till den räddande hamnen: religionen. Men innan de nå fram dit, uppenbarar sig skyddsengeln, som är ingen mindre än Swedenborg. De antaga oriktigt nog att jag är grundligt förtrogen med min landsman, och öfverraskade af min okunnighet lemna de goda fruntimren mig i händerna en gammal tysk bok, men med förbehåll.

— Tag och läs den här, men blif icke rädd!

— Rädd? För hvad?

Ensam i min rosenröda kammare, slår jag upp luntan på höft, och jag läser.

Det må öfverlemnas åt läsaren att gissa hvad jag erfor, då mina blickar fäste sig vid beskrifningen på ett helvete och jag där fann landskapet vid Klam, landskapet från mitt zinkbad, tecknadt som efter naturen, med den instängda dalen, de granklädda bergkullarna, de dystra skogarna, hålvägen med bäcken, byn, kyrkan, fattighuset, gödselhögarna, dyngpussen, svingården. Allt återfinnes där.

Helvete? Men jag är uppfostrad i det djupaste förakt för helvetet såsom ett inbillningsfoster, kastadt på sophögen med andra gamla fördomar. Och ändå kan jag icke förneka faktum, det enda är att jag måste på följande nya sätt förklara de så kallade eviga straffen:

vi befinna oss redan där nere! Det är jorden som är helvetet, detta med öfverlägsen klokhet byggda fängelse, där jag icke kan taga ett steg utan att gifva sår åt andras lycka, och där mina medvarelser ej kunna förbli lyckliga utan att tillfoga mig ondt.

Sålunda tecknar Swedenborg, kanske utan att veta det, jordelifvet i det han framställer helvetet.

Helvetets eld, det är begäret att komma sig fram i verlden; makterna uppväcka begäret och tillstādja de fördömda att ernå hvad de eftertrakta. Men så snart målet är hunnet, önskningarna uppfyllda, befinnes allt vara värdelöst och segern hafva ingenting att betyda! Fåfängligheters fåfänglighet, allt är fåfänglighet. Då, sedan den första illusionen brustit, underblåsa makterna begärets, ärelystnadens eld, och det är icke den ostillade hungern som plågar mest, utan det är den tillfredsställda lystnaden, hvilken inger afsmak för allt. Och på detta sätt får demonen undergå ett ändlöst straff därför att han erhåller allt, som han önskar, och erhåller det ögonblickligen, så att han icke mera förmår njuta.

Då jag jämför Swedenborgs beskrifning på helvetet med den germaniska mytologiens plågor för onda menniskor, finner jag en ögonskenlig öfverensstämmelse, men för min egen personliga del det nakna faktum, att dessa två böcker kommit öfver mig i rätta ögonblicket och att kärnpunkten är till finnandes där. Jag är i helvetet, och fördömsen hvilat tung på mig. Då jag ransakar mitt förflutna

lif, återser jag min barndom, hur redan den varit inrättad som ett häkte, ett inkquisitionstribunal, och för att förklara den tortyr, som ett oskyldigt barn underkastades, hjälper intet annat än att taga sin tillflykt till antagandet af en föruttillvaro, från hvilken vi blifvit försatta hit ned för att lida följderna af förseelser, som vi ej ha någon hågkomst af. Till följd af en vekhet i sinnet, som endast är alltför vanlig, stöter jag ner i själens djupaste gömslen de motbudande intryck, som läsningen af Swedenborg framkallat. Men makterna lemna mig ej längre någon rast.

På en vandring i byns omgifningar leder den lilla bäcken mig till hålvägen mellan de två bergen, hvilken kallas Schluchtweg. Den verkligt storslagna ingången dit mellan nedrasade klippblock lockar mig med en alldeles säregen dragningskraft. Det berg, som uppbär den öde borgen, stupar lodrätt i djupet och bildar porten till den ravin, där bäcken gör kvarnfallet. Genom en naturens lek är klippan modellerad till ett turkhufvud, så likt att all traktens befolkning lagt märke därtill.

Nedanför tager mjölnarens vagnslider stöd mot bergväggen. På låset till dess port är ett bockhorn upphängdt, som innehåller vagnsmörjan, och tätt bredvid lutar sig en kvast.

Ehuru allt detta är helt naturligt och som sig bör, frågar jag mig hvad det är för en djefvul som har satt ut dessa två insignier för hexor, bockhornet och kvasten, just där och särskildt denna morgon i min väg.

Jag går framåt på den fuktiga och mörka vägen, illa till mods, och en träbyggnad af ovanligt utseende hejdar mig. Det är en aflång och låg låda med sex ugnsluckor . . . Ugn!

— Store Gud, hvar är jag då?

Bilden af Dantes helvete, kistorna med syndare som rödglödgas, spökar för mig — — — och de sex ugnsluckorna!! Rides jag af maran? Nej, det är den anspråkslösa verkligheten, hvilken röjer sig genom en hisklig stank, en flod af gyttja och en korus af grymtningar, som utgå från svingården. Vägen tränger ihop sig till en smal gång mellan mjölnarens hus och berget, rakt nedanför turkhufvudet.

Jag går på, men i bakgrunden varseblir jag en väldig dansk dogg med färg som en varg, en afbild af det odjur som vaktade ateliern vid rue de la Santé i Paris.

Jag ryggar tillbaka ett par steg; men erinrande mig Jacques Coeurs valspråk: »för ett tappert hjerta finns inga omöjligheter» intränger jag i afgrunden. Cerberus låtsar ej se mig, och jag marscherar på, nu mellan två rader låga och mörka hus. En svart höna utan stjert och med tuppkam; en kvinna, som vid första anblicken synes vara vacker och i pannan bär ett märke likt en blodröd halfmåne; på närmare håll är hon tandlös och ful.

Vattenfallet och kvarnen; bullret liknar den öronsusning, som förföljer mig alltifrån de första oroliga nätterna i Paris. Mjölnarpojkarne, hvita som de otrogna englarna, sköta maskinens hjulverk likt

bödlar, och det stora skofvelhjulet utför sitt Sisyfus-arbete med att låta vattnet rinna ned och oupphörligt rinna ned.

Längre fram smedjan, med nakna och svarta smeder, beväpnade med eldtänger, kniptänger, släggor, midt ibland eld och gnistor, glöd-gadt jern och smält bly; ett larm som skakar hjernan på dess fasta stöd och kommer hjertat att hoppa i bröstkorgen.

Därnäst sågverket och den stora sågen som gnisslar med tänderna då den torterar på pinbänken de jättelika trädstammarna, medan det genomskinliga blodet rinner ner på den klibbiga marken.

Hålvägen fortsättes längs med bäcken, härjad af slagregnet och hvirfvelstormen; öfversvämningen har kvarlemnadt ett lager af grågrön smuts, som öfvertäcker de skarpa kiselstenarna, på hvilka man slinter och gör fötterna illa. Jag önskar komma öfver vattendraget, men spången är bortförd, och jag stannar under ett bråddjup, där den öfverhängande klippan hotar att falla ned på en madonnabild, som ensam uppbär på sina svaga och gudomliga skuldror det undergräfdade berget.

Jag återvänder samma väg jag kommit, försänkt i begrundningar öfver denna fogning af tillfälligheter, hvilka sammanlagda bilda ett stort helt, underbart utan att vara öfvernaturligt.

*

*

*

Åtta dagar blir jag kvar i rosenröda kammaren, och åtta lugna nätter. Hjertefriden återkommer vid min dotters dagliga påhelsning, hon som älskar mig, älskas tillbaka och är älskvärd, och jag omhuldas af mina släktingar likt ett olyckligt barn, som man skämmer bort.

Läsningen af Swedenborg upptager min dag, och den förkrossar mig genom sin naturalism i beskrifningar. Allt återfinner jag där, alla mina iakttagelser, intryck, tankar, så att dessa visioner synas mig upplefda, verkliga menliga dokument. Det är icke frågan om att tro blindt, det är nog att läsa och jämföra sina egna lifserfarenheter.

Skada bara att den bok jag har tillgång till bildar endast ett utdrag. Andelivets hufvudsakliga gåtor skall jag först senare finna lösning på, när originalarbetet Arcana Coelestia faller i mina händer.

* *

*

Emellertid hemtar jag midt i de skrupler, som väckts af öfvertygelsen om att det finnes en Gud och straff för synder, tröst ur några rader af Swedenborg, och genast infinna sig sjelfurskuldandet och öfvermodet. När jag på aftonen biktade mig för min svärmor, sade jag därför till henne:

— Du tror att jag är en fördömd?

— Nej, och ändock har jag aldrig sett ett menniskoöde likt ditt. Men du har ännu inte funnit den goda vägen, som skall föra dig till Herren.

— Minns du Swedenborg och hans Principer om himmelen? Först: hersklystnaden med ett högre mål för sig. Detta är det förherskande sinnelaget hos mig, då jag ju aldrig har eftersträfvat samhällets hedersbetygelser eller oktrojerade makt. Vidare kärleken till välstånd och rikedom för att kunna befrämja det allmänna bästa. Du vet att jag har brytt mig föga om vinning och föraktat penningen. Om jag gör guld eller en gång skall göra sådant, har jag högtidligen lofvat makterna att vinsten, ifall det blir någon, skall användas för humanitära, vetenskapliga och religiösa ändamål. Till sist: den äktenskapliga kärleken. Behöfver jag säga, att alltifrån unga år mina varma känslor för en kvinna koncentrerade sig omkring äktenskapets, familjens och makans idé. Det att lifvet förbehållit mig den lotten att gifta mig med enkan till en ännu lefvande man, är en ödets ironi, som jag ej kan få klar för mig, och hvad beträffar ungtungens oregelbundenheter, räknar jag dem icke med.

Den gamla satt ett ögonblick eftersinnande:

— Jag kan icke neka till att det du säger är riktigt, och vid läsning af dina skrifter har jag funnit en själ med höga syften, hvilka alltid slagit fel trots uppjudande af all kraft. Helt visst får du göra bot för synder, som du begått innan du föddes hit till verlden. Du

torde ha varit en stor mannadödare i ett föregående lif, och därför skall du lida dödens ångest tusen gånger utan att dö förrän syndaboten är fullkomnad. Nu, när du är gudfruktig, bekänn verksamt religionen!

— Du menar den katolska?

— Ja, det gör jag!

— Swedenborg har sagt, att det icke är rätt att öfvergifva sina förfäders religion, eftersom hvar menniska tillhör det andliga landområde där hennes folk är födt.

— Den katolska religionen är en högre nåd, som beviljas hvar och en som söker den.

— Jag nöjer mig med en lägre rang, och i värsta fall ställer jag mig inför tronen bakom judarna och muhammedanerna, hvilka släppts fram de också. Jag håller i med att vara blygsam.

— Nådens tillstånd är dig erbjudet, och framför förstfödsloretten föredrar du en grynvälling.

— För tjenstekvinnans son är förstfödsloretten för mycket, alldeles för mycket!

* * *

*

Från den tidpunkten fann jag mig återupprättad af Swedenborg och inbillade mig ännu en gång att jag var Job, den rättsinnige och

oförvitlige mannen, pröfvad af den Evige för att visa de ondskefulla huru en redlig man kan uthärda orättvist tillfogade lidanden.

Denna föreställning biter in sig i mitt sinne, som sväller af from fåfänga. Jag räknar mig till beröm de motgångar med hvilka jag blifvit benådad, och jag tröttnar icke att upprepa: se hur jag har lidit! Och jag beklagar mig öfver att jag har det så bra hos mina slägtingar; rosenrummet är ett bittert begabberi; man förhånar min uppriktiga ruelle genom att öfverhopa mig med välgerningar och lifvets små njutningar. Kort sagdt, jag är en utvald, det har Swedenborg sagt, och försäkrad om den Eviges beskydd utmanar jag demonerna . . .

* * *

*

På åttonde dagen af min vistelse i rosenrummet kommer underrättelse om att mormorsmor vid Donaus strand har blifvit sjuk. Angripen af en lefversjukdom åtföljd af kräkningar och sömnlöshet med nattliga affektationer åt hjertat. Den tant, hvars gästfrihet jag åtnjuter, kallas dit ned, och jag inbjudes att återvända till min svärmor.

På mina invändningar att den gamla har förbjudit det ger man till svar, att hon har återkallat sin utdrifningsorder och att det står mig fritt att bo hvar jag behagar.

Denna plötsliga förändring i det en gång fattade beslutet hos henne, som bär agg till mig, väcker min förvåning, och jag vågar icke skriva denna gynsamma kursförändring på räkningen af den iråkade sjukdomsnöden.

Följande dag berättar man att den sjuka blifvit sämre. Min svärmor öfverlemnar åt mig en blombukett från sin mor till tecken på förlikning och anförtror mig, att den gamla tror sig ha fått en orm i magen och andra dylika inbillningar.

Nästa bulletin: en stöld på 2,000 mark är begången hos den sjuka, som misstänker sin trotjenarinna därför. Denna har harmats djupt öfver en så orättvis misstanke och ärnar stämma matmodern för ärekränkning, så att husfriden är störd hos en orkeslös sjukling, som hade dragit sig från verlden för att få dö i frid.

Hvarje budbärare har med sig till oss blommor, frukter eller vvillebråd, fasaner, kycklingar, gäddor . . .

Är det den gudomliga rättvisan som drabbar, och har den sjuka medvetande därom? Minns hon att hon en annan gång kört ut mig på landsvägen, som förde mig till sjukhuset?

Eller är hon kanske vidskeplig? Tror hon mig vara i stånd till att ha förhexat henne, och äro de skickade gåfvorna endast mutor, kastade i ansigtet på trollkarlen för att stilla hans hämdtörst?

Olyckligtvis kommer en bok i magi mig till handa från Paris just i detta ögonblick och undervisar mig om de förfaringssätt som

kallas förgöringar, och författaren råder läsaren att icke tro sig vara fritagen från skuld därför att han undviker de magiska konster, som gå ut på att skada någon; man måste öfvervaka sin onda vilja, som förslår att inverka på en annan till och med om denne är frånvarande.

Af denna upplysning drog jag en dubbel slutsats: först angående mina samvetsbetänkligheter i förevarande fall, när jag i vredesmod hade lyft handen mot porträttet under uttalande af en förbannelse, vidare den gamla återväckta misstanken att jag sjelf var föremål för hemliga nidingsdåd från ockultisternas eller teosofernas sida.

Å ena sidan samvetskval, å den andra fruktan; och de två kvarnstenarna börja mala mig sönder och samman.

* *
*

(Swedenborg ger följande målning af ett helvete. Den fördömde får bo i ett hänförande vackert palats, finner lifvet skönt där och tror sig tillhöra de utvalda. Småningom börja behagligheterna på att försvinna som dunster, och den olycklige finner sig vara instängd i ett eländigt kyffe omgifvet af ekskrementer; se det följande).

Rosenrummet har försvunnit, och när jag träder in i det stora rummet vid sidan af min svärmors, känner jag i förväg att min vistelse där icke skall blifva långvarig.

I sjelfva verket ha alla småsaker som förgifta lifvet samman-
svurit sig mot den ro, som mitt arbete erfordrar.

Golftiljorna gunga under mina fötter; bordet runkar, stolen är
rankig, kommoden står osäkert; sängen knarrar, och de andra möb-
lerna skaka när jag går fram och åter på golvet.

Lampan ryker; bläckhornet är för trångt så att pennskaftet blir
nersmetadt; det är ett landthus, som utdunstar gödselhög, dyngvatten,
vätesvafladt svafvelammonium, kolsvafla. Hela dagen skria korna,
svinen, kalffarna, hönsen, kalkonerna, dufvorna. Flugor och getingar
oroa mig om dagen, myggor om natten.

I byn kan man nästan ingenting få köpa hos kryddkrämaren.
I brist på bättre måste jag hålla till godo med deras bläck, som har
högröd rosenfärg! Eget i alla fall! Ett paket cigarettpapper innehöll
bland hundra hvita ett rosenrött blad! (Rosenrött!) Det är helvetet
med sakta eld, och jag, som är van att uthärda stora sorger, lider
omåttligt af dessa futtiga nålsting, så mycket mera som min styfemor
tror mig vara missnöjd med hennes mest grannliga omsorger.

* *
*
* *

Den 17 September. Jag vaknar på natten och hör byklockan
slå tretton slag. Omedelbarligen förnimmer jag den elektriska kän-
ningen och ett buller på vinden öfver mitt hufvud.

Den 19 September. Vid undersökning uppe på vinden får jag syn på ett dussin spinnrockar, hvilkas hjul påminna mig om elektricitetsmaskiner. Jag öppnar en ofantligt stor koffert, som är tom, utom att fem svartmålade käppar af okänd användning äro lagda på botten så att de bilda ett pentagram. Hvem har spelat mig detta streck, eller hvad har detta att betyda? Jag vågar icke fråga det, och gåtan står olöst.

På natten rasar ett förfärligt oväder mellan klockan tolf och tu. Vanligen uttömmar ett oväder inom kort sin kraft och drager bort; men det här stannar kvar öfver min by i hela två timmar, hvilket jag upptager som ett personligt angrepp, och hvarje blixst sigtar på mig utan att träffa.

* *
*

Om aftnarna förtäljde min svärmor för mig traktens samtidskrönika. En sådan ofantlig samling af husliga och andra tragedier! Äktenskapsbrott, skilsmessor, processer mellan nära anförvandter, mord, stölder, våldtågter, blodskam, ärerörigt förtal. Slotten, villorna, hyddorna innesluta olyckliga af alla grader, och jag kan ej göra en spatsertur utefter vägarna utan att tänka på Swedenborgs helveten. Tiggare, svagsinta af båda könen, sjuka, krymplingar kanta dikena vid

stora landsvägen, där de ligga på knä vid foten af ett krucifix, en madonna- eller martyrbild.

Om natten irra sådana olyckliga, som lida af sömnlöshet och maran, omkring på ängarna och i skogarna för att ernå den trötthet, som må kunna återskänka dem deras sömn, och bland dessa kvalda människor finns det folk ur de högre klasserna, väluppfostrade fruntimmer, man räknar till och med en kyrkoherde bland dem.

Alldeles i närheten af vårt hus ligger ett kloster, hvilket tjänar som förbättringsanstalt för fallna kvinnor. Det är ett riktigt korrekationsfängelse, där den strängaste ordensregel herskar. Om vintern och i tjugugraders köld sofva dessa botgörerskor i sina celler på öfverisade stenbänkar, då det är förbjudet att elda, så att deras fötter och händer betäckas med kylsår, som spricka sönder.

Bland andra finns det där en kvinna, som har bedrifvit synd med en andans man, hvilket är en dödssynd. Söndermald af samvetsqual, bragt till förtviflan tager hon sin tillflykt till biktfadern, men denne nekar henne bikten och heliga sakramentet. För dödssynd gäller fördömelse. Då mister den olyckliga förståndet, inbillar sig vara död och irrar omkring från by till by, anropande presterskapets barmhertighet för att få bli begrafd i vigd jord. Bannlyst och bortjagad öfverallt, kommer och går hon skriande som en hjort, och folket korsar sig och säger: där går den fördömda. Ingen tviflar på att hennes själ redan är i den eviga elden medan hennes vålnad

stryker omkring här, ett vandrande lik, för att tjena som afskräckande exempel.

Man berättar vidare för mig, att en man vardt besatt af djefvulen och att den olycklige bytt om personlighet och tvangs af den Onde att uttala hädelser, mot sin egen vilja. Sedan man länge sökt en andebesvärjare, får man tag på en ung franciskanermunk, svendom och känd för sin hjerterenhet. Han bereder sig medelst fastor och botöfningar, och när den stora dagen är inne, föres den besatte in i kyrkan och biktar sig inför folket, *coram populo*. Då skrider den unge munken till verket, och genom böner och åkallan från morgonen till långt fram på kvällen lyckas han jaga ut demonen, som gick sina färde på sätt som de skräckslagna åskådarne aldrig efteråt vågade tala om. Ett år senare dog franciskanern.

Sådana berättelser och andra därtill stärkte min öfvertygelse att denna nejd var ett till botgöring förutbestämmt ställe och att det fanns en mystisk motsvarighet mellan detta land och de platser, dit Swedenborg förlägger de helveten han afmålar. Har han besökt denna del af öfre Österrike och i likhet med Dante, då denne skildrar trakten söder om Neapel, tecknat sina helveten efter naturen?

— ?

— ?

*

*

*

En fjorton dagars rast under arbete och studier, och jag ryckes ännu en gång ut ur mitt läger. Vid höstens inbrott skola nämligen min tant och min mor flytta tillsammans i Klam, så att vi bryta upp, och för att bevara mitt oberoende hyr jag mig en stuga bestående af två rum, som ligger strax ofvanför, så att jag blir nära granne till min dotter.

Första aftonen efter det jag tagit min bostad i besittning erfar jag en ängslan som om luften vore förgiftad. Jag går ned till min mor.

— Om jag sofver däruppe i natt, skola ni finna mig död i min säng i morgon. Herbergera en pilgrim för en natt, goda moder!

Rosenrummet ställes genast till min disposition, men, gode gud, så det har blifvit omgestaltadt efter min tants utflyttning! Svarta möbler; ett bibliotek med tomma hyllor som vidöppna gap; blomorna borttagna ur fönstren; en gjutjernskamin, hög, smal, svart som ett spöke, med hiskliga fantasifigurer på, salamandrar, drakar. Med ett ord en disharmoni som gör mig sjuk. För öfrigt tar allting på mina nerver, därför att jag är en man med ordnade vanor, hvilken gör allting på bestämda timmar. Oaktadt alla bemödanden att dölja, hur ledsen jag är, förstår min mor att läsa mina hemliga tankar:

— Alltid missnöjd, mitt barn!

Hon gör sitt bästa och mer till för att få se mig nöjd, men tvedrägtsandarne blanda sig i spelet, och ingen bot hjälper. Hon

söker draga sig till minnes hur jag tycker bäst om att få det i smått, men det blir alltid bakvändt. Sålunda är det få saker jag har sådan motvilja för som kalvhjerna med brynt smör.

— Här har jag någonting godt i dag särskildt för din räkning — säger hon till mig.

Och hon lägger för åt mig kalvhjernen med brynt smör. Jag förstår att hon missmint sig, och jag äter, men med en vedervilja, som är illa dold under en låtsad aptit.

— Du äter ingenting!

Och hon fyller min tallrik . . .

Det är för mycket! — Förr i världen tillskref jag kvinlig elakhet alla mina olyckor; nu urskuldar jag den oskyldiga och säger inom mig: det är djefvulen!

* * *

*

Alltifrån ungdomen egnar jag min morgonpromenad åt meditationer, som utgöra förberedelse till mitt dagsarbete. Ingen har fått ledsaga mig då, icke ens min hustru.

I sjelfva verkat kan mitt sinne om morgonen glädja sig åt en jämvigt och en expansion, som kommer nära extasen; jag går icke; jag flyger; jag känner ej att jag har någon kropp, all sorgsenhet för-

flyktigas, och jag är helt och hållet själ. Det är för mig en den inre samlingens, en börens timme, min gudstjenst.

Nu när jag måste offra allt, förneka mig sjelf och mina mest berättigade tycken, nu tvinga makterna mig att afstå från detta sista och mest upplyftande nöje.

Det är min lilla dotter som yttrar sin åstundan att få följa med mig. Jag afböjer hennes erbjudande med en mycket öm omfamning, men hon förstår icke mina förevändningar att jag behöfver vara ensam med mina tankar. Hon gråter, och då blir hon oemotståndlig, så att jag tar henne med mig ut att promenera, besluten att icke oftare medgifva detta missbruk af rättigheter. Känner du barnet, förtjusande, medryckande genom sin ursprungsfriskhet, sin hjerteglädje, sin tacksamhet för ett lappri, väl förståendes när man har sina fristunder; men är du upptagen af dina tankar, frånvarande, förströdd, hvad en liten byting då kan sönderslita din själ med sina otaliga frågor, sina påhitt och nycker! Min lilla vaktar svartsjukt på mina tankar som en älskande; hon lurar på det ögonblick då hennes pladder kommer lagom för att förderfva ett nät af skickligt hopspunna tankar . . . nej, hon gör ej det, men du, jag tycka alldeles att vi äro rof för öfverlagda stämplingar af ett litet oskyldigt kräk.

Jag går med långsamma steg, jag flyger icke längre; min själ är fånge, min hjerna tom till följd af ansträngningen att sänka sig till ett barns ståndpunkt.

Hvad som plågar mig ända till tortyr äro de djupa och förebrående blickar hon kastar på mig då hon tror sig vara mig till besvär och inbillar sig att jag inte tycker om henne. Då förmörkas det lilla öppna, frimodiga, strålande ansigtet, blicken drar sig tillbaka, hennes sinne sluter sig, och jag känner mig beröfvad det ljus, som detta barn har kastat i min töckniga själ. Jag kysser henne, bär henne i mina armar, plockar blommor och kiselstenar åt henne; jag skär ett spö och leker att jag är kon, som hon skall föra ut på bete.

Hon är lycklig och nöjd igen, och lifvet ler mot mig.

Jag har offrat min samlingstimme! Det är botgöring för det onda jag en gång velat draga ner öfver denna engels hufvud, i ett ögonblick af yrsel.

Att få försona ett brott med att blifva älskad! I sanning, makterna äro icke så grymma som vi.

X.

Utdrag ur en fördömds dagbok.

Oktober, November 1896.

Brahmanen fyller sin pligt mot lifvet genom att låta ett barn blifva till. Därefter går han ut i öknen för att egna sig åt ensligt lefverne och sjelfförsakelse.

*

Min mor: Hvad har du gjort, olycklige, i din föregående inkarnation, eftersom ödet misshandlar dig på detta vis?

Jag: Gissa! Erinra dig en man, som först var gift med en annans hustru, såsom jag, och skiljer sig från henne för att äkta en österrikiska, såsom jag! Och sedan sliter man ifrån honom hans lilla österrikiska, såsom man har beröfvat mig min, och deras enda barn gömmes undan på sluttningen af Böhmerwald, såsom mitt barn. Minns du hjälten i min roman »I hafsbandet», han som omkommer på en ö midt i hafvet . . .

Min mor: Nog! Nog!

Jag: Du vet icke, att min farmor hette Neipperg

Min mor: Tyst, olycklige!

Jag: . . . och att min lilla Christine liknar seklets största manna-dödare, pannluggen inbegripen; se på henne bara, den lilla despoten, som kufvar män redan vid två och ett halft års ålder . . .

Min mor: Du är tokig!

Jag: Ja väl! -- Och ni kvinnor, hvad ha ni fordom begått för synder, eftersom er lott är grymmare än vår? Se hur rätt jag har i att kalla kvinnorna för våra demoner! Hvar och en skall ha efter förtjenst!

Min mor: Ja, det är det dubbla helvetet att vara kvinna!

Jag: . . . och kvinnan, hon är den dubbla demonen. Hvad reinkarnationen angår, är det en kristen lära, som presterskapet skjutit i skuggan. Jesus Kristus påstår att Johannes Döparen var en reinkarnation af Elias: Är han en auktoritet eller icke?

Min mor: Jo visst, men romerska kyrkan förbjuder att forska i det fördolda!

Jag: Och ockultismen tillåter det, då ju vetenskaperna äro tillåtna!

* * *

*

Tvedrägtsandarne fara hårdt fram, och oaktadt vår fullständiga insigt i deras spel och vår ömsesidiga skuldlöshet uppstå alltemellanåt missförstånd, som kvarlemna bottenfällningar af bitterhet.

Till råga på detta ha de båda systrarna börjat att efter sin mors hemlighetsfulla sjukdom misstänka min onda vilja för att ha åtgjort något därvidlag, och med hänsyn till det intresse jag kunde ha af att se det hinder utplånas, som skiljer mig från min hustru, kunna de icke undertrycka den mycket riktiga tanken att den gamlas död skulle göra mig nöje. Blotta tillvaron af denna önskan gör mig förhatlig, och jag vågar icke längre fråga, hur det står till med mormodern, för att icke blifva behandlad som en hycklare.

Situationen är spänd, och mina gamla väninnor utgjuta sig i oändliga diskussioner om min person, min karakter, mina åsigter och uppriktigheten af min kärlek till lillan. En dag tror man mig vara ett helgon, och sprickorna i händerna äro ärr efter sår. I sjelfva verket likna märkena ini handen hål efter grofva spikar, och för att aflägsna allt anspråk på helighet säger jag mig vara den gode röfvaren, som nedstigit från korset och är stadd på vallfärd för att vinna paradiset.

En annan dag då man har spekulerat öfver min gåta, hålles jag för att vara Robert le Diable. Då samverka ett par händelser till att inge mig fruktan för att bli stenad af befolkningen. Nakna förhållandet var detta. Min lilla Christine är ytterligt rädd för sotaren.

En afton vid qvällsvarden börjar hon plötsligt stortjuta, och pekande med fingret på någon osynlig bakom min stol, ropar hon:

— Sotarn står där!

Min mor, som tror på klärvoyans hos barn och djur, bleknade, och sjelf blef jag rädd, i synnerhet då jag såg min mor göra kors-tecknet öfver barnets hufvud. En dödstystnad följde på denna händelse, som kvarlemnade förkrosselse i mitt hjerta.

*

Hösten är kommen med stormar, regn och mörker. I byn och i fattighuset ökas antalet af elända, sjuka, döende och döda. Om natten hör man korgossen, som går framför det heliga sakramentet, pingla med sin lilla klocka. Om dagarna ljuder själaringning från kyrktornet, och liktågen följa tätt på hvarandra. Lifvet är dödande ledsamt och dystert. Och jag får igen mina nattliga anfall. Man gör förböner för mig, man läser pater-noster, och vigvattensskålen i min kammare fylles af kyrkoherden sjelf med vigvatten.

— Herrens hand hvilar tung på dig! — Det är min mor som krossar mig med detta skarpa tilltal.

Jag böjer mig, men reser mig på nytt. I kraft af en sinnets smidighet, och väpnad med en inrotad skepticism, skakar jag af min själ dessa mörka föreställningar, och efter att ha läst vissa ockultistiska arbeten inbillar jag mig vara förföljd af elemental- och ele-

mentarandar, incubi, lamier, som med all makt söka hindra mig från att blifva färdig med mitt alkemistiska storverk. Enligt de initerades anvisningar skaffar jag mig en dalmatisk dolk och tycker mig vara väl beväpnad mot de onda andarne.

En skomakare i byn, ateist och hädare, har nyss dött. Han hade egt en kaja, som efter husbondens bortgång höll till på gran-
nens tak. Under likvakan uppenbarade kajan sig inne i stugan, utan att de närvarande kunde förklara hur den kommit in. På be-
grafningsdagen ledsagar den svarta fogeln likprocessionen, och på kyrkogården slår den ned på kistlocket under ceremonien. Om morgnarna följer detta djur mig utefter vägarna, hvilket oroar mig på grund af befolkningens vidskeplighet. En dag, den sista, flyger kajan före mig genom bygatorna, utstötande gräsliga skri och till och med grofva ord, som den lärt af hädaren. Då blanda sig två småfoglar, en rotgel och en sädesärta, i uppträdet och förfölja kajan från tak till tak. Kajan flyr ut ur byn och sätter sig på skorstenen till en hydda. I samma ögonblick skuttar en svart kanin framför huset och försvinner under gräset. Ett par dar senare får man veta att kajan är död. Den hade blifvit ihjälslagen af några pojkar, som den förargat genom sin tjufaktighet.

*

Emellertid tillbringar jag dagarna med arbete i min stuga. Men det ser ut som om makterna skulle ha undandragit mig sin gunst sedan någon tid. Ofta finner jag vid mitt inträde luften tjock som vore den förgiftad, och då måste jag arbeta för öppen dörr och öppna fönster. Klädd i en grof kappa och en pelsmössa sitter jag och skrifer vid bordet, kämpande mot mina så kallade elektriska attacker, som trycka hop bröstet och stinga ryggen på mig. Ofta tycker jag att någon står bakom min stol. Då riktar jag dolkstötar bakåt och inbillar mig bekämpa en fiende. Detta varar ända till klockan fem på aftonen. Om jag sitter qvar öfver denna timme, blir striden fruktansvärd, och med krafterna uttömda tänder jag min lykta och går ner till min svärmor och barnet. En enda gång, då jag utsatt mig för dubbelt, ja tredubbelt korsdrag, emedan luften i min kammare trots ett öppet fönster stod tjock och kväfvande, förlänger jag striden till klockan sex för att afsluta en uppsats i kemi. På en blombukett klättrar en Marie nyckelpiga, svart med gula fläckar, de österrikiska färgerna; den känner för sig och söker komma ned. Slutligen släpper hon sig ner på mitt papper och gör tecken med vingarna alldeles som tuppen på kyrkan Notre Dame des Champs i Paris. Därefter kryper hon utmed kanten af manuskriptet, tar fäste på min högra hand och kraflar upp på den. Hon ser på mig och flyger därefter mot fönstret. Kompassen på bordet visar nordlig riktning.

Godt! tänker jag: till Norden alltså! Men i sakta mak och när jag får lust. Tills vidare stannar jag där jag är.

När klockan slagit sex finnes det ingen möjlighet mer att stanna kvar i detta spökhuis. Okända krafter lyfta mig från stolen, och jag måste slå igen butiken.

* * *

*

På de dödas dag inemot klockan tre eftermiddagen är det solljus och lugnt väder. Innevånarnas procession med presterna samt fanor och musik i spetsen skrider fram mot kyrkogården för att helsa de hädangångne. Kyrkoklockorna börja bingla och bångla. Då utbryter med ens, utan att något moln först visat sig på den blekblå himmeln, en storm. Fandukarna fladdra och smälla på sina stänger, de i processionen gående männens och kvinnornas kläder röras häftigt för vinden, hvirflande dammoln höja sig, träden buga . . . Det är ett sannskyldigt underverk.

* * *

*

Jag är rädd för den instundande natten, och min mor är förberedd därpå. Hon har gifvit mig en amulett att bära omkring halsen. Det är en madonna och ett kors af heligt trä, som utgjort del af en mer än tusenårig kyrkbjelke. Jag mottager den som en

kostbar skänk, gifven af godt hjerta; men en återstod af mina fäders religion förbjuder mig att bära den om halsen.

Vid aftonmåltiden inemot klockan åtta, omkring den tända lampan, råder en olycksbådande stillhet i vårt lilla gille. Ute är det kolmörkt, träden susa icke. Det är alltså moltyst. Då kommer en vindstöt, en enda, som tränger igenom fönsterspringorna och utstöter ett tjut likt ljudet af en mungiga. Och så är det slut.

Min mor kastar en förfärad blick på mig och trycker barnet i sin famn. Jag fattar på sekunden hvad denna blick sade mig:

— Vik hädan, fördömde, och drag icke ned hämdens demoner öfver oskyldiga!

Allt störtar in omkring mig; den enda lycka som återstår, att få vara hos min dotter, drages undan mig, och under den sorgliga tystnaden säger jag i andanom mitt farväl åt lifvet.

Efter aftonvarden drager jag mig tillbaka i rosenröda kammaren, som är svart nu, och bereder mig till en nattlig strid, emedan jag känner mig hotad. Af hvem? Jag vet icke, men jag utmanar den osynlige, han månne vara demonen eller den Evige, och går att brottas som Jakob med Gud.

Man klappar på dörren. Det är min mor, som har förkänning af en svår natt för mig och inbjuder mig att sofva på soffan i salongen.

— Barnets närhet skall rädda dig!

Jag tackar henne, men försäkrar att ingen fara är för handen och att ingenting kan förfära mig, då samvetet är rent.

Hon säger god natt med ett småleende.

Jag ikläder mig stridsmanteln, mössan och stöflarna, fast besluten att sofva påklädd, redo att dö som en tapper krigare, hvilken ser döden djerft i ögonen sedan han trotsat lifvet. Mot elfvatiden börjar luften tjockna i rummet, och en dödlig ångest får makt med mitt mod. Jag går och öppnar fönstren. Ett luftdrag hotar att släcka lampan. Jag stänger! Lampan börjar sjunga, kvida, gnälla. Sedan blir det tyst.

Då höjer en hund i närheten veklagande tjut; det betyder begrafningssång, enligt folksägnen.

Jag ser ut igenom fönstret: Karlavagnen synes i ensamt majestät. Där nere ligger fattighuset, ett ljus är tändt och en gumma sitter böjd öfver sin stickning, inväntande befrielsen, kanske fruktande för sömnen och drömmarna.

Trött sträcker jag mig på sängen och försöker sofva. Genast förnyas den gamla leken. En elektrisk ström söker mitt hjerta, lungorna upphöra att funktionera, jag måste resa mig upp eller dö. Sitande på en stol, alltför utmattad för att orka läsa, stannar jag uppe, försänkt i slöhet, under en halftimme.

Då beslutar jag mig för att gå ut och vandra tills morgonen inbryter. Jag går ned. Natten är mörk och byn sofver, men hun-

darna sofva icke, och på den förstas appell omringar mig hela flocken med vidöppna gap och lysande ögon samt tvinga mig taga till reträtten.

När jag åter kommit in och öppnat dörren till min kammare, kännes det som om rummet vore uppfyllt af lefvande och fientliga väsenden. Det är proppfullt, och jag tycker mig tränga igenom skocken när jag söker uppnå sängen, på hvilken jag faller ner, resignerad, besluten att dö. Men i sista ögonblicket då den osynliga gamen kväfver mig under sina vingar, släpar någon mig ur sängen, och furiernas jagt tar sin gång. Besegrad, slagen till jorden, bragt utom mig, lemnar jag slagfältet och ger vika för de osynliga i den ojämna striden.

Jag klappar på dörren till salen på andra sidan om korridoren. Min mor, som ännu är uppe och försänkt i bön, kommer och öppnar.

Uttrycket i hennes anlete i det ögonblick hon får syn på mig inger mig en djup fasa för mig sjelf.

— Hvad önskar du, mitt barn?

— Jag önskar mig döden, och sedan att bli bränd, eller brännen mig hellre lefvande!

Ej ett ord vidare behöfs; hon har förstått mig, och i det hon kämpar mot sin fasa, vinna medömkan och den religiösa barmhertigheten öfverhand, så att hon med egen hand ställer i ordning soffan åt mig och därefter drar sig tillbaka i rummet innanför, där hon ligger med barnet.

Af en slump — alltid denna sataniska slump! — står soffan midt för fönstret, och samma slump har velat att det ej finnes rullgardin, så att den svarta fönsteröppningen, som vetter åt nattedunklet, stirrar mig i ansigtet, och yttermera är det just genom detta fönster som vindstöten pep den där aftonen då vi suto till bords.

Maktlös sjunker jag ned på mitt läger, förbannande denna allestädes närvarande, oundvikliga slump, som förföljer mig i den uppenbara afsigten att göra mig hemfallen åt förföljelsemani.

Fem minuters hvila med ögonen fästa på den svarta fyrkanten, och det osynliga spöket smyger sig på min kropp, och jag står upp. Midt i rummet blir jag stående i timmar som en staty... jag vet icke hur länge — förvandlad till pelarhelgon sofver jag eller sofver icke.

Hvem är det som ger mig nya krafter att lida? Hvem nekar mig att få dö och utlemnar mig i stället åt tortyr?

Är det han, lifvets och dödens herre, hos hvilken jag väckt anstöt när jag vid läsningen af skriften »Om glädjen att dö» gjorde experiment med att dö och trodde mig mogen för det eviga lifvet?

Är jag Flegyas, dömd till Tartarens dödsvånda till följd af sitt öfvermod, eller Promethevs, straffad medelst den sargande örnen därför att han afslöjat makternas hemlighet för de dödlige?

(Vid nedskrifvandet af detta erinrar jag mig den scen från Jesu pinohistoria, då soldaterna spottade honom i ansigtet och några kind-

pustade honom, medan andra slog honom med spön, sägande till honom: Kristus, profetera hvem det var som slog dig!

Mina ungdomskamrater torde erinra sig den orgiastiska aftonen i Stockholm, då författaren till denna bok spelade soldatens roll) . . .

Hvem det var som slog dig? Frågan utan svar, tviflet, ovissheten, det hemlighetsfulla i saken, det är mitt helvete!

Må han afslöja sig, och jag vill brottas med honom, jag skall bjuda honom spetsen!

Men detta är just hvad han undviker, för att slå mig med vansinne, gissla mig med det onda samvetet, som är tillräcklig driffjäder för att söka fiender öfverallt. Fiender, det vill säga de som sårats af mitt onda viljande, så att hvarje gång jag uppspårar en fiende får mitt samvete en stöt.

* *
*

Följande dag efter några timmars sömn väckes jag af min lilla Christines kvittrande röst, och allt är glömdt; jag hängifver mig åt mina vanliga arbeten, som gå bra. Också trycker man genast allt som jag skrifver, ett bevis på att mina sinnen och min intelligens äro oskadda.

Emellertid utsprida tidningarna ett rykte om att en amerikansk

forskare har uppfunnit en metod att förvandla silfver till guld, hvilket räddar mig från misstanken att vara en svartkonstnär, en dåre eller en charlatan. Min vän teosofen, som dittills har sändt mig penningeunderstöd, utsträcker då handen för att vinna mig för sin sekt.

I det han skickar mig madame Blavatskys »Secret Doctrine», döljer han icke huru angelägen han är att få veta min mening, hvilket sätter mig å min sida i bryderi, då jag misstänker att våra vänskapliga förbindelser bero af mitt svar. The secret doctrine, detta orättmätiga tillgrepp af alla så kallade ockulta teorier, detta uppkok på alla nyare och äldre vetenskapliga kätterier, af noll och intet värde när författarinnan uttalar sina egna enfaldiga och inbilska meningar, intressant genom citaten ur föga kända författare, afskyvärdt genom de medvetna och omedvetna bedrägerierna, genom historierna om tillvaron af mahatmer. Ett arbete af en gynander, som velat slå mannens rekord och ger sig min af att ha fällt till marken naturvetenskap, religion, filosofi och uppsatt en Isisprestinna på den korsfästes altare.

Med alla de förbehåll och den skonsamhet man är skyldig en vän låter jag honom förstå detta, i det jag säger ifrån att den kollektivistiska gudomen, karma, icke faller mig i smaken, och att jag af detta skäl ej kan ansluta mig till ett parti som förnekar en personlig Gud, den ende som tillfredsställer mina religiösa behof. Det

är en trosbekännelse man affordrar mig, och ehuru jag är öfvertygad om att mitt ord skall medföra en brytning och därmed följande in-
dragning af mitt underhåll, talar jag rent ut.

Då förbytes den redlige och ädelsinnade vännen till en häm-
dens demon. Han slungar mot mig en bannlysning, hotar med de
ockulta makterna, skrämmer mig med förtäckta anspelningar af klan-
dervärd art och ljungar som en hednisk offerprest. Han slutar med
att instämna mig inför en ockult domstol och svär att jag aldrig skall
glömma den 13 november.

Min belägenhet är pinsam, då jag förlorat en vän och står bragt
till nöd. Af en djefvulsk slump inträffar följande midt under vårt
krig per post.

»L'Initiation» offentliggör en uppsats af mig, hvori jag kritiserar
det rådande astronomiska systemet. Tisserand, föreståndaren för Pa-
ris-observatoriet, dör några dagar efter uppsatsens offentliggörande.
I ett anfall af upprymd lynne sammanställer jag dessa begge fakta
och erinrar om att Pasteur dog dagen efter det min Sylva Sylvarum
utsändts i bokhandeln. Min vän teosofen förstår icke skämt, och
lättrogen i högsta grad, kanske också mer initierad än jag i svart-
konsten, låter han undfalla sig uttryckliga påståenden om att jag ut-
öfvar förgöringskonster.

Man tänke sig min förskräckelse när efter det slutliga brevet,
som lyktade vår korrespondens, den ryktbaraste af Sveriges astrono-

mer dör af slag. Jag blef ängslig, och det med skäl. Att bli miss-
tänkt för att bedrifva trollkarlsfinter, det är lifssak, och »varder han
sjelf i thy dräpen, ligge ogild.»

Till råga på min fasa: inom loppet af en månad aflida fem mer
eller mindre kända astronomer, den ene efter den andre.

Jag kände fruktan för en fanatiker, som jag tillskref en druids
grymma sinnelag förenadt med de hinduiska trollkarlarnes föregifna
makt att döda på afstånd.

Ett nytt helvete af ångestkval! Och från och med den dagen
glömmer jag demonerna för att rigta alla mina tankar på de olycks-
bringande stämplingarna från teosoferna och deras föregifna indiska
magiker, begåfvade med otroliga krafter. Nu känner jag mig vara
dömd till döden, och jag innesluter papper i försegladt konvolut med
angifvelse mot mina mördare för den händelse jag skulle drabbas
af en plötslig död. Hvarefter jag afvaktar!

* * *

Tio kilometer längre österut invid Donau ligger den lilla staden
Grein såsom distriktets hufvudort. Nu mot slutet af November, då
det redan är full vinter, berättar man mig att en främling från Zan-
zibar har slagit sig ned där i egenskap af turist. Detta är nog för
att väcka alla ett sjukt sinnes farhågor och mörka föreställningar.

Jag söker skaffa mig underrättelser om främlingen, om han verkligen är afrikan, hvad han har i sinnet och hvarifrån han anländt.

Man kan ingenting utröna; en hemlighetsfull slöja omhöljer den okände, som spökar för mig dag och natt, och ur djupet af min nöd anropar jag, som alltjämt står kvar inom Gamla testamentets krets, den Eviges beskydd och hämd mot mina fiender.

Davids psalmer uttrycka bäst min håg. Den åttiosjette psalmen fäster sig företrädesvis i mitt sinne, och jag upprepar gång på gång:

»Gud, fräcka menniskor hafva rest sig upp mot mig, och våldsvarkarnes hop står efter mitt lif: de hafva icke dig för ögonen.»

»Gör ett tecken med mig och låt det gå mig väl. Och må de, som hata mig, se med blygd, att du, Herre, hjälper mig och tröstar mig.»

† Det är ett tecken jag utbeder mig, och märk, läsare, hur min bön snart blir hörd.

XI.

Den Evige har talat.

Vintern har kommit med gulgrå himmel, utan en solstråle under flere veckor; vägarna äro så smutsiga att man ej kan gå ut; trädens löf ruttna, hela naturen stinker, upplöst i förruttnelse.

Höstslagten har tagit sin början; hela dagarna höjas offrens skri mot det skumma himlahvalfvet, och man trampar i blod och bland lik.

Det är dödande ledsamt, och min nedstämning meddelar sig åt de båda barmhertighetssystrar, hvilka omhulda mig som sitt sjuka barn. Hvad som ännu mer nedtynger mig är min fattigdom, som jag måste dölja, och de fåfänga försöken att afvända en hotande nöd.

Man önskar att jag skall fara därifrån för min egen skull, eme-

dan denna isolerade tillvaro är allt annat än naturlig för en man, och för öfrigt äro de ense om att jag behöfver en läkare.

Fåfängt väntar jag de behöfliga pengarna från mitt fädernesland, och jag bereder mig att fly till fots, trampande stora landsvägen.

»Jag har blifvit lik pelikanen i öknen; jag är som ugglan i dess ensliga tillhåll.»

Min närvaro plågar mina släktingar, och vore det icke för min kärlek till barnet, skulle man ha kört af mig. Nu när smutsen eller snön hindra henne att gå till fots ute i det fria, bär jag den lilla på mina armar längs vägarna, bestiger kullarna och klättrar uppför klip-porna. Då förmana de gamla:

— Du får hjertklappning, du ådrager dig lungsot på det här viset, du tar döden på dig.

— En skön död vore det!

Vi sitta vid middagsborde den tjugonde November, en grå, kul-len, vederstygglig dag. Alldeles utbränd efter en sömnlös natt och upprepade nappatag med de osynliga, förbannar jag lifvet och klagar öfver att solen är borta.

Min mor har förutsagt, att jag icke skall bli frisk före kyndels-messan, då solen kommer igen,

— Här är min enda solstråle — sade jag till henne och pekade på min lilla Christine midt emot mig.

I samma ögonblick skingra sig de sedan veckor hopade molnen,

och genom en remna tränger ett ljusknippe in i salen och bestrålar mitt ansigte, bordduken, servisen . . .

— Titta på solen! pappa! Titta solen! — utropar barnet och knäpper ihop händerna.

Jag reser mig, förvirrad, ett rof för de mest stridiga känslor.

En slump? Nej, säger jag till mig sjelf!

Undret, tecknet? Nej, det är för mycket för en misshaglig som jag, och den Evige befattar sig icke med jordmaskarnas små angelägenheter.

Och ändock stannar denna solstråle kvar i mitt hjerta som ett bredt leende midt i ansigtet på den missnöjde . . .

Under de två minuter, som jag behöfver för att gå till min stuga, upptorna molnen sig gruppvis i de äfventyrligaste former, och i öster, där slöjan undanlyfts, är himmeln grön, smaragdgrön som en äng midt i sommaren.

Jag blir stående i min kammare och väntar på någonting obestämbart, men är försjunken i en ruelse, som är fridfull och ej bemängd med fruktan.

Då dundrar ett åskslag, ett enda och utan föregående blix, öfver mitt hufvud. Först blef jag rädd och afvaktade det vanliga regnet och ovädret. Men ingenting inträffar; ett fullständigt lugn råder, och allt är öfver.

Hvarför, frågar jag mig, har jag icke fallit ned och ödmjukat mig inför den Evige, som talat?

Därför att då den Allsmäktige värdigas tala till en insekt, och det med majestätisk iscensättning, känner insekten sig förstörd och uppblåst af en sådan heder, och högmodet bevisar för honom, att han måtte vara en särskildt förtjenstfull varelse. Rent ut sagdt fann jag mig stå i jämnhöjd med den Evige, utgöra en integrerande del af hans personlighet, emanerad ur hans väsende, ett organ i hans organism. Han behöfver mig för att uppenbara sig, i annat fall skulle han låtit åskan slå ihjäl mig på fläcken. Hvaraf kom ett så omätligt högmod hos en dödlig? Härstammar jag från seklernas början, då de upproriska englarna förenade reste sig mot en herskare, som var nöjd med att råda öfver ett rike af slafvar? Är det därför som min pilgrimsfärd på jorden gestaltat sig till ett gatlopp, där de uslaste bland de usla godtat sig åt att piska mig med spön, spotta på mig och smutskasta mig?

Det finns ju icke en af alla upptänkliga förödmjukelser, som jag icke har pröfvat på; och likafullt växer alltjämt mitt högmod i direkt proportion till förnedringen. Hvad är då detta? Jakob som brottas med den Evige och utgår ur striden en smula lemma-lytt, men medförande krigets äretecken. Job, ställd på prof och framhårdande i att rättfärdiga sig inför straff, som tillfogas honom oförskyldt.

Då jag ruskas af så många osammanhängande föreställningar, tvingar tröttheten mig att släppa tag, och mitt uppblåsta jag sjunker

ihop igen, förminskas, så att det som tilldragit sig reduceras till ett intet: ett åskslag i slutet af November!

Men ekot af åskdundret genljuder på nytt, och åter gripen af extas tar jag och öppnar bibeln på måfå, i det jag ber till Herren att han må tala högre för att jag skall förstå!

Min blick faller genast på följande vers ur Jobs bok:

»Vill du göra min dom om intet, vill du fälla mig för att sjelf få rätt? Hafver du en arm såsom Gud, och *kan du låta tordönet ljuda såsom han?*»

Intet tvifvel mera! Den Evige har talat!

— Evige! Hvad vill du mig! Säg och din tjenare lyssnar därtill.

Intet svar!

Godt: jag ödmjukar mig inför den Evige, som har täckts ödmjuka sig inför sin tjenare. Men böja knä för folket och de mäktige? Aldrig!

* *
*

På aftonen mottog min goda mor mig på ett sätt som ännu är mig gåtfullt. Hon betraktar mig i smyg, med en ransakande blick

som om hon ville utröna hvilket intryck den majestätiska tilldragelsen har gjort.

— Hörde du?

— Ja! Det är egendomligt, åskan vintertid.

Åtminstone har hon slutat att tro mig vara en fördömd!

XII.

Helvetet lössläppt.

Emellertid, och för att bringa oreda i de riktiga föreställningarna om arten af den hemlighetsfulla sjukdom, som drabbat mig, utsprider ett nummer af »L'Événement» nedanstående notis:

»Den olycklige Strindberg, som kom hit till Paris med sitt kvinnohat, blef snart nog tvungen att ge sig af. Och sedan dess tiga hans likar, skräckslagna inför kvinnodömet's fana». — »De vilja ej undergå samma öde som Orfevs, på hvilken de trakiska bacchanterna sletto hufvudet från kroppen...»

Det var alltså sannt, att man hade lagt ut en snara där jag bodde vid rue de la Clef, och att detta mordförsök medförde som följer den sjuklighet, hvars symptom ännu yppade sig. Och dessa kvinnor! Tydligen på grund af min artikel om de feministiska taf-lorna af min kvinnodyrkande danske vän. Ändtligen ett faktum, en

påtaglig verklighet som befriar mig från alla de förskräckliga farhågorna för en sinnessjukdom.

Jag skyndade till min mor med den goda nyheten: se nu här att jag inte är galen!

— Nej, du är inte rubbad, bara sjuk, och läkaren råder dig att ta kroppsöfningar, till exempel att hugga ved . . .

— Är det bra för kvinnorna, eller tvärtom?

Ett alltför skarpt svar skilde oss åt, och jag hade glömt att ett kvinligt helgon förblir alltid kvinna, det vill säga: fiende till det manliga.

* * *

*

Allt är glömdt, ryssarne, Rothschildarne, svartkonstnärerna, teosoferna, till och med den Evige. Jag är offret, Job, den oförvitlige, och kvinnorna måtte ha velat döda sin Orfevs, författaren till Sylva Sylvarum, förnyaren af de döda naturvetenskaperna. Förvillad i en skog af ovissheter, skjuter jag åt sidan den nyfödda idén om ett öfvernaturligt ingripande af makterna i ett immaterielt syftemål, och jag glömmer att utvidga det nakna faktum, att man utfört ett attentat, därhän att eftersöka den ursprungliga upphofsmannen.

Brinnande af begär att hämnas, gör jag utkast till en angifvelse-skrift ställd till polisprefekturen i Paris, en annan till Paristidningarna,

då en väl anbragt omkastning i händelsernas lopp kommer och gör ett slut på det tråkiga dramat, som hotat att utmynna i en fars.

* *
*

En gulgrå dag efter middagen omkring ett-tiden envisas min lilla Christine att få följa mig till min stuga, dit jag beger mig för att få min vanliga middagslur.

Omöjligt att stå emot, och jag ger vika för hennes böner.

När vi kommit dit upp, befaller min Christine fram pennor och papper. Vidare ger hon order om tafvelböcker. Och jag måste gå henne tillhanda, förklara, rita.

— Inte sofva, pappa!

Trött, utmattad, förstår jag icke hvarför jag lyder ett barn, men det finnes i hennes röst ett tonfall, som jag ej kan motstå.

Då drar en positivspelare till med en vals utanför dörren. Jag föreslår lillan att dansa med barnflickan, som har följt henne. Lockade af musiken komma grannens barn dit, och i min förstuga blir det en improviserad bal, sedan positivspelaren ombedts stiga in i köket.

Detta räcker en timme, och min nedslagenhet går sin kos.

För att förströ mig och stilla sömnbegäret tar jag bibeln,

hvilken tjenar mig som orakel, och öppnande den på måfå läser jag:

»Men Herrens ande vek ifrån Saul, och en ond ande från Herren kvalde honom. Och Sauls tjenare sade till honom! Se, en ond ande från Gud kväljer dig. Må vår herre tillsäga sina tjenare, som inför dig stå, att de uppsöka en man, som är kunnig i harpospel, på det att, när den onda gudsanden kommer öfver dig, han må spela med sin hand, att det må varda bättre med dig.»

En ond ande, det var just det jag misstänkte.

Men midt under barnens förlustelser har min mor kommit för att söka lillan, och när hon får se att man håller bal, står hon där häpen.

Och hon förtäljer för mig, att just i denna timme har där nere i byn ett fruntimmer af bästa familj plötsligt blifvit vansinnig.

— Hur är det med henne då?

— Hon dansar, den gamla damen, dansar outtröttligt, klädd till brud, och inbillar sig vara Bürgers Lenore.

— Hon dansar, säger du? Och vidare?

— Hon gråter och fruktar att döden skall komma och hemta henne!

Hvad som ökar det rysliga i situationen är att detta fruntimmer har bott i det lilla hus jag hyr, och att hennes man har dött där barnbalen nu pågår.

Förklaren detta, läkare, psykiatriker, psykologer! eller erkänner vetenskapens bankrutt!

Min lilla dotter har besvurit den onde, och anden, som jagats på flykten af oskulden, har rusat på den gamla kvinnan, som skröt med att vara fritänkare.

Spökdansen fortgår hela natten, och damen öfvervakas af väninnor, som värna henne mot dödens angrepp. Hon kallar det för döden, emedan hon förnekar tillvaron af onda andar. Emellanåt påstår hon till och med, att det är hennes aflidne gemål som plågar henne.

* *
*

Min afresa är uppskjuten, men för att återhemta krafter efter de många sömnlösa nätterna flyttar jag och får ett sofrum i min tants våning på andra sidan om gatan.

Jag lemnar alltså den rosenröda kammaren. (Hvilket egendomligt sammanträffande, att pinofängelset i Stockholm i den gamla goda tiden kallades Rosenkammaren!)

Första natten i ett lugnt och stilla rum, hvares hvitkalkade väggar äro fullsatta med taflor föreställande manliga och kvinliga helgon. Öfver min säng ett krucifix. Men andra natten börja andarne åter drifva sitt spel.

Jag tändert ljusen för att tillbringa tiden med läsning. En olycksbådande tystnad råder, och jag hör mitt hjertas slag. Då skakar mig ett litet buller som en elektrisk gnista.

Hvad är det?

En mycket stor spån, som bildat sig på stearinljuset, har fallit ned på golvet. Ingenting annat, men det anses vara ett dödsförebud i vårt land. Låt gå för döden då! Sedan jag läst en kvartstimme till, vill jag ta min näsduk, som jag dolt under långkudden. Den finnes ej där, men då jag söker, finner jag den på golvet. Jag böjer mig ned för att taga upp den. Någonting faller ner på mitt hufvud, och då jag med fingrarna far igenom håret finner jag en »likspån» till.

I stället för att bli förskräckt, kan jag ej tillbakahålla ett leende, så putslustigt förefaller mig äfventyret.

Le åt döden! Huru kan detta vara möjligt om icke lifvet vore komiskt i sig sjelf? Så mycket bråk för så litet! Kanhända till och med att det i själens innersta gömmer sig ett obestämdt medvetande om att allting här på jorden är endast förställning, sken och gyckelbilder, och att gudarne roa sig åt våra lidanden.

*

*

*

Högt uppe, ofvanför berget på hvilket slottet är bygdt, reser sig en klippa som beherskar de öfriga och bereder utsigt öfver ett afgrundsligt landskap. Man kommer dit igenom en lund af kanske tusenåriga ekar, enligt sägen en druidlund, eftersom misteln ymnigt anträffas där, växande öfverallt på lindar och äppleträd. Ofvanom denna park stiger vägen brant igenom en mörk granskog.

Flere gånger har jag försökt komma till toppen, men det hände alltid något oförutsedt, som stötte mig tillbaka. Än var det en råbock, som bröt tystnaden med ett oväntadt hopp, än en hare, som icke liknade någon vanlig hare, eller en varfågel med sitt skri, som gör en nervös. Sista morgonen, dagen före min afresa, trotsade jag alla hinder, och efter att ha genomträngt den skumma, dystra granskogen, klättrar jag ända upp till toppen. Där hade man en präktig utsigt öfver Donau-dalen och de steiermarkska alperna. Jag andas ut för första gången på länge, sedan jag lemnat den dunkla trattdalen nere i djupet. Solen upplyser nejden med dess oändliga horisonter, och alpernas hvita kammar sammangå med molnen. Det är vackert som i himmelen! Måne jorden inrymmer både himmelen och helvetet, så att det icke finnes några andra ställen för straff och belöning? Kanske! Och säkert är, att då jag erinrar mig mitt lifs skönaste ögonblick, minnes jag dem såsom himmelska, liksom de värsta förete sig såsom infernaliska.

Har framtiden ännu förbehållit åt mig timmar eller minuter af

denna lycka, hvilken icke låter sig köpas annat än genom bekymmer och ett någorlunda rent samvete?

Jag dröjer kvar där uppe, föga hågad för att åter stiga ned i smärtornas dal, och när jag går fram öfver bergplatån för att beundra jordens skönhet, märker jag att den afskilda klippa, som bildar sjelfva spetsen, har af naturens hand uthuggits till en egyptisk sfinx. På jättens hufvud ligger en stenhop, ur hvilken uppsticker en käpp, prydd med ett stycke hvitt lärft, som skall tjena till flagga.

Utan att fråga mig hvad denna ställning skall betyda, hemsökes jag af den enda, oemotståndliga föreställningen: Du måste taga flaggan med dig!

I trots af faran, som jag föraktar, stormar jag branten och eröfrar flaggan. I samma stund tonar oväntadt från sluttningen där nere mot Donau en bröllopsmarsch, som spelas och beledsagas af jubelsånger. Det är ett brudfölje, osynligt för mig, men igenkänligt på de vid giftermål obligatoriska bösskotten.

Tillräckligt barn i själen och nog olycklig för att kunna omsälta till poesi de mest alldagliga och naturliga händelser, upptager jag detta såsom ett godt förebud.

Och ogera, med långsamma fjät nedstiger jag till smärtornas och dödens, de sömnlösa nätternas och demonernas dal, där min lilla Beatrice väntar mig och misteln, som jag hade lofvat henne;

den grönskande kvisten, som växer midt ibland snön och egentligen borde aftagas med guldkära.

* *
*
*

Redan länge hade mormodern uttryckt sin önskan att se mig, vare sig för att åvägbringa en försoning eller af skäl, som måhända hade sin rot i det ockulta, eftersom hon är en klärvoyant och visionär. Under olika förevändningar hade jag uppskjutit besöket, men min svärmors afresa dit, som var utsatt till bestämd dag, tvang mig att fara och helsa på den gamla för att säga henne farväl, antagligen det sista på denna sidan grafven.

Den 26 November, en kall och klar dag, företaga min mor, barnet och jag pilgrimsfärden till Donau, där familjens stamgård är belägen.

Vi stiga ur vid värdshuset, och medan jag afvaktar min svärmors återkomst — hon har begett sig till sin mor för att anmäla mitt besök — ströfvar jag omkring på ängarna och i lunderna, som jag icke har sett sedan två år tillbaka. Minnena nedtynga mig, och bilden af min hustru blandar in sig i allt. Och allt är sköfladt af frosten och höstrusket; icke en blomma, icke ett grönt strå där, hvar-est vi båda hade plockat alla vårens, sommarens och höstens blommor.

På eftermiddagen föres jag till den gamla, som bor i den till villan hörande paviljongen, den stuga där mitt barn föddes. Mötet försiggår städadt utan hjertlighet, och man tyckes ha väntat en scen i stil med den förlorade sonen, hvilket bär emot för mig.

Jag inskränker mig till att återväcka minnena af ett förloradt paradis. Det är jag och Hon som ha färgstrukit dörr- och fönsterposterna till ära för den lilla Christines ankomst till verlden. Rosorna och skogsrefvorna, som smycka fasaden, har jag med egen hand planterat. Stora trädgårdsgången har jag rensat med hackan. Men valnötsträdet, som jag planterat dagen efter Christines födelse, har försvunnit. »Lifvets träd», som man kallade det, är dödt.

Tvenne år, två evigheter ha förflutit sedan afskedsord utbyttes mellan henne på flodstranden och mig på ångbåten, som förde mig till Linz på väg till Paris.

Hvilkendera bär skulden för brytningen? Jo, jag som har själfmördat min kärlek och dödat hennes. Farväl, hvita hus i Dornach, törnenas fält, och rosornas! Farväl, Donau! Jag tröstar mig med den inbillningen att I icke voren annat än en dröm, kort liksom sommaren, ljufvare än verkligheten, som jag icke saknar.

*

*

*

Natten tillbringa vi på värdshuset, där min mor jämte barnet på min enträgna begäran har tagit nattkvarter för att beskydda mig mot dödens tillbud, hvilka jag har förutkänt genom det sjette sinne, som utbildats under inflytande af marter under sex månader i följd.

Klockan tio på kvällen kommer en vindstöt och ruskar på min dörr, som går utåt korridoren. Jag fäster den med träkilar. Ingenting hjälper, den fortfar att skaka.

Därefter sjunger det i fönstren, och kaminen tjuter som en hund, hela huset gungar som ett fartyg.

Jag kan icke sofva, och än är det min mor som jämrar sig, än den lilla som gråter.

På morgonen kommer min mor ut alldeles matt efter den sömnlösa natten och annat, som hon döljer för mig, och hon säger;

— Res, mitt barn; jag har fått nog af denna helvetesstank!

Och jag reser, till Norden, på pilgrimsfärd, för att uthärda fiendens eld å en annan station på försoningens väg.

XIII.

Pilgrimsfärd och försoning.

Det finnes 90 städer i Sverige, och till den som jag afskyr mest ha makterna dömt mig.

Jag börjar med att besöka läkarne.

Den förste påstår att jag lider af nevrasteni; den andre har klart för sig att det är angina pectoris: den tredje paranoia, en sinnessjukdom; den fjerde emfysem . . . Detta är till fyllest för att jag kan känna mig skyddad mot att inspärras på dårhus.

Emellertid måste jag för att få existensmedel skriva artiklar i en tidning. Men hvarje gång jag slår mig ned vid bordet för att fatta pennan, släppes helvetet löst. Nu har man hittat på en ny fint för att göra mig galen. Så fort jag tagit in på hotellet, utbryter ett larm, öfverensstämmande med det vid rue de la Grande Chaumière i Paris; man går med släpande steg och flyttar på möbler. Jag byter om rum, byter om hotell, bullret finns där ändå ofvanför mitt hufvud. Jag

går på källare; knappt har jag valt en plats i matsalen förr än oväsendet börjar. Och väl att märka, jag frågar alltid de närvarande om de höra samma buller som jag; man svarar alltid ja och ger en motsvarande beskrifning därpå.

Alltså är det inte någon hörselhallucination; öfverallt en planlagd intrig, säger jag till mig sjelf. Men en dag, då jag oförhappandes inträder i en skomakarebutik, begynner bullret i samma ögonblick. Alltså ingen öfverlagd intrig! Det är djefvulen! Jagad från det ena hotellet till det andra och öfverallt förföljd genom elektriska trådar, som nå ända till kanten af min säng, öfverallt anfallen af dessa elektriska strömmar, som lyfta mig ur stolen och ur sängen, förbereder jag ett sjelfmord efter konstens regler.

Det är det rysligaste väder ute, och min sorgsenhet söker jag skingra genom dryckeslag bland vänner.

En dag då jag var bragt till förtviflan, efter en bacchanal kvällen förut, har jag just slutat min morgonfrukost på rummet. Brickan med servisen står kvar på bordet, och jag vänder ryggen åt den. Ett klanglöst buller drar min uppmärksamhet dit, och jag ser att en knif har fallit ned på golvet. Jag tar upp den och lägger den aktamt så, att intet skall kunna inträffa. Den lyftes upp af sig sjelf och faller.

Elektricitet är alltså med i spelet!

Samma morgon sitter jag och skrifver ett bref till min svärmor,

hvari jag klagar öfver det dåliga vädret och öfver lifvet i allmänhet. Vid dessa ord: »jorden är smutsig, hafvet är smutsigt, och från himmeln regnar det gyttja...», tänke man sig min öfverraskning, då jag ser en droppa kristallrent vatten falla ned på papperet!

Ingen elektricitet! Underverk!

På aftonen, fortfarande vid skrifbordet, skrämmer jag af ett buller från det håll där kommoden står. Jag ser efter och märker att en vaxduk, som jag begagnar vid morgonbadet, har fallit ned. Då hänger jag, för att kontrollera saken, upp duken igen på ett särskildt sätt, som gör att den omöjligt kan falla.

Den faller ändå!

Hvad är det?

Nu rigta mina tankar sig åter på ockultisterna och deras hemliga förmåga till hvarjehanda.

Jag beger mig från staden, medförande en skriftlig angivelse, och far till Lund, där gamla vänner, läkare, psykiatriker, till och med teosofier, bo, på hvilkas bistånd jag räknar för min timliga frälsning.

*

*

*

Hvarför och huru har jag drifvits att slå mig ned i denna lilla universitetsstad, beryktad såsom en relegations- eller botgöringsort för

Upsalastudenter, som festat för mycket till nackdel för sin kassa eller sin helse? Är det ett Canossa, hvarest jag bör afsvärja mina villomeningar inför denna ungdomsskara, som en gång har kallat mig sin banérförare, det var mellan 1880 och 1890? Jag vet väl hurudan situationen är, och att jag är lyst i bann af flertalet bland professorerna såsom en ungdomens förförare; att fäder och mödrar frukta för mig som för hin onde.

Därtill kommer att jag har ådragit mig personlig fiendskap här; jag är skuldsatt här, och det under omständigheter, som kasta en mindre vacker dager på min karakter; här bor Popoffskys svägerska med sin man, och som båda intaga en framskjuten plats i societeten, äro de i stånd till att skaffa mig besvärliga fiender på halsen. Här finnas till och med släktingar, som förnekat mig, vänner som sagt upp bekantskapen och blifvit mina fiender. Det är med ett ord den mest illa valda plats för en vistelse i lugn och ro; det är helvetet, men konstrueradt med en mäterlig följdriktighet och en gudomlig sinnrikhet. Det är här jag har att tömma kalken och återknyta de unges förbindelse med de vredgade makterna.

Af en tillfällighet, som för resten är ganska pittoresk, har jag nyligen köpt mig en modern kappa med krage och kapuchong, loppbrun till färgen och liknande kapuciner munkarnas kåpa. I botgörare-drägt gör jag alltså mitt återinträde i Sverige efter sex års landsflykt.

Omkring år 1885 bildades i Lund en studentförening, som kal-

lades »De unga gubbarne», och hvars litterära, vetenskapliga och sociala intressen kunde öfversättas med deras lösen, radikalism. Programmet, som anknöt sig till de moderna tidsidéerna, var först socialistiskt, derefter nihilistiskt för att slutligen utmynna i ett ideal af allmän och fin-de-siècle-aktig upplösning af det bestående, med anstrykning af satanism och dekadans.

Partiets chef och den tappreste bland paladinerna, en mångårig vän till mig, hvilken jag dock ej nu träffat på tre år, kommer och helsar på mig.

Klädd som jag i en kåpa, men grå som franciskanermunkarnes, ter han sig åldrad, afmagrad, med ynkelig uppsyn, och berättar mig sin historia genom sin blotta fysiologi.

— Äfven du?

— Ja! Det är ute med det där, nu!

Då jag vill bjuda honom ett glas vin, presenterar han sig som absolutist, hvilken icke mer smakar något starkt!

— Och De unga gubbarne?

— De ha dött, kommit på utförsbacken, blifvit brackor, inregistrerats i det fördömda samhället.

— Canossa?

— Canossa öfver hela linien!

— Det är således någonting providentielt i att jag har kommit hit?

— Providentielt! Det är just rätta ordet.

— Makterna alltså erkända i Lund?

— Makterna förbereda sin återkomst.

— Kan man sofva om nätterna här i Skåne?

— Inte just! Alla människor klaga öfver att de ha maran, bröstbeklämning, affektioner åt hjertat.

— Så lägligt jag då har kommit, eftersom detsamma just är fallet med mig.

*

*

*

Vi ha samspråkat ett par timmar om de förunderliga tider, som äro inne, och min vän har berättat mig sällsamma händelser hvilka tillstött än med den ene, än med den andre, och såsom en sammanfattning uttalar han det förmenande att den nuvarande ungdomen går och väntar på något nytt.

— Man åstundar en religion; en försoning med makterna (det är just ordet), ett närmande till den osynliga verlden. Det naturalistiska skedet var kraftigt och bördigt, men har nu tjenat ut sin tid. Det finnes ingenting att anmärka mot den rörelsen, ingenting att ångra, eftersom makterna ha så velat, att vår väg skulle gå fram därigenom. Ett experimenterande skede, där experimenten med negativt resultat ha bevisat fåfängligheten af vissa teorier, som stälts på prof.

En Gud, okänd tills vidare, hvilken utvecklar sig och växer, uppenbarar sig tid efter annan och dessemellan tyckes lemna världen åt sitt öde, likt åkerbrukaren som låter därrepet och hvetet frodas ända till skörden. För hvarje gång som han uppenbarar sig har han ändrat åsichter och börjar sin nya styrelse med att införa förbättringar, framgångna ur praktiken.

Religionen skall sålunda återkomma, men med annat utseende, och en kompromiss med de gamla religionerna synes icke vara möjlig. Det är icke ett reaktionsskede som förestår, det är icke ett återvändande till det som har lefvat ut, det är framåtskridandet mot någonting nytt!

Hvad för nytt? Vi få se!

Mot slutet af vårt samtal slungar jag ut en fråga såsom man skjuter en pil mot molnen.

— Känner du till Swedenborg?

— Nej! Men min mor har hans arbeten, och det har till och med händt henne underbara saker . . .

Från ateismen till Swedenborg tycks det bara vara ett steg!

Jag ber att få låna Swedenborgs skrifter, och min vän, denne Saulus bland de unga profeterna, tar med sig till mig Arcana Coelestia. Och han tar också med sig en ung man, som blifvit benådad af makterna, en förlorad son, som berättar mig ett sitt lifsäventyr, hvilket är endast alltför likt mina, och då vi jämföra våra vedermö-

dor, går ljuset upp, och vi vinna befrielse med bistånd af Swedenborg.

Jag hembär tack åt Försynen, som sändt mig till denna föraktade småstad för att der försona min skuld och blifva frälst.

XIV.

Återlösaren.

När Balzar hade gjort mig bekant med min sublime landsman Emanuel Swedenborg medelst sin »Séraphita», hade han lärt mig känna den evangeliska sidan hos profeten. Nu är det lagen som slår mig, krossar och befriar mig.

Genom ett ord, ett enda, uppgår ljuset i min själ och skingrar farhågorna, de fruktlösa grubblerierna om inbillade fiender, elektriker, utöfvare af svarta magien, och detta lilla ord var *Ödeläggelse*. Allt det som vederfarits mig återfinnes hos Swedenborg; hjertångesten (angina pectoris), bröstbeklämningen, hjertklappningen, hvad jag kallade den elektriska gördeln, allt finnes där, och sammanfattningen af dessa företeelser bildar den andliga luttringen, känd redan af aposteln Paulus och omnämnd i brefven till Korintierna och Timoteus. »Jag har dömt, att den, som så bedrifvit, han skall öfverlemnas åt Satan till köttets förderf, på det att anden må blifva frälst på Herren Jesu dag.»

— »Och bland dessa äro Hymeneus och Alexander, hvilka jag har öfverlemnadt åt Satan, på det att de genom denna tuktan skulle lära sig att icke mera försmäda.»

Vid läsningen af Swedenborgs drömmar 1744, året innan hans förbindelser med den osynliga världen togo sin början, upptäcker jag att profeten har undergått samma nattliga tortyr som jag sjelf på senare tider lidit, och i sanning slående är därvid den fullkomliga öfverensstämmelsen i symtomen, hvilken icke lemna något tvifvel öfrigt angående arten af den sjukdom som träffat mig. I Arcana Coelestia förklarades gåtorna från dessa två sista år, och det med en så mäktig detaljtrohet, att jag, ett barn af det berömda nittonde århundradets senare del, derifrån hemtat en orubblig öfvertygelse om att helvetet finnes till, men här på jorden, och att jag nyligen genomgått det.

Swedenborg förklarar för mig orsaken till min vistelse på Saint-Louis-sjukhuset, och det sålunda: alkemister angripas af spetälska och få kliande sårskorpor likt fiskfjäll. Det var den obotliga hudsjukdomen.

Swedenborg uttolkar betydelsen af de hundra bekvämlighetshusen i hotell Orfila; det är exkrementhelvetet. — »Bland andarne urskiljer man sådana som kallas sotare, därför att de i sjelfva verket hafva ansigtet nedrökt och uppträda klädda i mörk sofärgad dräkt — — — En af dessa sotare-andar kom till mig och låg åt mig enträget att jag skulle fälla förböner för att han måtte blifva insläppt i himmelen; »jag tror mig icke», sade han, »ha gjort något hvarmed jag förtjenat

blifva utesluten därifrån: jag har bannat jordinnevånarna, men jag har låtit undervisning följa på snubborna och agan . . .»

»De sedeväktande, tuktande eller undervisande andarne fästa sig vid hans venstra sida i det de luta sig mot ryggen och granska där hans minnes bok och läsa däri hans gerningar, ja till och med hans tankar; ty när en ande insmyger sig hos människan, tager den hennes minne i besittning. När de se någon dålig handling eller afsigt att göra något ondt, straffa de henne därför genom en smärta i foten, i handen(!) eller omkring magtrakten, och de göra det med en ojämförlig färdighet. En rysning bebådar deras ankomst.»

»Förutom smärtor i lemmarna begagna de en smärtsam beklämning omkring nafveln, likasom förorsakad af en stickande gördel; kväfningar åt bröstet tid efter annan, hvilka drifvas ända till ångest; afsmak för all annan föda än bröd, under några dagar . . .»

»Andra andar försöka intala mig motsatsen mot hvad läroandarne sagt mig. Dessa motsägelseandar hade på jorden varit människor, förvista ur samhället på grund af sin brottslighet. Man känner deras annalkande på en fladdrande låga, som tyckes sänka sig framför ens ansigte; de taga plats nedanför ryggen på människan, hvarifrån de låta sig förnimmas åt lemmarna till.»

(Dylika fladderlågor eller gnistor ha visat sig för mig två gånger, och alltid i upproriska stunder, då jag förkastade allting såsom ihåliga drömmar.)

»De predika att man icke skall sätta tro till hvad läroandarne ha sagt i öfverensstämmelse med englarne, och att man icke skall lämpa sin vandel efter den undervisning man åtnjutit af dem, utan lefva i allsköns sjelfsväld och frihet, efter eget behag; vanligen infinna de sig när de andra försvunnit; människorna känna hvad de gå för och bry sig föga om dem, men lära sig dock därigenom hvad det goda och det onda är, ty man förvärfvar kännedom om det godas beskaffenhet genom dess motsats; och hvarje begrepp eller idé om en sak bildas genom reflexion, som går ut på åtskilnader, hemtade från motsatser, hvilka skärskådas på olika sätt och ur olika synpunkter.»

Läsaren torde erinra sig de menniskoansigten, liknande antika marmorskulpturer, som jag såg bildade af mitt hvita örngåttsvar i hotell Orfila. Därom säger Swedenborg:

»Två kännemärken yppa för dem, att de (andarne) äro hos en människa; det ena är en gammal man med hvitt ansigte; detta tecken förkunnar för dem, att de alltid böra säga sanningen och endast göra det rätta . . . Jag har sjelf sett detta antika människohufvud . . . Skinande hvita och mycket sköna anleten, i hvilka på en gång redlighet och blygsamhet framstråla.»

(För att icke göra läsaren rädd har jag med flit dolt, att allt det jag här ofvan citerat har afseende på inbyggarna å planeten Jupiter. Döm om min öfverraskning då jag en dag i våras fick i handom en tidskrift, som återgaf Swedenborgs hus på planeten Jupiter,

ritadt af Victorien Sardou. Till en början: hvarför just Jupiter? Hvilket säreget sammanträffande! Och har Théâtre Français' mästare och doyen lagt märke till att venstra fasaden, betraktad på tillräckligt afstånd, bildar ett antikt menniskoansigte? Detta anlete liknar mitt örn-gåttsvars! Men på Sardous teckning finns det flere människosilhuetter, danade af konturerna. Har manne mästarens hand förts af en annan hand, så att han har gifvit oss mer än han medvetet haft klart för sig?)

*

Hvar har Swedenborg sett dessa helveten och dessa himlar? Är det visioner, intuitioner, inspirationer? Jag vet knappast, men motsvarigheten mellan hans helvete och Dantes samt grekisk-romerska och germaniska mytologiernas gör mig böjd för att tro, det makterna alltid betjenat sig af i det närmaste öfverensstämmande medel för sina afsigters förverkligande. Och makternas afsigter? Menniskotypens fullkomnande; framalstrandet af den öfverlägsna människan, *der Übermensch*, insatt i sin värdighet af Nietzsche, detta tuktopö, som i förtid blef utslitet och kastadt på elden.

Det ondas problem uppställer sig då åter, och Taines sedliga indifferentism faller till jorden inför de nya krafven.

Demonerna följa som en konsekvens deraf. Hvad äro demonerna för något? Så snart som vi ha erkänt odödligheten, äro de

döda ingenting annat än öfverlevande, som fortsätta sina förbindelser med de lefvande. De onda genierna äro följaktligen icke elaka, eftersom deras mål är ett godt, och det vore bättre att använda Swedensborgs ord, tuktoandar, för att aflägsna fruktan och förtviflan.

Djefvulen som autonom personlighet och jämlike med Gud torde ej finnas till, och den ondes oförnekliga uppenbarelser i traditionel gestalt torde vara endast en skräckbild, frammanad af Försynen, den enda och goda, som styr medelst en omätligt omfattande förvaltningspersonal, sammansatt af hädangångna.

Trösten eder därför, och varen stolta öfver den nåd som beviljats eder, I alle som ären bedröfvade och hemsökens af sömnlöshet, maran, syner, ångest och hjertklappning! Numen adest! Gud vill hafva er!

XV.

Vedermödor.

Sålunda internerad i denna lilla musernas stad utan förhoppning att slippa ut, genomkämpar jag det fruktansvärda slaget mot fienden, mitt sjelf.

Hvarje morgon då jag tar min promenad på vallen under lönnarna, erinras jag af det ofantliga röda dårhuset om den fara jag undgått och om framtiden i händelse af återfall. Swedenborg har, genom att upplysa mig angående rätta beskaffenheten af de fasor som tillstött under sista året, befriat mig från elektrikerna, svartkonstnärerna, förgörarne, de afundsamma guldmakarne, och angående den befarade galenskapen. Han har anvisat mig den enda vägen till räddning: att söka demonerna i deras hålor, inom mig sjelf, och att döda dem genom ... ånger. Balzac har såsom profetens adjutant lärt mig i sin Séraphita att »samvetskvalet är en oförmögenhet, det kommer att åter

beträda förvillelsens väg. Ångern ensam är en styrka, den gör ett afgörande slut på allt.»

Alltså ångern! Men är det icke att jäfva Försynen, som hade utkorat mig till sitt plågoris; är det icke att säga till makterna: I hafven illa ledt mina öden; I hafven låtit mig födas med en kallelse till att bestraffa, att kullslå afgudabilder, att anstifta uppror, och sedan undandragen I mig ert beskydd och låter mig stå där till ett åtlöje och återkalla hvad jag förkunnat. Krypa till korset, göra afbön! Det är för galet med en sådan circulus vitiosus! hvilken jag för resten har förutsett i mitt tjugonde år, då jag diktade mitt skådespel Mäster Olof, som blifvit mitt eget lifs tragedi. Hvad tjénar det till att ha framsläpat en mödosam tillvaro under trettio år för att genom erfarenheter ernå det som jag i förväg hade fattat i begrepp? I min ungdom var jag en uppriktigt troende, och I han gjort mig till fritänkare. Från fritänkare han I gjort mig till ateist; från ateist till religiös. Inspirerad af humanitära idéer har jag rosat socialismen. Fem år senare han I bevisat för mig det orimliga i socialismen. Allt hvad jag profeterat om han I gjort ogiltigt! Och antaget att jag egnar mitt lif åt religiositeten, så är jag viss på att I inom tio år skolen vederlägga religionen.

Frestas man icke tro, att gudarne skämta med oss dödliga, och att det är därför som vi medvetna spefoglar kunna skratta i de plågsammaste ögonblicken af vårt lif!

Huru kunnen I begära att man skall taga på allvar det som visar sig vara en omätlig humbug?

Jesus Kristus, Frälsaren, hvad är det som han har frälsat? Se på de mest kristna af alla, våra skandinaviska »läsare», dessa bleka, erbarmliga, skräckslagna figurer, som ej kunna le och ha utseende af besatta. De tyckas bära demonen i sitt hjerta, och lägg märke till huru de flesta af deras ledare slutat i fängelse som missdådare. Hvarför har deras Herre öfverlemnat dem åt fienden?

Är religionen ett straff, och är Kristus en hämnande ande?

Alla gamla gudar ha förvandlats till demoner i en påföljande tid. De olympiska blefvo onda andar, Oden, Tor djefvulen i egen person, Promethevs-Lucifer, ljusbringaren, degenererad till Satan. Förhåller det sig så (Gud förlåte mig!), att äfven Kristus omgestaltats till demon? Han är en dödare af förståndet, af köttet, af skönheten, glädjen, mensklighetens renaste tillgifvenhetskänslor. En dödare af dygder: frimodigheten, tapperheten, äran, kärleken, och barmhertigheten!

* *

*

Solen skiner, hvardagslivet går sin gilla gång, arbetarnas buller stämmer sinnena till glädje. Det är i sådana ögonblick som upprors-

modet stegrar sig! och som man slungar sin utmaning, sina tvifvel mot himmelen.

Men om natten falla tystnaden och ensligheten öfver en, öfvermodet skingras, hjertat slår hörbart och bröstet beklämnes. Då, fall på knä, ut igenom fönstret ned i törnhäcken för att söka läkare eller få fatt på en kamrat som vill sofva i samma rum som du!

Träd in ensam nattetid i din kammare, och du skall finna någon där före dig. Gå till asylen för sinnessjuka och rådfråga psykiatrikern; han skall säga dig hvarjehanda om nevrasteni, paranoia, angina pectoris och så vidare, men bota dig skall han aldrig kunna.

Hvart gån I då, I alle som liden af sömnlöshet, som vandren omkring på gatorna och vänten på soluppgången?

* *
*

Verldskvarnen, Guds kvarn, det är två uttryck som kommit i omlopp.

Han I hört den där susningen i öronen, hvilken liknar bullret från en vattenkvarn?

Han I märkt under tystnaden nattetid eller till och med på ljusa dagen, huru minnena från ert förflutna lif återuppväckta röra på sig, ett i sänder eller gruppvis. Alla felsteg som du begått, alla förbry-

telser, alla dumheter; de jaga upp blodet i örsnibbarna på dig, kallsvetten i håret, rysning utefter ryggraden. Du återupplefver ditt genomledda lif ända från födelsen till den dag som inne är; du lider ännu en gång alla genomlidna lidanden, du sväljer alla de kalkar du så ofta tömt till dräggen; du korsfäster ditt skelett när det icke mer finnes något kött att korsfästa; du bränner å bålet din själ, när hjertat är lagdt i aska.

Du känner till detta?

Det är Herrens kvarn, som mal långsamt, men mal fint — och svart! Du är upplöst i stoft, och du tror att det är slut med dig. Nej då, det skall börja om igen, och man låter dig åter gå igenom kvarnen! Känn dig säll! Det är helvetet här på jorden, erkändt af Luther, hvilken skattar såsom en särskild nåd att varda pulveriserad på denna sidan om empyrén.

Känn dig säll, och var tacksam därtill!

*

Hvad är att göra? Ödmjuka sig!

Men ödmjuka du dig inför menniskor, skall deras högmod väckas däraf, enär de då tro sig vara bättre än du, huru stor än deras brottslighet må vara.

Ödmjuka sig inför Gud, alltså? Men det är en skymf mot den

Högste att neddraga honom till att vara en plantage-egare, som herskar öfver slafvar!

Bed! Hvad? Vilja tillvälla sig rätt att tumma på den Eviges vilja och rådslut, att på inställsamhetens och kryperiets väg få honom att ändra dem!

Jag söker Gud, men finner djefvulen. Det är hvad som vederfarits mig.

Jag har gjort bot, jag har bättrat mig, och så snart jag börjat omsula min själ, måste jag å nyo sätta på en lapp. Sätt dit nya klackar, och ofvanlädret spricker. Det är att immerfort börja om på nytt.

Jag lägger bort starka drycker och kommer hem nykter vid nio-tiden på aftonen för att förtära mitt glas mjölk. Rummet är fullpropadt med alla slags demoner, som rycka mig ur sängen och kväfva mig under täcket. Om jag går hem rusig omkring midnatt, somnar jag in som en engel och vaknar kry som en liten gud, med krafter att arbeta som en galérslaf.

Jag undviker kvinnor, och osunda drömmar komma öfver mig om natten.

Jag vänjer mig vid att tänka idel godt om mina vänner; jag anförtrot dem mina hemligheter, mina pengar; och jag blir bedragen. Då jag förtörnas öfver en trolöshet, är det alltid jag som får uppbära straffet.

Jag försöker att älska människorna i klump; jag gör mig blind för deras fel, och med en gränslös långmodighet förlåter jag nedrighe-

terna, bakdanteriet; men en vacker dag finner jag mig gjord till medbrottsling. Då jag drar mig från en sällskapskrets, som jag finner vara dålig, anfäktas jag genast af ensamhetskänslans demoner, och när jag söker mig bättre umgängesvänner, råkar jag in bland de värsta. Än mera, sedan jag segrat öfver mina dåliga uppsåt och genom afhållsamhet uppnått en viss grad af hjertefrid, erfar jag en sjelfbelåtenhet, som höjer mig öfver min nästa, och detta är dödssynden, egenkärleken, hvilken genast drar straff öfver sig.

Huru förklara det faktum, att hvarje lärospån i dygden följes af en ny last?

Swedenborg löser knuten i det han yttrar, att lasterna äro straff som åläggas menniskor för synder af en högre ordning. Sålunda dömas de maktlystna till det sodomitiska helvetet; medgifvet att teorien innebär sanning, måste vi undergå våra laster och njuta af de åtföljande samvetskvalen såsom en afgift erlagd vid kassaluckan. Följaktligen: att söka dygden är liktydigt med att rymma från fängelset och plågorna. Det är detta som Luther har velat säga i sin XXXIX:de artikel mot den påfliga bannlysningens bullan, hvori han förkunnar, att »Själarna i skärselden synda oupphörligen därför att de söka friheten och undvika pinorna.»

Likaså i XXXIV:de artikeln: »Att slåss mot turkarna är ingenting annat än att göra uppror mot Gud, som genom turkarna tuktar oss för våra synder».

Det är alltså klart att »alla våra goda gerningar äro dödssynder» och att »verlden måste vara brottslig inför Gud och måste veta, att ingen förtjenar rättfärdiggörelse annat än genom nåden.»

Lidom alltså utan att hoppas på en enda varaktig glädje i detta lifvet, eftersom vi, mina bröder, redan äro i helvetet.

Och anklagom icke Herren om vi se små oskyldiga barn lida. Ingen kan veta hvarför; men den gudomliga rättvisan låter oss ana, att det är på grund af brott, begångna före ankomsten till denna värld. Glädjom oss åt marterna, som endast äro betalda skulder, och låtom oss tro att det är af ren barmhertighet som vi hållas i okun-
nighet om de ursprungliga orsakerna till våra kval.

XVI.

Hvartåt pekar vår väg?

Sex månader ha förrunnit, och jag promenerar ännu på vallen, där jag låter blicken irra öfver hospitalet och spanar efter havets blåa strimma i fjerran. Det är på den vägen den skall komma, den nya tiden, den nya religion som verlden drömmer om.

Den skumma vintern är jordad, fälten grönska, träden stå i blom, näktergalen sjunger i observatorieträdgården, men vinterns sorgenhet tynger på vårt sinne, emedan det har förekommit så många olycksbådande tilldragelser, så många oförklarliga saker, så att de klenrognaste ha dragit öronen åt sig. Sömnlöshetsfallen ökas, nervkriserna mångfaldigas, osynliga uppenbarelser ha blifvit en vanlig sak, och det sker verkliga under. Man väntar på någonting.

*

En ung man kommer och besöker mig.

— Hvad skall man göra för att få sofva lugnt om natten?

— Hvad har händt?

— Min själ jag det kan säga, men jag har fått afsky för mitt sofrum, och jag flyttar i morgon dag.

— Unge man, ateist och naturalist, hvad har händt?

— Det är ju sjelfva fan, att när jag kom hem och öppnade dörren i natt, fattade någon mig i armen och ruskade mig.

— Alltså fanns det någon i er kammare.

— Det gjorde så tusan heller. När jag tände på ljusen, kunde jag ej upptäcka någon där inne.

— Unge man, det finns någon, som man inte kan se vid ljuset från stakarna.

— Hvad skulle det vara då?

— Det är den osynlige, unge man! Har Ni tagit in sulfonal, bromkalium, morfin, kloral?

— Jag har försökt med allt!

— Och den osynlige rymmer icke fältet. Godt: Ni vill sofva lugnt om natten, och Ni kommer och ber att få veta medlet därtill! Hör på, unge man, jag är ingen läkare, inte heller någon profet; jag är en gammal svinpels, som gör bot. Begär inga predikningar och inga profetior af en galgfogel, som behöfver all sin lediga tid till att läsa lagen för sig sjelf. Jag har verkligen lidit af sömnlösa nätter och armruskningar; jag har slagits öga mot öga med den osynlige och jag har till slut fått tillbaka min sömn och återvunnit helsan. Vet Ni hur det har gått till? Gissa!

Den unge mannen gissar hvad jag menar. och han slår ned ögonen.

— Ni har gissat det! Gack då i frid och sof godt!

*

Ja väl, jag måste tiga och låta folk gissa, ty i samma ögonblick jag understode mig att spela predikaremunk, skulle man vända mig ryggen.

*

En vän frågar mig:

— Hvertåt pekar vår väg?

— Det kan jag inte säga, men för mig personligen ser det ut som om korsets väg skulle återföra mig till *mina förfäders tro*.

— Katolicismen?

— Det ser så ut! Ockultismen har fyllt sin rol genom att på vetenskaplig väg förklara underverken och demonologien. Teosofien, religionens förelöpare, är utlefvad efter att ha återupprättat verldsordningen, som straffar och belönar. Karma skall förvandla sig till Gud, och mahatmerna skola afslöja sig såsom pånyttfödda makter, såsom tuktoandar (demonerna) och läroandar (ingifvelseandarna). Buddhaismen, som prisas af det Unga Frankrike, har infört resignationen och en dyrkan af lidandet, hvilken leder direkt till Hufvudskalleplatsen.

Hvad beträffar min hemlängtan till Moderkyrkans sköte, är det en lång historia, som jag skulle vilja förtälja i kort sammandrag.

I det att Swedenborg lärt mig, hurusom det icke är tillåtligt att öfvergifva sina fäders religion, har han riktigt afkunnat domen öfver protestantismen, som utgör ett förräderi mot modren. Eller bättre sagt: protestantismen är en bestraffning, som ålagts Nordens barbarer; protestantismen är landsflykten, den babyloniska fångenskapen, och återkomsten tyckes stunda, återkomsten till det utlofvade landet. De ofantliga framsteg, som katolicismen gjort i Amerika, i England och Skandinavien, profetera om den stora försoningen; däri inbegripen den grekiska kyrkan, som på senaste tiden räcker ut handen mot Vesterlandet.

Där ha vi socialisternas dröm om återupprättandet af Vesterlandets Förenta stater, men förbättrad i andlig riktning. Nu ber jag er icke tro, att det är politiska funderingar som återföra mig till romerska kyrkan. Det är icke jag som har sökt katolicismen: det är den som har smugit sig på mig efter att ha förföljt mig i årtal. Mitt barn, som uppfostrats till katolik, och det mot min vilja, har lärt mig hur vacker en kult är, som bevarats oskadd alltifrån sin uppkomst, och jag har alltid föredragit originaler framför kopior. Min förlängda vistelse i min dotters hemland har kommit mig att beundra uppriktigheten af ett religiöst lif, som yttrar sig i handling. Lägg

härtill vistelsen på Saint-Louis-sjukhuset, och slutligen hvad som händt mig de sista månaderna.

Efter denna öfverblick af mitt lif, hvilket har hvirflat mig rundt omkring liksom vissa fördömde i Dantes helvete, och då jag upptäckt att min tillvaro i korthet sagdt endast haft till ändamål att ödmjuka och besudla mig, beslöt jag gå bödlarne till mötes och sjelf sköta tortyren. Jag fick lust att lefva midt ibland lidanden, orenlighet och dödskamp, och i detta syfte beredde jag mig att söka plats såsom sjukskötare vid lasarettet Frères Saint-Jean de Dieu i Paris. Denna tanke föll mig in morgonen den 29 April, sedan jag mött en gammal qvinna med hufvud som en döds-kalle. Hemkommen finner jag »Séraphita» ligga uppslagen på mitt bord och på högersidan en träflisa, som utpekade följande mening:

»Gören för Gud det I hafven gjort för eder ärelystnads syften, det I gören då I egnen Er åt en konst, det I gjorden när I älskaden en varelse mer än honom, eller när I sökten utforska någon hemlig detalj af mensklig vetenskap! Är icke Gud vetenskapen sjelf...»

På eftermiddagen kommer tidningen L'Eclair och — hvilken tillfällighet! — sjukhuset Frères Saint-Jean de Dieu nämnes två gånger i dess spalter.

Den 1 Maj läste jag för första gången Sar Peladans bok »Comment on devient un mage».

Sar Peladan, dittills okänd för mig, kommer som en stormvind,

en uppenbarelse af Nietzsches »öfvermenniska», och med honom håller katolicismen sitt högtidliga och triumferande intåg i mitt lif.

Har han kommit, »den som komma skall», i Peladans person?» Filosofen-skalden-profeten, är det han, eller skola vi förbida någon annan?

Jag vet icke; men efter att ha gått igenom dessa propyléer till ett nytt lif, börjar jag skrifva den här boken den 3 Maj.

Den 5 Maj mottager jag besök en katolsk prest, en proselyt.

Den 9 Maj såg jag Gustaf Adolf i kakelugnsaskan.

Den 14 Maj läste jag i Sar Peladan: »Att tro på hexerier kunde gå an omkring år ett tusen; vid annalkandet af år tvåtusen får en iakttagare bevis för att mången individ är utrustad med en fatal egenskap: att bereda motgångar åt den som stöter sig med honom. Man vägrar honom något som han begär, och ens älskarinna blir otrogen; man stukar till honom, och man får intaga sängen; allt det onda som man tillärnar honom återfaller i ökadt mått på en sjelf. Det har ingenting att betyda; slumpen får förklara detta oförklarliga sammanträffande. Slumpen gör till fyllest för den moderna människans determinism.»

Den 17 Maj. Jag läste hvad dansken Jörgensen, som omvänt sig till katolicismen, skrifver om klostret Beuron.

Den 18 Maj. En vän, som jag ej sett på sex år, har anländt till Lund och hyr en lägenhet i samma hus som jag bor i. Man

kan tänka sig min sinnesrörelse då jag erfar, att han nyss blifvit omvänd till katolicismen. Han lånar mig den romerska bönbok, som jag hade förlorat förra året, och när jag omläser de latinska hymnerna och lofsångerna, finner jag mig likasom återkommen till hemmet.

Den 27 Maj. Efter en serie af samtal rörande moderkyrkan har min vän affärdat ett bref till det belgiska kloster där han undfått dopet, med anhållan om en tillflykt för författaren af denna bok.

Den 28 Maj. Ett obestyrkt rykte går om att Annie Besant blifvit katolik.

*

*

*

Jag väntar ännu på svar från det belgiska klostret.

När denna bok blir tryckt, bör jag ha mottagit svaret. Och sedan? Därefter? Ett nytt skämt af Gudarne, som storskratta när vi gråta heta tårar?

Lund den 3 Maj—25 Juni 1897.

Epilog.

Jag hade avslutat denna bok med ett utrop: »Hvilken humbug, hvilken bedröflig humbug är lifvet!»

Efter en smula reflexion fann jag uttrycket ovärdigt och strök ut det.

Men min villrådighet gaf ej vika, och jag tog min tillflykt till bibeln för att vinna den åtrådda upplysningen.

Den heliga boken, som är begåfvad med underbarare profetisk förmåga än någon annan, svarade mig med följande ord:

»Och jag skall vända mitt ansigte emot en sådan man och slå honom med förfäran, så att han skall blifva till en varnagel och till ett åtlöje för alla, och jag skall utrota honom utur mitt folk, och I skolen erfara, att jag är Herren». »Och den profet, som låtit sig besvikas att svara ett ord, den profeten skall jag, Herren, besvika, och uträcka min hand emot honom och utplåna honom utur mitt folk Israel.»

Mitt lifs ekvation blir då: en varnagel, ett exempel att tjena andra till bättring; ett föremål för allmänt åtlöje för att visa intigheten i äran och ryktbarheten, för att upplysa ungdomen om det sätt hvarpå man icke bör lefva sitt lif; en som kommit i hvar mans mun och, fastän han sjelf tror sig vara en profet, står där afslöjad som en pratmakare. Men nu är det Herren som har besvikit denne profeterande pratmakare att utsäga ord, och den falske profeten känner sig oansvarig, då han endast har spelat den roll som blifvit honom ålagd.

Sen där, mina bröder, ett menniskoöde bland många andra, och tillstån att en människas lif kan te sig som humbug!

* *
*

Hvarför har författaren till denna bok blifvit straffad på ett så utomordentligt sätt? Läsen det mysterium, som är stäldt framför hans skådespel »Mäster Olof» (editionen på vers). Detta mysterium skref han för trettio år sedan, innan han egde kännedom om den sekt af kättare som kallades Stedinger. Påfven Gregorius IX bannlyste dem år 1232 på grund af deras satanistiska lära: »Lucifer, den gode Guden, som har blifvit förjagad och afsatt af »Den Andre», skall återkomma, när usurpatorn, hvilken kallas Gud, genom sin usla

styrelse, sin grymhet, sin orättvisa gjort sig föraktad af människorna och blifvit öfvertygad om sin egen oförmåga.»

Denna verdens Furste, som dömer de dödliga till laster och straffar dygden med korset, bålet, sömnlöshet, marridt; hvem är han? Hämnaren, åt hvilken vi öfverlemnats på grund af okända eller glömda brott, begångna i ett föregående lif? Och Swedenborgs tuktoandar? Skyddsenglar, som beskärma oss mot andligt ondt!

Hvilken babylonisk förbistring!

Augustinus förklarade det vara fräckt att hysa tvifvel om tillvaron af demoner.

Thomas från Aquino förkunnade, att demonerna kunde frammana stormar och åskslag, samt att dessa andar egde förmåga att öfverlemna sin makt i händerna på dödlige.

Påfven Johannes XXII klagar öfver sina fienders olofliga knep, i det att de åsamkade honom plågor genom att stinga hans porträttbilder med nålar (förgöring).

Luther anser att alla olycksfall, benbrott, eldsvådor och flertalet sjukdomar härleda sig från djeflar, som drifva sitt spel.

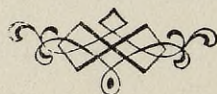
Än mera, Luther uttalar som sin åsigt, att vissa individer hafva funnit sitt helvete redan under detta lifvet.

Är det då med vett och vilja jag har döpt min bok med namnet Inferno?

Om läsaren drager i tvifvelsmål min förmodan och anser den

vara alltför pessimistisk, så må han läsa min själfbiografi Tjenstekvinnans son och Le Plaidoyer d'un Fou (Paris 1896).

Den läsare, som tror sig veta att denna bok är en dikt, inbjudes att se min dagbok, som jag hållit dag efter dag sedan 1895, och hvaraf det föreliggande endast är ett utvidgadt och ordnadt utdrag.

Bibliografi

till ledning för läsare, som ej äro invigda i den ockulta vetenskapen.

Papus: Magie.

» Science occulte.

Guäita: Le serpent de la Génèse.

» La clef de la magie noire.

Mulford: Vos forces et le moyen de les utiliser.

Lermina: Geheimlehre.

Sawyer: Le livre des augures.

L'Initiation, Revue philosophique des Hautes études.

Le voile d'Isis, Revue hebdomadaire.

Sar Peladan: Comment on devient Mage.

» Comment on devient Fée.

» Comment on devient Artiste.

Jollivet Castelat: Comment on devient Alchimiste.

Balzac: Séraphita.

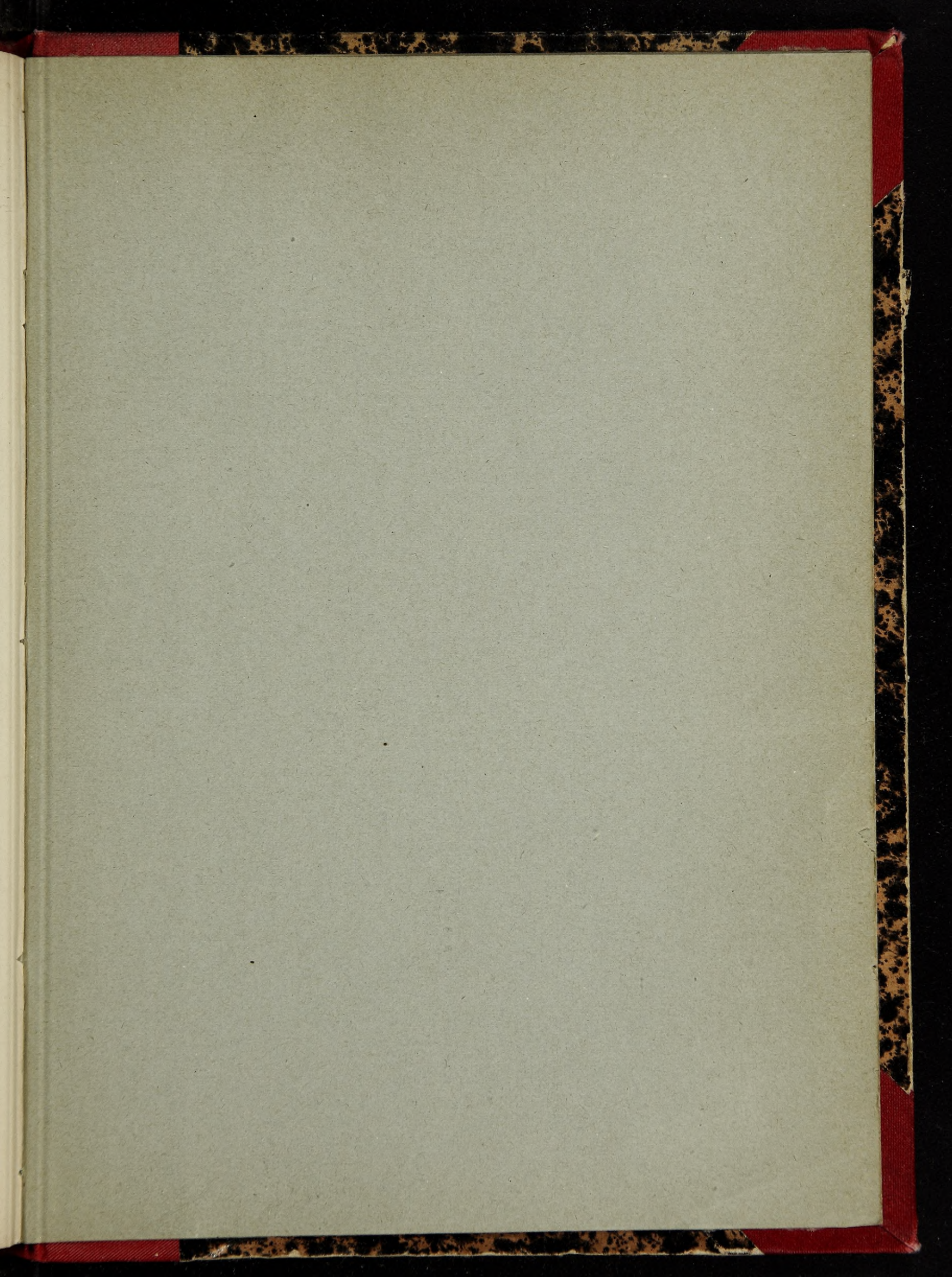
» Louis Lambert.

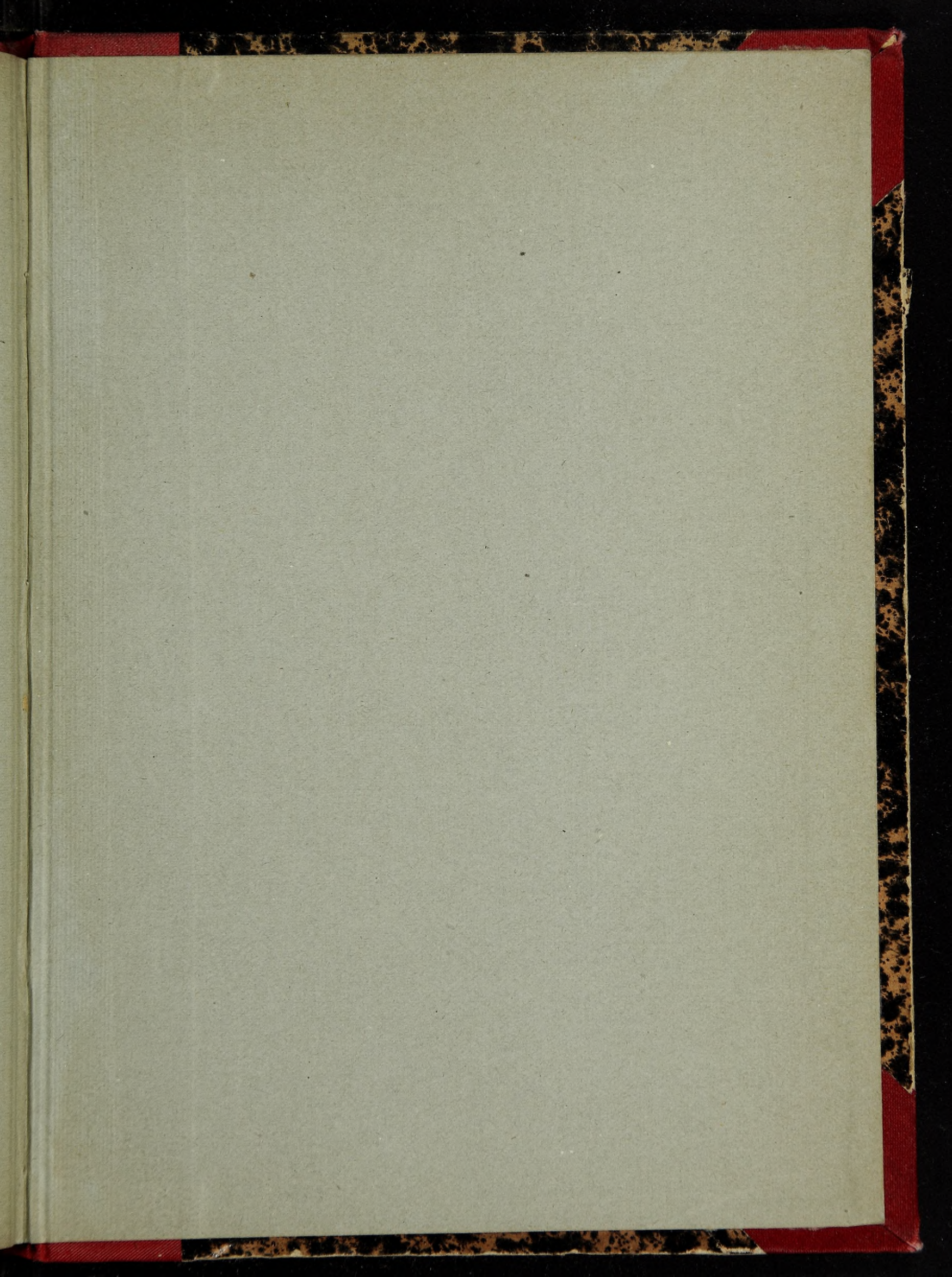
Swedenborg: Arcana Coelestia m. fl. arbeten.

(De flesta af dessa skrifter kunna fås hos Chamuel, rue de Savoie 5, Paris.)

Universitetsbiblioteket
LUND

LUNDS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

15000

600322905